

Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica

Radočaj, Josipa

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:322624>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2021./2022.

Josipa Radočaj

Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica

Diplomski rad

Mentorica: dr.sc Ana Barbarić, red. prof.

Zagreb, rujan 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Zahvala

Ovim putem želim se zahvaliti mentorici prof. dr. sc. Ana Barbarić na strpljenju i vođenju pri izradi ovog diplomskog rada kao i djelatnici knjižnice Gradske knjižnice Velika Gorica na svim ustupljenim informacijama i podacima potrebnih za istraživanje ovoga rada.

Sadržaj

1. Uvod	5
2. Narodna knjižnica	7
2.1. Određenje pojma i zadaće narodne knjižnice	7
2.2. Koncept narodne knjižnice	15
3. Gradska knjižnica Velika Gorica	16
3.1. Povijesni pregled	16
3.2. Gradska knjižnica Velika Gorica - danas	20
4. Zavičajna zbirka u narodnim knjižnicama	30
4.1. Važnost zavičaja	30
4.2. Zavičajna zbirka	32
4.2.1. Određenje pojma	32
4.2.2. Teritorij zavičajne zbirke	33
4.2.3. Sadržaj i vrste građa zavičajne zbirke	34
4.2.4. Smještaj i zaštita zavičajne građe	36
4.2.5. Nabava i obrada građe zavičajne zbirke	38
4.2.6. Promocija zavičajne zbirke	39
5. Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica	41
6. Analiza zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica	52
6.1. Cilj istraživanja i metoda	52
6.2. Rezultati i rasprava	53
8. Zaključak	84
9. Popis literature	87
Popis kratica	92
Popis slika	93
Popis tablica	94
Popis grafikona	95
Sažetak	96
Summary	97

1. Uvod

Prvo poglavlje ovog rada odnosit će se na upoznavanje s pojmom *narodna knjižnica* i njenih temeljenih zadaća. Pa tako, u ovome djelu spominje se i neosporna činjenica kako narodna knjižnica neprestano djeluje ka kulturnom i obrazovnom (formalno i neformalno) napredovanju društva pa tako i osobnom razvoju pojedinaca, a osiguravajući prostor u kojem je to ostvarivo (stjecanje novih znanja i informacija) te kako posebnu pažnju obraća i na usluge za djecu i mlade čini je neizostavnim čimbenikom u životu jedne zajednice. Sve ovo prema raspoloživim financijskim sredstvima narodna knjižnica postiže dobrim konceptom, ulaganjem u obrazovanje svojih djelatnika (individualno ili organizirano stručno usavršavanje) te naravno suradnjom sa srodnim ustanovama i udrugama.

Prema istom principu djeluje i Gradska knjižnica Velika Gorica. Stoga, drugo poglavlje govori o povijesnom pregledu knjižnice. Svoje početke bilježi 1886. godine kada je osnovana kao *Prva čitaonica u Velikoj Gorici* u svratištu *K bijeloj ruži*, a za viziju i realizaciju čitaonice zaslužan je tadašnji turopoljski župan Stjepan pl. Josipović. Ovdje je također spomenuto kako je knjižnica nakon Drugog svjetskog rata i kroz godine mijenjala naziv, obogaćivala fond, formirala osoblje i prostor, počela sa pojavom na mrežnim stranica i konačno postala samostalnom ustanovom (1999. godine): *Gradska knjižnica Velika Gorica- na dvije lokacije- Središnja knjižnica Zagrebačka 37 i Područna knjižnica Galženica, Trg S. Radića 5.*, ali i dalje u sastavu Pučkog otvorenog učilišta Velike Gorice.

Nakon povijesnog djela rad se također osvrće i na trenutno stanje Gradske knjižnice Velika Gorica. Ovdje su prikazane osnovne informacije poput ustroja, financijskih prihoda, prostor (lokacije), knjižni fond, cirkulacija građe, korisnici, izložbena djelatnost, nakladnička djelatnost te akcije na promicanju knjiga.

Budući kako narodna knjižnica u samom nazivu nosi pojam „narod“ i prema tome “služi“ zajednici zadaća joj je i očuvati i promovirati njezin lokalni identitet (kultura, društvena vrijednost), a najbolji način kako to ostvariti je osnivanje zavičajne zbirke što čini četvrto poglavlje ovoga rada. Prema tome rad se dotiče značaja zavičajne zbirke te njenog doprinosa očuvanju kulturne baštine zajednice (mjesto). Najprije je predstavljen pojam zavičaja, točnije zavičaj kao identitet (jezik, dijalekti, govori, običaji, vjerovanja, gospodarski razvoj...), a zatim se definira i zavičajna zbirka koja je zapravo glavni faktor u očuvanju i promicanju identiteta zavičaja, a u radu su također

obuhvaćene i značajke zbirke (određenje teritorija (opsega), sadržaj i vrsta građe, smještaj i zaštita, nabava i obrada, promocija zbirke), dok se peto poglavlje rada odnosi na prezentaciju zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica (smještaj, teritorij, zanimljivosti i posebnosti, promocija zbirke).

Nadalje, šesto poglavlje ujedno i zadnje okreće se istraživačkom djelu. Naime, kako je zavičajna zbirka jedna od “čuvara“ i promicatelja baštine jednog mjesta, istraživanje je provedeno s ciljem predstavljanja zavičajne baštine Grada Velike Gorice i turopoljskog kraja, odnosno putem zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica omogućen je uvid (analitički) u kulturno i povijesno bogatstvo, a naposljetku i identitet ovog kraja. Istraživanje je rađeno iz popisa inventarne knjige zbirke metodom bibliografske i bibliometrijske analize. Pa tako, zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica analizirana je prema sljedećim parametrima: vrsta građe, jezik publikacije, broj autora, mjesto izdavanja, razdoblje (starost građe) i broj nakladnika. Također, provedena analiza omogućit će brzo pronalaženje podataka potrebnih za znanstvena ili stručna istraživanja ili u bilo koju drugu svrhu.

2. Narodna knjižnica

2.1. Određenje pojma i zadaće narodne knjižnice

Prema *IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice*, narodna knjižnica je *organizacija koju osniva, podržava i financira određena zajednica putem, lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika vlasti* (IFLA, 2011, str. 15). Iako je ovakav tip knjižnice vrijedan čimbenik u životu jedne lokalne zajednice, ipak, razina njezine razvijenosti nije svugdje ista, no unatoč tome one nastoje što kvalitetnije pružati usluge svojoj zajednici (IFLA, 2011).

Naime, riječ je o uslugama koje ujedno određuju narodne knjižnice. Pa tako, njezinim korisnicima svakako treba osigurati široki raspon znanja, informacija, ali i cjeloživotno učenje u svrhu kulturnog razvoja pojedinca i društva. Bitno je napomenuti kako su usluge narodne knjižnice besplatne¹ te je ona dostupna za sve *rase, nacionalnosti, dobi, religije, jezike, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje* (IFLA, 2011).

Prema tome, jasno je kako se u pružanju njenih usluga (narodu) izražavaju sljedeće vrijednosti: *sloboda, jednakost, društvena kohezija i kvaliteta*. Stoga narodne knjižnice nastoje ove vrijednosti i provoditi u praksi što se očituje u sljedećim normativnim načelima koje prati njezino djelovanje: *dostupnost,; raznolikost, pluralitet; neovisnost, objektivnost; solidarnost, socijalna uključenost; društvena kontrola, integracija: održavanje simboličkog okruženja; preciznost: profesionalizam; stručnost; aktualnost, obnova* (Huysmans, 2011, str. 22).

Nadalje, UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice (1994.) navodi sljedeće temeljne zadaće koje bi trebala provodi narodna knjižnica:

1. *Stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece od rane dobi;*
2. *Podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama;*
3. *Stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvitak;*
4. *Poticanje mašte i kreativnosti kod djece i mladih ljudi;*
5. *Promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;*

¹ U IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu stoji da su usluge u načelu besplatne. No, unatoč tome, u mnogim zemljama se naplaćuje članarina.

6. *Osiguranje pristupima kulturnim izvedbama svih izvođačkih umjetnosti;*
7. *Gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti;*
8. *Podupiranje usmene tradicije;*
9. *Osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici;*
10. *Pružanje primjerenih obavijesnih službi mjesnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama;*
11. *Olakšavanje razvitka obavijesnih vještina i kompjuterske pismenosti;*
12. *Podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno (Malnar, 1996, str. 15 i 16).*

Podrška obrazovanju

Činjenica je kako obrazovanjem stječemo znanje, a temelj obrazovanja je učenje i stoga se može reći kako je za obrazovanje bitna stavka *učiti učenje*. Danas se društvo sve više gleda kroz stupanj njegova obrazovanja prvenstveno iz razloga što je on glavni faktor za njegov daljnji razvoj (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, 2022). Kako je za narodne knjižnice karakteristično da budu u koraku s obrazovnim i informacijskim potrebama zajednice njihovo postojanje i djelatnost očituje se upravo u pružanju i podršci formalnom i neformalnom obrazovanju te u dostupnosti njezinih usluga na različitim medijima i izvorima na Internetu. Naime, ova se podrška prije svega odnosi na učenje i usvajanje novih znanja i vještina s kojima će se čovjek svakodnevno susretati, bilo u poslovnom životu ili privatnom, stoga je na narodnim knjižnicama da ostvare tu mogućnost (IFLA, 2011).

Pa tako, glavni zadatak narodne knjižnice u ovome kontekstu je opskrbiti se građom na prikladnim medijima i učiniti sve informacije koje sadrži učinkovitima za korištenje građana, ali naravno i zadovoljavati sve kriterije za učenje. No, da bi ovakvo obrazovanje bilo kvalitetno, narodne knjižnice se trebaju uključiti u suradnju s drugim obrazovnim ustanovama. Još jedna stavka koja ide u prilog narodnim knjižnicama je to da one zagovaraju aktivnosti pismenosti i opismenjavanja jer bez pismenosti čovjek je lišen puta do obrazovanja i znanja, a samim time i uporabe knjižničnih i informacijskih službi (IFLA, 2011). Ovdje je važno naglasiti kako se pismenost u ovome smislu ne odnosi samo na njenu primarnost (čitanje i pisanje) već je ona sredstvo za sporazumijevanje između ljudi te nam omogućuje da širim vidike što se tiče jezika i kulture (Nadrljanski, 2006).

Nadalje, prema IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice, one poprimaju još jedan opis, pa tako u Manifestu stoji kako su narodne knjižnice: *lokalno obavijesno središte koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i informacija* (IFLA, 2011, str. 17). Ovime ustanovljenim, vidimo kako je osnovni zadatak narodne knjižnice *sakupljati, organizirati i koristiti* informacije i upravo time, u okvirima zakona, ispunjavaju temeljno ljudsko pravo, a to je pravo na *pristup i razumijevanje informacija*. A kako bi ovaj pothvat opskrbe i pružanja informacija za građane bio djelotvoran, potrebno je da narodna knjižnica surađuje s drugim srodnim ustanovama (IFLA, 2011). Kako se međusobna komunikacija ljudi i mediji mijenjaju te nastojanje narodnih knjižnica da budu u tijeku s istim omogućit će im, a na neki način i osigurati uspješno obavljanje pet temeljnih funkcija: *znanje i informacija, razvoj i obrazovanje, umjetnost i kultura, čitanje i književnost, okupljanje i rasprava* (Huysmans, 2011, str. 21).

Nadalje, pristizanje velikih količina informacija danas je rezultat neprestanog razvoja modernih tehnologija, a najveći izvor tih informacija pruža Internet što se bitno odrazilo na djelovanje i službe narodnih knjižnica (IFLA, 2011). Informacije prikupljene na ovaj način gdje knjižnice brže dolaze do izvora podataka jer je uostalom omogućen i širi spektar područja traženja informacija, ipak postoji određena doza odgovornosti pri odabiru tih informacija koje će ponuditi svojim korisnicima. Naime, treba paziti da ih nije previše, ali niti premalo, a treba voditi i računa o tome da one prije svega budu kvalitetne i da će se korisnici znati snalaziti u velikoj količini informacija (Huysmans, 2011).

Pristup informacijama putem tehnologija i medija je danas u razvijenim zemljama sasvim uobičajen, no gledajući one zemlje u kojima tehnološke promjene još uvijek nisu prisutne, narodna knjižnica ima ključnu ulogu. Pa tako, dok se u nekim područjima tehnologija, knjižnice i obrazovne ustanove ne uzimaju toliko za ozbiljno, u drugim zemljama, pristup informacijama putem Interneta je još uvijek nezadovoljavajući, a koji je svakako potreban za razvoj društva te kako bi taj problem narodne knjižnice uspjele koliko-toliko prevladati u svojim prostorima pružaju slobodan pristup Internetu, ali naravno informacijama se može pristupiti i na tradicionalan način (IFLA, 2011).

Osim toga, porast tehnologija koje između ostalog omogućuju protok informacija i komunikacije može vrlo dobro utjecati na narodne knjižnice, odnosno time one i dalje ostaju glavno središte za

online informacijske usluge i kao takve utječu na razvoj pojedinca i društva. Također, među glavnim ciljevima njezina djelovanja pripadaju i aktivnosti informacijskog opismenjavanja² (IFLA, 2011).

Uvođenje poduke informacijskog opismenjavanja potaknulo je brojne prednosti. To se ponajviše odnosi na to da knjižničari postaju učitelji s glavnom zadaćom stvaranja okruženja u kojem će prevladavati obrazovanje s naglaskom na „učenje studenata, a ne isključivo podučavanje vještina“. Poznat je i model Big six skills (6 velikih vještina) čiji su osnivači Eisenberg i Berkowitz, a svrha modela jest rješavanje informacijskih problema koji se očituju u: *definiranju zadaće, određivanju strategije traženja, lociranju i pristupu informaciji, korištenju, sintezi i vrednovanju informacije* (Špiranec, 2005).

Također je bitno napomenuti da svi ciljevi koji se žele postići informacijskom pismenošću moraju nužno biti iz razloga za stjecanje prava svakog pojedinca na obrazovanje zbog njegova osobnog razvoja. Upravo je i to jedan od razloga zašto bi knjižnica uvijek trebala svojim korisnicima dopustiti pristup cijelom svom fondu. Uz to je važno da ih i motivira (individualne potrebe korisnika, karakteristike posla, organizacija, društvo) na učenje i rad, korištenje različitih izvora i naravno informacijsku pismenost (Fridl, 2020). Nadalje, u *Smjernicama za informacijsku pismenost za cjeloživotno učenje* (kao što piše Stipetić Šušak, 2016) što se tiče formalnog obrazovanja navodi se kako se ova poduka u narodnim knjižnicama očituje u sljedećim aspektima: *korištenje knjižničnih kataloga, bibliografija, u upućivanju na korisne sadržaje na internetu s kvalitetnim izvorima informacija, u upoznavanju korisnika s otvorenim pristupom časopisima, arhivima, repozitorijima.*

Osobni razvoj

Informacije kao glavni izvor znanja omogućuju svakom pojedincu njegov osobni razvoj, a kako je do sada već rečeno, narodne knjižnice kao mjesto opskrbljeno informacijama i znanjem na

²*Informacijska pismenost (eng. information literacy) predstavlja uviđanje potrebe za informacijom te posjedovanje znanja o tome kako naći, procijeniti i iskoristiti najbolje i najnovije informacije koje su na raspolaganju kako bi se riješio određeni problem ili donijela kakva odluka. Informacijska pismenost uključuje sposobnosti: prepoznavanje potrebe za informacijom, pronalaženje informacije, analiza i vrednovanje informacije, korištenje informacije, objavljivanje informacije. Najkraće rečeno, informacijski pismena osoba jest ona osoba koja je naučila kako učiti. Ona zna učiti jer zna na koji je način znanje organizirano, kako naći informacije koje su joj potrebne i kako preraditi i koristiti nađene informacije na način da i drugi mogu učiti iz njih. To je osoba pripremljena za cjeloživotno učenje jer uvijek može pronaći informacije potrebne za bilo koji zadatak ili odluku s kojima se susretne* (Nadrljanski, 2006).

raznim medijima, idealno su okruženje u kojemu je to moguće, odnosno, one pružaju dovoljno prostora za nove interese i ostvarivanje osobne kreativnosti kao glavnom pokretaču osobnog razvoja. Stoga, sve zbirke (svjetska književnost) i znanja kojima građani mogu slobodno pristupiti u svrhu svog osobnog razvoja rezultat su angažmana narodnih knjižnica što je uostalom njihov temeljni zadatak. Osim toga, osiguravanje pristupa kreativnosti i znanju pozitivno utječe i na osobno obrazovanje, ali i na bilo koju drugu zanimaciju koja će pomoći pojedincu u njegovom razvoju. Stoga je bitno da knjižnice osim općih uputa o tome kako se koristiti tiskanom referentnom građom educiraju svoje korisnike i o traženju informacija putem računala i kako prepoznati vjerodostojnost njenih izvora (IFLA, 2011).

Nadalje, narodne knjižnice igraju veliku ulogu u zajednicama koje još uvijek nisu dovoljno razvijene. Naime, educiranje ljudi u takvim zajednicama o vještinama koje im trebaju za svakodnevni život, zatim o programima za obrazovanje namijenjenim za odrasle te programima obrazovanja o AIDS-u, jedni su od načina na koji narodne knjižnice omogućavaju njihov ekonomski i društveni razvoj koji su ključni za kontinuirano funkcioniranje jedne zajednice. Dok u onim zajednicama čiji je stupanj pismenosti vrlo nizak, zadatak narodnih knjižnica očituje se u osiguravanju služba i usluga za nepismene, a za korisnike bi bilo od velikog značaja uvesti edukaciju o tome kako se koristiti uslugama knjižnice, ali i kako funkcionira cjelokupni rad knjižnice (IFLA, 2011).

Utjecaj na djecu i mladež

U narodnim knjižnicama često ćemo vidjeti korisnike raznih dobnih skupina, a također će se razlikovati njihov fizički, ekonomski i socijalni slučaj. No, osim što one bez pogovora prihvaćaju sve moguće kategorije korisnika, ovdje je uključena velika obaveza prema ispunjenju potreba djece i mladih osoba. Naime, omogućavanje pristupa znanju, mašti i kreativnosti djeci još u njihovoj ranoj dobi, stvara se potencijalna zanimacija za navedene elemente što će im se kasnije pokazati kao bitan čimbenik za njihov osobni razvoj, a ostavit će pozitivan utjecaj i na društvo. Narodna knjižnica u cijelom svom tom djelovanju za djecu i mlade osigurava i prilagođenu građu za mlade korisnike koji se nažalost susreću sa poteškoćama u čitanju (IFLA, 2011).

Nadalje, u *IFLA-inim smjernicama za knjižnične usluge za djecu od 0 do 18 godina (IFLA Guidelines for Library Services to Children aged 0-18)*³ navedeno je kako konvencija *Ujedinjenih naroda o pravima djeteta* postavlja definiciju djeteta kao osobu mlađu od 18 godina stoga su sve usluge i prihodi koji su spomenuti u ovim Smjernicama usredotočeni na dob između 0 i 18 godina (bebe i mala djeca, djeca i mladi, odrasle osobe). A kako su narodne knjižnice karakteristične po svojoj rasprostranjenosti i pristupačnosti (nisu ograničene na određenu rasu, vjeru, spol, kulturno porijeklo, socioekonomski status, intelektualne ili fizičke sposobnosti) mogu se pokazati kao idealan partner u doprinosu kada su u pitanju usluge i mogućnosti za djecu u zajednici (IFLA-ine Smjernice za djecu, 2018).

Nadalje, narodna knjižnica dužna je osigurati prostor koji bi bio namijenjen isključivo djeci, odnosno dječjoj službi čiji bi se prostor isticao od ostalih dijelova u knjižnici. Pa tako, lijep osmišljen interijer ima posebnu ulogu kod djece i njihovog korištenja knjižničnih usluga kao i zanimanja za čitanje i uopće boravka u knjižnici. Također, dječja knjižnica je mjesto gdje će se odvijati i razni susreti, igre i komunikacija što može dovesti do razvijanja ideja stoga je važno da djeca u njoj osjete ugodno i sigurno okruženje (IFLA-ine Smjernice za djecu, 2018).

Osim knjižničnih usluga za djecu, knjižnice pružaju i podršku za razvoj mladih odraslih osoba. U tome im znatno pomažu *IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za mlade odrasle (Guidelines for Library Services for Young Adults)*. Stoga će se u njima pronaći razni prijedlozi za ispunjenje potreba (obrazovanje, informacija, kultura) mladih odraslih osoba bez ikakvih kulturnih, intelektualnih, religijskih i fizičkih ograničenja. Smjernice definiraju mlade osobe kao *skupinu ljudi između djetinjstva i odrasle dobi*, ali činjenica kako su knjižnice stacionirane u raznim dijelovima zemlje, a samim time se podrazumijeva i različito kulturno porijeklo mladih osoba, svaka knjižnica prema tome određuje doseg (najčešće je to između 12 i 18 godina) mladih odraslih osoba (IFLA-ine Smjernice za mlade odrasle, 2008).

Vrlo bitna stavka u ovome prijelazu iz djetinjstva u odraslu dob je osigurati okruženje u kojem će mladi moći postići intelektualni, emocionalni i društveni razvoj. Jednako važna uloga knjižničara kod mladih kako ističe *UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice* je i da djeluju u skladu s

³ *Ove Smjernice promiču i potiču razvoj učinkovitih knjižničnih usluga za djecu svih sposobnosti dajući smjernice međunarodnoj knjižničnoj zajednici o dječjim potrebama i pravima na informiranje, pismenost i čitanje. Namjera je pomoći narodnim knjižnicama u implementaciji visokokvalitetnih usluga za djecu u digitalno doba i prepoznajući promjenjivu ulogu knjižnice u suvremenom društvu* (IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za djecu, 2018).

njihovim interesima, odnosno, trebaju pratiti zanimacije tinejdžera jer upravo u ovom periodu njihova života polako nestaje želja za čitanjem kao rezultat vlastitog interesa. Stoga će ih knjižničari što je više moguće poticati na upoznavanje s knjigama, a naravno čiji će se sadržaj mijenjati kako se mijenjanju njihova područja zanimanja (IFLA-ine Smjernice za mlade odrasle, 2008).

Nadalje, kako Smjernice ističu, razvoju mladih osoba pridonosi i uključivanje u *planiranje, provedbu i evaluaciju resursa, usluga i programa* u knjižnici, a pri tome se potrebno osvrnuti i uzeti u obzir njihove sposobnosti, potrebe i stupanj zrelosti. Također, knjižnice s posebnom pažnjom pružaju usluge mladim odraslim osobama koje imaju neku vrstu invalidnosti, a isto tako i mladima koji pripadaju društvenim i jezičnim manjinama. A da bi knjižnica postigla i ostvarila sve te moguće resurse od velike je važnosti suradnja s socijalnim službama, skupinama za mlade i sl. Na taj bi način knjižnice uvijek bile u tijeku s novim trendovima i razvojem društvenih problema u cilju jačanja života mladih odraslih osoba (IFLA-ine Smjernice za mlade odrasle, 2008).

Kulturna i društvena uloga

Jedno od najvećih postignuća kojem narodne knjižnice teže je biti središte koje će svojoj zajednici pružati mogućnost kulturnog i umjetničkog razvoja, ali i sudjelovanje u kreiranju onoga što će na kraju i kulturno definirati tu zajednicu. Stoga je neophodno osigurati prostor koji će biti namijenjen aktivnostima koje će se baviti kulturom, zatim fond obogaćen kulturnim interesima, a neizostavan su dio i kulturni programi. Isto tako u zajednici su prisutne druge kulture te je stoga obaveza knjižnice opskrbiti svoju građu na jezicima razumljivim i namijenjenim određenim kulturama (IFLA, 2011).

Nadalje, narodne knjižnice mogu imati snažnu ulogu i u lokalnoj zajednici. A da je tomu tako evidentno je u nazivu koji nosi čime je direktno povezana s narodom, a narod čine lokalni ljudi. Prema tome služba narodnih knjižnica uvijek će biti usmjerena na lokalnu zajednicu i osluškivanju potreba građana kako bi teme i usluge kojima se bave i nude bilo što aktualnije (dolazak novih generacija označava i nove potrebe), a samim time i korisnije za razvoj zajednice, a tako i pojedinaca (Batur i Barbarić, 2016).

Prema *IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice*, kultura jedne zajednice može se promicati na sljedeće načine: *održavanjem zavičajnih zbirki, izložbama, pričanjem priča objavljivanjem*

djela zanimljivih lokalnoj zajednici i razvijanjem interaktivnih programa o lokalnim temama (IFLA, 2011, str.23). Lokalnu kulturu narodna knjižnica može predstaviti i sačuvati putem umjetnih tvorevina, usmenom poviješću te monografijama koje imaju veliki značaj za dotičnu zajednicu. Osim toga, narodna knjižnica pruža pristup informacijama o genealogiji i doseljavanju stanovništva, kartama i slikama te digitalizaciji ključnih zapisa (Maurya, 2016).

Osim što su narodne knjižnice središte kulturnog razvoja jedne zajednice njeni prostori su poznati i kao “dnevna soba zajednice“ jer su one između ostalog i mjesto slobodnog okupljanja što uvelike pomaže onim zajednicama u kojima su knjižnice među nekoliko lokacija za neke zajedničke susrete. Pa tako, koristeći knjižničnim uslugama za istraživanja, u obrazovne svrhe ili relaksaciju vrlo je moguće ostvariti međusobne odnose u zajednici i prema tome bitno je da knjižnice ispunjavaju svoju funkciju u poticanju djelatnosti koje se tiču društva i kulture i koje će naravno biti u skladu s interesima zajednice (IFLA, 2011).

Nadalje, kako spominje Maurya (2016), narodne knjižnice pridonose društvu na nekoliko načina: *ekonomski razvoj, neformalno i kontinuirano obrazovanje, mogućnosti za rekreaciju i slobodno vrijeme, kulturna razmjena i angažman, promicanje demokratskih vrijednosti, katalizator za rješavanje društvenih problema, promiče lokalne talente i umjetnike, pomoć u osnaživanju žena, razvoj dječje osobnosti.*

Navodeći kako su narodne knjižnice važna komponenta za ekonomski razvoj društva Maurya (2016) najprije naglašava razvoj od ljudskog *agrarnog društva* do *društva znanja* (informacije). Odnosno, dok se prije na razvijenost društva ogledalo u obrađenim zemljama, danas glavnu ulogu u tome preuzima bogatstvo informacija ponuđeno jednoj zajednici. Pa tako, obujam i pristup informacijama za koje se danas sve više podrazumijeva da su *pokretač gospodarskog rasta i produktivnosti* jasno je koliko su narodne knjižnice bitan element u daljnjem razvoju društva jedne zajednice (Maurya, 2016).

Nadalje, narodne knjižnice ne zaustavljaju se samo na funkciji obrazovanja, edukacija i usluga posuđivanja knjiga te korištenja čitaonica već u svoje djelovanje uključuju i programe za rekreaciju i slobodno vrijeme. Najčešće to znaju biti kvizovi, lutkarske predstave, a Maurya (2016, str. 140) se dotiče i istraživanja koje je provelo *American Library Association* gdje su izloženi statistički podaci koji navode sljedeće:

od dvadeset pet posto korisnika koji idu u knjižnicu; uče o političkim ili kulturnim organizacijama ili slobodnim aktivnostima koje se odvijaju u lokalnoj zajednici, 20% radi na zajedničkom zadatku, 17% koristi internet, 16% pozna i raspravlja o lokalnim društvenim i političkim temama u koje su uključeni, 14% sudjeluje u organiziranom skupu govora kao što je autorska večer, predavanje, susret s političarima itd.; a 10% koristi knjižnicu kao mjesto sastanka za okupljanje članova obitelji i prijatelja prije odlaska u kino ili kupovinu itd. Sve spomenuto upućuje na to kako su narodne knjižnice prisutne i na usluzi u svakodnevnom životu pojedinca svoje zajednice.

2.2. Koncept narodne knjižnice

Koncept narodne knjižnice sastavljen je od odjela, zbirke i službi. Radi se o odjelu za odrasle i odjelu za djecu gdje se knjigama može slobodno pristupiti, a oni naslovi koji imaju i po nekoliko primjeraka ili su čak manje popularni, svoje mjesto nalaze u zatvorenom spremištu. Veliki značaj ima i čitaonica u knjižnici. Osim svoje prvotne namjene, a to je prostor za čitanje referentne literature, novina i časopisa, čitaonica je najčešći i najpraktičniji prostor za održavanje izložbi, predavanja, tribina i sl. Razlog tome je što većini narodnih knjižnica nedostaje prostora za realizaciju navedenih okupljanja (Malnar, 1996).

Zbirke su također jedan važan aspekt narodne knjižnice. Upravo je zbog toga preporučljivo da one budu stacionirane u posebnom kutku pod vodstvom stručne osobe. To su zbirke knjiga ili građa poput zbirke narodnih manjina, zbirka AV građe, zavičajna zbirka i dr. Kada govorimo o službi narodne knjižnice to uključuje nabavu, stručne i tehničke obrade knjižnične građe, informacijsko-referalnu te matičnu službu. Kod manjih knjižnica je slučaj da sve navedene službe obavlja jedna osoba (Malnar, 1996).

3. Gradska knjižnica Velika Gorica

3.1. Povijesni pregled

Prvi interes za osnivanje čitaonica i knjižnica u Velikoj Gorici pojavljuje se 1886. godine. Još su u ono vrijeme građani Turopolja bili svjesni potrebe za obrazovanjem, točnije intelektualnim razvitkom, a najbolji način kako to produbljivati i očuvati su upravo knjige. Stoga je tadašnji turopoljski župan Stjepan pl. Josipović 1885. godine formirao privremeno društvo *Sloga* kojemu je glavna svrha bila raditi na viziji čitaonice. Nešto kasnije (3. ožujka 1886.) ideja je realizirana i tako je osnovana *Prva čitaonica u Velikoj Gorici*⁴ koju su građani mogli posjećivati u svratištu *K bijeloj ruži* (Laszowski i sur., 1924).

Iste te godine (1886.) društvo je bilo ambiciozno i oko zamisli uspostava odvojenih zgrada (*društvena kuća*) za čitaonice i knjižnice u Velikoj Gorici. No, nažalost ovaj pothvat je ostao neostvaren zbog smrti predstavnika društva. Što se tiče djelovanja uspostavljene čitaonice ona je normalno nastavila sa svojim radom. Bila je pretplaćena na nekoliko naslova novina. A to su: *Obzor, Sloboda, Nar. Novine, Agramer Tagblatt, Agramer Zeitung, Pester Lloyd, Neue Freie, Presse, Vienac, Balkan i Tries*. A 19. prosinca 1886. na Glavnoj skupštini rečeno je da se dodatno nabave i ove novine: *Hrvatska, Fliegende Blatter, Novi Bič, Narodni list, Srijemski Hrvat, Katolički list, Naša sloga, Leipziger Allgemeine Zeitung* (Pernar-Robić, 2002).

Za uspon turopoljskog kulturnog identiteta veliki je značaj ostavio turopoljski župan Franjo pl. Lučić. Naime, on je zaslužan za poticanje otvaranja (1920.) seljačkih sučijskih čitaonica duž Turopolja (Dragonožec, Kuče, Pleso, Rakitovec, Velika Gorica, Kobilić, Dubranec, Mala Gorica, Bukovčak), a preslika dokumenta o *Pravilima sučijskih čitaonica* priložena je u knjizi *Knjižnice i čitaonice u Turopolju jučer i danas* (Pernar-Robić, 1996). Prije Prvog svjetskog rata oživjele su tri čitaonice u turopoljskim selima. To su: Seljačka sučijska čitaonica u Buševcu (1912.), zatim Donja

⁴ Osnivanje prve velikogoričke čitaonice (kasnije se iz nje formira Gradska knjižnica Velika Gorica) ne bi bilo izvedivo bez zadovoljavajućeg ekonomskog stanja Plemenite općine Turopolje (POT)- *drevna institucija turopoljskih plemića (najznačajniji pravni subjekt na turopoljskom području)*. Činjenica je, a što je već i u tekstu gore navedeno, kako se polako u to vrijeme (1886.) u Turopolju (najprije u Velikoj Gorici) počela razvijati želja za intelektualnim razvojem i stoga je POT vidio kako se zapravo isplati ulagati u takvu izgradnju. Odnosno bilo koja kulturna djelatnost u tom razdoblju pripisivala se upravo POT-u. Čitaonica je označavala materijalnu sposobnost i rezultat interesa, a to dvoje ne bi bilo moguće bez središnjeg sustava koji je bitno utjecao na rast Velike Gorice (Malčić, 2016).

Lomnica s Hrvatskom seljačkom čitaonicom (1902.) te Pučka knjižnica u Vukovini (1903.) (Dubravica i Szabo, 2007).

Nadalje, pojava Drugog svjetskog rata te posljedice koje je on ostavio utjecao je na način na koji su do tada turopoljske knjižnice i čitaonice djelovale, odnosno dolazi do promjene samog koncepta postojanja knjižnih fondova pa tako i same prakse knjižničarstva (Pernar-Robić, 2002). Stoga su knjižnice nažalost morale prekinuti s radom. Fondovi koji su do tada svoje mjesto nalazili u prostorima kulturne ustanove bili su podijeljeni korisnicima, neki čak i uništeni, a samo je nešto ostalo sačuvano (Pernar-Robić, 1996).

Ova situacija je dovela do novog vidika i njihova ponovnog otvaranja (u mjestima Kotara Velika Gorica) čime je pokrenuta Kotarska knjižnica Velika Gorica sa 432 knjige (Pernar-Robić, 2002). Fond su činile lektire pa je tako njegova uporaba bila usmjerena na školsku djecu, a prvi honorarni knjižničar koji je djelovao u ovoj knjižnici je bila Ljubica Matijašec (Pernar-Robić, 1996). Također, u to vrijeme rasla je kultura pa su se tako formirala omladinska društva, knjižnice i čitaonice (školske i seoske)⁵ čiji su fondovi kasnije postali školski fondovi, a ulagalo se i u obrazovanje (dvogodišnje škole za odrasle, narodna sveučilišta u svrhu nadopune znanja za odrasle) gdje su veliki značaj naravno pridonijeli učitelji (Pernar-Robić, 1996).

Naime, nastavno na Kotarsku knjižnicu, početni je problem bio nedostatak prostorija u svrhu čitanja i sastanaka. Kasnije (1953.) je opremljena bogatijem fondom (2.500 svezaka) i prvim stručnim knjižničnim djelatnikom (Ankica Pavić - rođena Cvetić) (Pernar-Robić, 2002). Radno vrijeme je bilo dvokratno (ujutro od 8.00-12.00 sati, popodne od 16.00-19.00 sati), a čitaonica je bila na raspolaganju tek u popodnevnim satima (Pernar-Robić, 1996). Iste godine Kotarska knjižnica postala je predstavnikom narodnog knjižničarstva u Velikoj Gorici (Pernar-Robić, 2002).

Od 1953. do 1960. godine djeluje kao samostalna ustanova (KOTARSKA NARODNA KNJIŽNICA), a u toj godini knjižnica djeluje i u sastavu Narodnog sveučilišta *Juraj Kokot* Velika

⁵ Bukevje (412 svezaka), Kuče (1240 svezaka), Vukovina (180 knjiga), Veleševac (720 knjiga), Velika Mlaka (276 knjiga), Mraclin (300 knjiga), Kravarsko (broj knjiga nije iskazan), Mićevec (325 knjiga), Velika Buna (106 knjiga), Novo Čiče (268 knjiga), Ščitarjevo (800 knjiga), Šiljakovina (120 knjiga), Gradići (120 knjiga), Strmec Bukevski (30 knjiga), Buzin (50 knjiga), Cerovski vrh (fond nije iskazan), Dubranec (200 knjiga), Čička Poljana (fond nije iskazan), Lomnica (480 knjiga), Lukavec (fond nije iskazan), Orle (fond nije iskazan), Rakitovec (339 knjiga), Dragonožec (mali broj knjiga), Hotnja (mali broj knjiga), Hruševac Donji (227 knjiga), Hruševac Gornji (227 knjiga), Obrezina (200 knjiga), Odra Zagrebačka (fond nije iskazan), Hrašće (mali broj knjiga), Mala Mlaka (mali broj knjiga) (Pernar-Robić, 1996).

Gorica, a knjižnični fond brojio je 7.500 svezaka (Pernar-Robić, 2002). Što se tiče prostora u kojem se nalazila knjižnica to je bila kuća obitelji Prahir u Zagrebačkoj ulici preko puta današnje zgrade Pučko otvoreno učilište Velika Gorica⁶. Osoblje je činilo četiri zaposlenika, a od njih četvero, dvije su bile djelatnice koje su radile knjižničarske poslove (Muršić, 2020).

Nadalje, 1960. godine formiran je prvi hrvatski Zakon o knjižnicama, a godinu iza toga obrada knjižničnog fonda izvršava se putem klasificiranja po UDK sustavu, a korisnici se mogu slobodno koristiti građom s polica (slobodan pristup). Veliki korak u unapređenju knjižnične djelatnosti bilo je uvođenje i razvitak informativne službe, sustavno izgrađivanje fondova, interakcija s djecom (najmlađi korisnici) kroz pedagoško-animatorski rad te suradnja s radnim organizacijama (Pernar-Robić, 1996).

Godine 1963. knjižnica se seli u prostor Zadružni dom (danas Pučko otvoreno učilište Velika Gorica) i od tog trenutka djeluje u sustavu Centra za kulturu Narodnog sveučilišta. S vremenom prostor postaje uređeniji, fond bogatiji, stručniji kadar i time ubrzo postoje primjerom knjižnice diljem zagrebačke regije u to vrijeme. Od tada se knjižnična djelatnost znatno poboljšava, a važna značajka je i stručno usavršavanje zaposlenika (tečajevi, seminari i sl.) (Muršić, 2020).

Motivacija za kvalitetan rad bila je i povećana populacija, pristizanje novog fonda, primanje novih djelatnika te rast broja korisnika što je ujedno značilo i izazov za prostor postojeće knjižnice. Tomu je veliko olakšanje donijela izgradnja (1980.) Doma kulture Galženica⁷ gdje dolazi do širenja knjižničnih mreža u čijem se okviru otvorila Područna knjižnica Galženica (Ogranak Galženica) (Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, 2020). A 1981. godine proširuje se i na knjižnu stanicu u Podbrežnici, dok se prvo preuređenje Središnje knjižnice događa 1990. (Dubravica i Szabo, 2007).

U to vrijeme knjižničnu djelatnost obavljalo je devet djelatnika, a knjižni fond imao je 30.000 svezaka, kasnije se brojka povećala na 17 djelatnika kao i fond koji je iznosio 63.433 svezaka s pretplatom na 56 naslova te 125 primjeraka novina i časopisa za djecu, mladež i odrasle (Bukovec

⁶ Utemeljeno 23. travnja 1960., a tu odluku je donio Narodni odbor općine Velika Gorica. Od njegova osnivanja prošlo je 50 godina i otada je nekoliko puta izmijenio ime (Narodno sveučilište općine Velika Gorica, Narodno sveučilište „Juraj Kokot“ Velika Gorica, a naziv koji traje do danas, Pučko otvoreno učilište Velika Gorica promijenilo je 11. studenoga 1999.) (Dubravica i Szabo, 2007).

⁷ Galženica je velikogoričko naselje čiju sjevernu granicu čini današnji Park dr. Franje Tuđmana, južnu Ulica kneza Porina, istočnu Kurilovečka ulica, a zapadnu Ulica Matije Slatinskog. Na njenom prostoru smješten je Dom kulture Galženica u kojoj je otvorena prva velikogorička galerija, područna knjižnica i komorna višenamjenska dvorana. Sve djelatnosti u Domu kulture Galženica razvijale su se u sklopu Narodnog Sveučilišta „Juraj Kokot“ Velika Gorica (Dubravica i Szabo, 2007., str. 48 i 72).

i sur., 1999). Osim Područne knjižnice Galženica, za stanovnike koji žive u okolnim mjestima ili su u radnim organizacijama (Velkom, Goričanka, TRS, Transadria i DI Turopolje) na snagu dolaze pokretne knjižnice koje su u sklopu Narodnog Sveučilišta *Juraj Kokot*. Važna je i 1985. godina kada se knjižnica odvaja od Centra za kulturu, a osnovana je samostalna jedinica – Bibliotečno-informacijski centar (Muršić, 2020).

Velika promjena događa se 1995. godine kada Velika Gorica dobiva status samostalnog grada te počinje temeljita obnova aktivnosti koje su bile u okviru Sveučilišta. A: *1. listopada 1999. godine Rješenjem Trgovačkog suda u Zagrebu narodna knjižnica djeluje kao samostalna ustanova pod nazivom: Gradska knjižnica Velika Gorica- na dvije lokacije- Središnja knjižnica Zagrebačka 37 i Područna knjižnica Galženica, Trg S. Radića 5* (Bukovec i sur., 1999). Površina na lokaciji Zagrebačka 37 iznosi 260 m² (u potkrovlju je 2006. godine namijenjen prostor za djecu, odnosno Dječji odjel), dok područna knjižnica na Trgu Stjepana Radića iznosi 210 m² (Muršić, 2020).

Nadalje, za Gradsku knjižnicu Velika Gorica ističe se 2007. godina kada se počinje pojavljivati na mrežnim stranicama u svrhu širenja informacija građanima vezanih za aktivnosti koje se tiču rada u knjižnici, ali i s ciljem promoviranja knjiga te same knjižnice i čitanja, a i općenito pojma knjižničarstvo. A iste godine, od strane Grada, uručeno joj je priznanje s likom Franje pl. Lučića čime se iskazala zahvalnost za *iznimna dostignuća u obavljanju knjižničarske djelatnosti, te razvoju kulture, obrazovanja i informiranja građana u Velikoj Gorici* (Matković Mikulčić i Bilić, 2016., str. 30). Iduće godine dolazi do umreženja svih triju lokacija knjižnice što se pozitivno odrazilo na korisnike jer će se do njenih usluga moći doći putem jedne članske iskaznice koja će vrijediti za sve tri lokacije (Matković Mikulčić i Bilić, 2016).

Gradska knjižnica Velika Gorica od šezdesetih godina prošlog stoljeća do danas fizički ne odstupa od Učilišta. Dakle, u istom su okviru, ali su samostalne ustanove te je najbliža ustanova s kojom Narodno sveučilište (danas Pučko otvoreno učilište Velika Gorica) surađuje (Muršić, 2020).

3.2. Gradska knjižnica Velika Gorica - danas

Kao što je već spomenuto u povijesnom djelu, Gradska knjižnica Velika Gorica (u daljnjem tekstu GKVG) koncipirana je kao samostalna ustanova te svoje djelatnosti⁸ i programe⁹ obavlja kroz ustrojbene jedinice, a to su:

1. ***Središnja knjižnica**, knjižnica za odrasle i djecu u Velikoj Gorici, Zagrebačka 37, a čine ju:*
 - a) ***Središnji odjel za odrasle***
 - b) ***Dječji odjel***
 - c) ***Odjel nabave i obrade knjiga***
 - d) ***Računovodstveni-administrativni odjel***

2. ***Područna knjižnica Galženica**, knjižnica za odrasle i djecu u Velikoj Gorici, Trg Stjepana Radića 5 (STATUT GRADKE KNJIŽNICE VELIKA GORICA, 2019, str. 5)*

A točka 11. **JAVNOST RADA KNJIŽNICE, članak 57.** priložena u STATUTU, govori sljedeće:

Rad knjižnice je javan.

O obavljanju svoje djelatnosti i načinu pružanja usluga Knjižnica izvješćuje pravne osobe i građane:

- *Putem službenih mrežnih stranica Knjižnice*
- *preko sredstava javnog priopćavanja,*
- *izdavanjem publikacija,*
- *i na drugi, primjeren način.*

Dok je točkom 7. **FINANCIJSKO POLOVANJE, člankom 48.** u STATUTU odlučeno kako:

Knjižnica ostvaruje prihode obavljanjem djelatnosti, iz Proračuna Grada Velike Gorice, Zagrebačke županije i Ministarstva kulture Republike Hrvatske, iz zaklada, sponzorstva i darovanja i na druge načine sukladno zakonu.

⁸ U dokumentu *STATUT GRADKE KNJIŽNICE VELIKA GORICA* (na mrežnoj stranici GKVG) uređenom 2019. godine navedene su sve djelatnosti GKVG.

⁹ Svi programi, radionice i manifestacije koje GKVG provodi te njihov kratak opis može se pronaći na njezinoj mrežnoj stranici.

Naime, 2020. godine (25. veljače) bilježi se početak epidemije koronavirusa koja je još uvijek aktualna, a pred kraj godine dogodio se i potres (29.12.2020) koji je ostavio velike materijalne štete na Dječjem odjelu.¹⁰ Stoga su ove dvije okolnosti protekle dvije godine bitno utjecale na rad GKVG. Tradicionalan način djelovanja knjižnice u početku epidemije je za korisnike bio prekinut (lockdown) u periodu od 19.ožujaka – 27.travnja 2020.¹¹ Međutim, kako je popularizacija knjige i čitanja jedan od osnovnih ciljeva GKVG, ona je unatoč navedenih okolnosti stvorila uvjete za pružanje svojih usluga građanima Velike Gorice i šire, pa je tako osim tradicionalnog načina rada knjižnice sada on postao i virtualan:

- stvarati i jačati čitalačke navike kod djece od najranije dobi, kao i kod odraslih osoba,
- podupirati osobno obrazovanje za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalno obrazovanje na svim razinama,
- stvarati mogućnost za osobni kreativni razvitak, naročito kod djece i mladih,
- promicati svijest o kulturnom naslijeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija,
- njegovati dijalog među kulturama i zastupati kulturne različitosti,
- raditi na obogaćivanju i sređivanju zavičajne građe,
- osiguravati korisnicima pristup svim vrstama obavijesti zahvaljujući novim tehnologijama,
- osiguravati pristup informacijama korisnicima s posebnim potrebama,
- pomagati korisnicima u razvijanju obavijesnih vještina i kompjuterske pismenosti (Izvešće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA, 2021, str. 3).

Nadalje, najnovije podatke o stanju knjižnice pronalazimo u *Izvešću o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021.* (u daljnjem tekstu *Izvešće*). Pa tako, iz *Osobne karte Gradske knjižnice Velika Gorica - Središnji odjel za odrasle i Dječji odjel, Zagrebačka 37 i Područna knjižnica Galženica, Trg Stjepana Radića 5* priložene u *Izvešću*, navedeni su sljedeći podaci za 2021. godinu:

¹⁰ U potresu koji je pogodio područje Banovine 29. prosinca 2020. nastradali su i prostori knjižnice – građa u Središnjem odjelu za odrasle popadala je s polica duž čitavog prostora knjižnice, a Dječji odjel pretrpio je značajniju štetu – dio polica u potpunosti je uništen, a velik dio građe popadao je na pod knjižnice i djelomično je uništen. Knjižnica Galženica u Domu kulture nije pretrpjela značajniju štetu. Knjižnica je nekoliko dana bila zatvorena čekajući pregled statičara, a nakon što je ustanovljeno da su zgrade sigurne za korištenje, novu radnu godinu započeli smo 4. siječnja u sve tri lokacije. (Izvešće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA, 2021, str. 25)

¹¹ Nakon otvaranja radila je prema uputama Nacionalnog stožera civilne zaštite pod posebnim epidemiološkim mjerama (Izvešće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA, 2021, str. 3)

PROSTOR: 730 m²

ČLANOVI: 6.117 članova dok je broj korisnika daleko veći jer se jednom iskaznicom služi više članova obitelji

BROJ POSJETA: 57.747 posjeta (bez čitača novina i časopisa)

CIRKULACIJA GRAĐE: 208.249 svezaka

BROJ POSJETA MREŽNIM STRANICAMA: 98.215 posjeta

RADNO VRIJEME ZA KORISNIKE: 62,5 sati tjedno

MJESTA ZA PRISTUP INTERNETU: 9 mjesta

MJESTA ZA ČITANJE DNEVNOG TISKA: 16

MJESTA U ČITAONICAMA: 30

STANJE FONDA 31.12.2021.: 142. 540 svezaka

PRETPLAĆENIH NASLOVA ČASOPISA I NOVINA: 24 naslova

NABAVA U 2021. godini: 5.636 sveska

KULTURNI PROGRAMI U 2021. godini: 84 akcije

BROJ ZAPOSLENIH: 21

Prostor

Do sada su već ustanovljene lokacije knjižničnih jedinica GKVG, ali važno je napomenuti kako je zbroj njihove kvadrature daleko od praktičnosti što je uzrok nedostataka radnih prostorija za knjižnično osoblje kao i programe koje knjižnica redovito provodi. Drugim riječima, nezadovoljavajuća cjelokupna kvadratura GKVG predstavlja izvor problema za njeno funkcioniranje u takoreći punom potencijalu. Detaljniji podaci za prostor Središnje knjižnice (Središnji odjel za odrasle) prikazani su ovako: sveukupna kvadratura iznosi 260 m², od čega je 200 m² predodređeno za korisnike, a to podrazumijeva posudbu, knjižni fond za djecu i odrasle, dok je 60 m² namijenjeno za preostale funkcije knjižnice (Pernar-Robić, 2002).

Pa tako, ovaj odjel svojim korisnicima nudi slobodan pristup preko 35.000 knjiga što uključuje: *hrvatsku i stranu beletristiku, stručnu, znanstvenu i znanstveno-popularnu literaturu iz područja humanističkih, društveno političkih, prirodnih, tehnički i primijenjenih znanosti i umjetnosti*. Osim

knjiga kojima se može jednostavno pristupiti, Središnji odjel raspolaže bogatim fondom namijenjenim za studijsku čitaonicu, prisutna je i čitaonica časopisa i novina, a korisnicima su osigurana i dva računala za pristup internetu, jedan za svrhu pretraživanja računalnog kataloga te jedno za tihi rad (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/sredisnji-odjel-za-odrasle/> 2022.).

U ovih 60 m² osmišljen prostor za: *stručnu i tehničku obradu, zavičajnu i posebne zbirke građe, prostor za upravno-administrativno i tehničko osoblje, "mini spremište" i sanitarni prostor, "umjetno sačinjen" na stubištu* (Pernar-Robić, 2002, str. 26). U planu je bilo i proširenje prostora (na 60 m²), no gledajući zahtjeve standarda za narodne novine u kojima stoji kako bi kvadratura Središnje gradske knjižnice trebala iznositi 1000-1500 m², ovo proširenje na 60 m² ne bi donijelo značajne promjene (Pernar-Robić, 2002).

Nadalje, u Središnjem odjelu koji svojim korisnicima pruža osnovne knjižnične usluge, posluje i Odjel nabave knjižne građe, a ona se vrši putem centralizacije za cijelu knjižnicu (godišnje 5.000 novih svezaka knjige). Ovdje se također nabavlja i obrađuje građa Zavičajne zbirke GKVG kako bi se na jednom mjestu mogle okupiti sve znamenitosti te događaji vezani za zajednicu Velike Gorice, a korištenje njenom građom moguće je jedino na zahtjev i isključivo u prostorima knjižnice. Prisutna je i nakladnička djelatnost¹² pri kojoj aktivno surađuju i zaposlenici drugih lokacija GKVG (Grubačević, 2016).

¹² Izdaju se knjige i brošure te programske knjižnice (događaji, bookmarkeri i drugi alati kojima se knjižnica služi za njezinu promociju). Naslovi koji su pod nakladništvom GKVG: Kovačić, Dubravka: *Leksikon suvremenih velikogoričkih pisaca*, 2006., Bauernfreund, Dubravka: *Moj život između mašte i stvarnosti i Veseli bubnjar: pjesme i igrokazi za djecu*, 2009. Zhiti, Visar: *Izabrane pjesme*, 2010., Šandor, Zlatica: *Povratak zaboravljenim igrama*, 2015., *Zbornici sa zavičajnih stručnih skupova u organizaciji Središnjeg odjela za odrasle posvećenih Jurju Hablediću i Jurju Mulihi, uz pretisak knjige „Zerczalo Marianzko“ 2009. (u suradnji sa Župom Pohoda Blažene Djevice Marije u Vukovini)*, Matković Mikulčić, Katja: *Otočni kalendar*, 2008., Ljubica Pernar-Robić: *Dobro došli u Gradsku knjižnicu Velika Gorica*, 2002., *Od kurije do akademije: 120 godina Prve čitaonice u Velikoj Gorici: 1886. – 2006., 2006. (DVD, u produkciji RVG d.o.o.)*, Ljubica Pernar-Robić: *Knjižnice i čitaonice u Turopolju jučer i danas*, 1996. (sunakladništvo s Maticom hrvatskom - Ogranak Velika Gorica). Zavičajna izdanja: Bresztyenszky Aleksandar: *Izbor iz djela*, 2013. (sunakladništvo s Gradskom knjižnicom Dugo Selo). Dvije novije knjige u izdanju GKVG su velikogoričke književnice Nade Mihoković-Kumrić, *Čitateljsko oko: osvrti, ogledi, pogledi*, 2018. i *Spisateljsko oko: osvrti, pogledi i zapisi o pisanju za djecu*, 2019. koje su ujedno preporuka za studente Učiteljskog fakulteta u Zagrebu (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/nakladnicka-djelatnost/>).

U sklopu manifestacije Mjesec hrvatske knjige GKVG tiska programsku knjižnicu (sabrani svi događaji u svim lokacijama u trajanju manifestacije), a tome se pridružuju grafička rješenja velikogoričkog likovnog umjetnika Mate Lovrića (Grubačević, 2016).

Ova glavna lokacija, zaslužna je i za interakciju s nadležnim institucijama i suradnju s gradskim institucijama¹³ te se Središnjim odjelom može se nazvati polazištem svih informacija i obavijesti koje dopiru do građana ove zajednice.¹⁴ Osim toga, u njemu se provode razni projekti, manifestacije, programi, izložbe, promocije, tribine, radionice... što znatno pridonosi međusobnom povezivanju građana. Za sve ove aktivnosti bitna je podrška Grada Velike Gorice, zatim ustanova čije su glavne djelatnosti vezane za kulturu i obrazovanje te društava i udruga i knjižničara u području Velike Gorice (Grubačević, 2016).

Nadalje, Dječji odjel GKVG sa svojim samostalnim djelovanjem započinje u mjesecu srpnju 2006. godine. Odjel je uspješno poslovao dok je još bio u sklopu Narodnog sveučilišta. U razdoblju renoviranja Pučkog otvorenog učilišta Velika Gorica, svoje usluge je nudio u atomskom skloništu u Cvjetnom naselju i tada prvi puta svoj fond odjeljuje od fonda za odrasle. Nakon obnove, smješten je u potkrovlju zgrade Pučko otvoreno učilišta Velika Gorica (Peranić, 2016).

Kako bi usluge Dječjeg odjela bile što kvalitetnije, veliku važnost nosila je suradnja s vrtićima, gradskim ustanovama i institucijama, školama, stručnim djelatnicima te roditeljima i djecom. Od tada se djelatnost i fond ovog odjela znatno poboljšao. A kako obitava sa 9 škola i sa 13 područnih odjeljenja na raspolaganju je zbirka koju čine mnoštvo naslova iz područja lektire i time često pomaže školskim knjižnicama. Također, u skladu sa svojim djelovanjem, a to je prenijeti djeci važnost knjige i čitanja, knjižnica provodi veliki broj projekata i akcija (pričaonice, radionice, čitaonice, sportski, kulturni i obrazovni programi) što je već prethodno gore navedeno u sklopu djelatnosti i programa Gradske knjižnice Velika Gorica (Peranić, 2016).

Uz projekte i akcije, Dječji odjel redovito izlaže radove (mijenjaju se dva do tri tjedna) dječjih vrtića, osnovnih škola i ustanova grada Velike Gorice. Stoga će se ispred odjela moći vidjeti razni radovi na papiru te izložbe modeliranih predmeta čija je tematika usmjerena na obilježavanje

¹³ Matična služba, Knjižnice grada Zagreba, Zagrebačka županija, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Grad Velika Gorica, Turistička zajednica Grada Velika Gorica, Muzej Turopolja, Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, Crveni križ Velika Gorica, srednje škole i umjetnička škola Franje pl. Lučića, Folklor ansambl Turopolje, Ogranak Matice hrvatske u Velikoj Gorici i Klub umirovljenih školnika (Grubačević, 2016).

¹⁴ Suradnja s lokalnim medijima – novinama, glasilima, web portalima i radio postajama. *Velikogorička glasila: VG danas, Reporter i Gorica.hr, kao što su to ranije činile i brojne danas ugašene lokalne novine – Glasnik Turopolja, Moj grad, Gorica na dlanu, VG list, VG news... Sve je veća posjećenost informativnih portala kao što su Kronike Velike Gorice i VG danas koji prenose sve aktualne gradske vijesti. Televizijska emisija Kronike Velike Gorice na Z1 televiziji u svoj tjedni pregled, dostupan i online, redovito uključuje i priloge o aktivnostima Gradske knjižnice Velika Gorica. Glasovi naših knjižničara često se mogu čuti i u lokalnom radijskom eteru u sklopu emisija City radija, Gold FM i Totalni FM kako najavljuju događanja u knjižnici (Grubačević, 2016, str. 72).*

važnih datuma (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/izlozbenadjelatnost/>, 2022.)

Nadalje, druga lokacija kojoj građani Velike Gorice mogu pristupiti knjižničnim uslugama je Područna knjižnica Galženica. S lokacijom na Trgu Stjepana Radića 5 njezina sveukupna kvadratura iznosi 210 m² (predvorje, sanitarni čvor, mini kuhinja). Od toga je 175 m² namijenjeno prostoru u kojem će knjižnica provoditi programe. Ovdje je također prisutan problem pomanjkanja prostora. Naime, u ovih 175 m² oduzima se od objekta za korisnike kako bi se postavio *umjetno pregrađen kutak* za voditelja ove lokacije (Pernar-Robić, 2002).

Do sada je već evidentno kako kvadrature obje lokacije ne idu previše u prilog samog funkcioniranja knjižnice, a unatoč toj činjenici još do danas nije ništa značajno napravljeno po tom pitanju. No, razvitkom Velike Gorice, pitanje je vremena kada će se osnovati *nova samostalna zgrada gradska knjižnica* gdje će se moći odvijati novi programi koje će pratiti novi mediji i tehnologije (Izvješće, 2021).

Nadalje, knjižnični fond Područne knjižnice Galženica sastoji se od: **općeg fonda** (*knjige iz književnosti, društvenih, prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti i umjetnosti*), **dječjeg fonda** (*dječje i knjige za mladež, slikovnice i male knjige*) **te priručne zbirke** (*enciklopedije, rječnici, leksikoni, bibliografije, atlas, antologije i sl.*) Prostor je opremljen s dva korisnička računala koji ima pristup internetu, a njegove usluge mogu koristiti svi članovi knjižnice kao i građani s priloženom osobnom iskaznicom. A ukoliko korisnici žele iskoristiti vrijeme za čitanje novina i časopisa to mogu učiniti u čitaonici knjižnice, a za studente i učenike je osigurana i studentska čitaonica. Kao i u Središnjem odjelu, područna knjižnica otvorena je za razne kulturne aktivnosti s istom svrhom, a to je promicanje knjige i čitanja, te aktivnosti povodom obilježavanja bitnih programa i obljetnica (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/podrucna-knjiznica-galzenica/> 2022).

Pa tako, povodom obljetnica i važnih datuma, Područna knjižnica Galženica svoju izložbenu djelatnost obavlja u prizemlju, a zahvaljujući dobrim dimenzijama prozora i lokaciji na trgu omogućena je dobra vidljivost i prostranost za organizaciju svih nadolazećih izložbi. Ono što se putem izložbi nastoji promicati jest građa koju knjižnica posjeduje, umjetnike koji su iz Velike Gorice, zatim podsjećati na datume koji su obilježili povijest Turopolja, a ovaj oblik promocije kraja u skladu je s tradicijskim vrijednostima, odnosno izložbe se dotiču i očuvanja te promocije

baštinsko-zavičajnog kraja. Osim toga, ovakve izložbe izvrstan su alat koji može poslužiti za poticanje na važnost *ekološkog, zdravstvenog, pedagoškog, psihološkog* i drugog aspekta u ljudskom životu, ali i na sam interes i uključenost zajednice u prisutnim i nadolazećim temama u kojoj knjižnica djeluje. Stoga se može reći kako se knjižnica izlozbama svojim građanima kojima poručuje važne poruke, ideje i širi znanje veoma povezuje sa svojom zajednicom čime postaje sastavni dio kulturnog života Grada (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/izlozbena-djelatnost/> 2022.).

Knjižni fond

Nakon ukratko predstavljenih prostora lokacija GKVG, slijede podaci o stanju knjižničnog fonda za 2021. godinu koji su prikazani u *Izvešću o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01. 2021. do 31.12. 2021.* sastavljenog 2022. godine. Pa tako, GKVG iz proračuna Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Grada Velike Gorice, utrošila je na kupnju novih naslova kao i dopunu onih knjiga koje su uništene i otuđene i tako je knjižnični fond GKVG u periodu od 01.01.2021. do 31.01.2021. godine dosegnuo brojku od 5.636 novih svezaka.¹⁵ Lokacija na Zagrebačkoj 37 je svoj opći fond obogatila za 2.573 svezaka, dječji fond za 1.060 svezaka, a zavičajnu zbirku za 61 svezak dok je Područna knjižnica Galženica općem fondu dodala još 1.451 svezaka, a dječjem 491 svezak.

Pridružujući nabavu od 5.636 svezaka već postojećem knjižničnom fondu GKVG, on je u 2021. godini (s 31.12.2021.) ukupno iznosio 142. 540 svezaka i to ga je činilo najbogatijem fondom narodnih knjižnica u Zagrebačkoj županiji. Zavičajna zbirka u ovo vrijeme je sadržavala 1.084 sveska, a u Izvešću su prikazani najznačajniji novi naslovi, dok danas broji 1.103 svezaka (*Izvešće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021.*).

GKVG poput drugih knjižnica i dalje u svom fondu sadrži periodičke publikacije upravo zbog toga što interes za njima i dalje postoji. Sve naslove novina i časopisa na koje je knjižnica pretplaćena

¹⁵ Prosječna cijena knjige u 2018. godini iznosila je 104,00 kune, u 2019. godini 111,72 kune, u 2020. godini 111,43 kune, a u 2021. godini 118,00 kuna. *Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, osim direktnom novčanom potporom (200.000,00kn), u 2021. godini potpomoglo je izgradnju knjižnog fonda i otkupom vrijednih knjižnih izdanja u iznosu od 93.855,06 kuna. Otkupom Ministarstva kulture u 2021. prinovljeno je 723 svezaka knjiga. Za kupnju knjiga u 2021. godini utrošeno je 464.861,97 kuna: Ministarstvo kulture 199.904,46 kuna, Grad Velika Gorica 214.980,60 kuna i Zagrebačka županija 49.976,91kuna. (Izvešće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021, str.6).*

rezultat je zahtjeva korisnika, ali i učestalost korištenja određenih naslova. Prema tome, dnevni tisak u prostorima knjižnice prisutan je mjesec dana te se kasnije odlaže i reciklira, dok se zavičajna periodika trajno čuva. Treba napomenuti kako se korištenje periodičkih publikacija ne zapisuje u računalu već se rade istraživanja početkom 12. mjeseca, ali se polako počinju izdavati ili čuvati na drugim medijima. Stručni časopisi sada se već mogu pronaći i u elektroničkom obliku. (Izvješće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021).

GKVG je od novina, revija i časopisa za odrasle i djecu 2021. godine nudila ukupno 24 naslova/48 primjeraka, a to su: *24 sata* (1), *Glas koncila* (2), *Gorica.hr* (2), *Hrvatsko slovo* (2), *RVG Reporter* (4), *Školske novine* (1), *Jutarnji list* (4), *Večernji list* (4), *Vg danas* (4), *Vijenac* (2), *Županijska kronika* (4); *15 dana* (1), *Express* (1), *Forum* (1), *Gloria* (2), *Hrvatska vodoprivreda* (1), *Kaj* (2), *Književna smotra* (1), *Mak* (2), *Meridijani* (2), *Sveta Cecilija* (1), *Tema* (1), *Umirovljenički list* (1), *Vatrogasni vjesnik* (1), *Vojna povijest* (1) (Izvješće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021, str. 8).

Članstvo

Status člana¹⁶ GKVG postiže se upisom koje može biti određeno na neko vrijeme ili trajno. Zatim slijedi plaćanje članarine (godišnja iznosi 50,00 kuna, a besplatna je za one članove specijalnih kategorija) te korisnik dobiva iskaznicu koja mu omogućava uživanje svih usluga koje knjižnica nudi. Pogodnost za članove GKVG je i to što je od 1.siječnja 2008. godine moguće jednom članskom iskaznicom obavljati posudbu knjiga na svim trima lokacijama. GKVG u 2021. godini ukupno je posjetilo 57.747 članova, od čega ih je 39.518 pristizalo u Središnji odjel, a ostalih 18.229 u Područnu knjižnicu Galženica. Ovdje je važno naglasiti kako se jednom članskom iskaznicom koristi više članova obitelji, a kako njihova evidencija nije zabilježena, vrlo je moguće da je ukupan broj ove godine mnogo veći nego što pokazuju statistički podaci u Izvješću (Izvješće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021)

¹⁶ Prava i obveze koje ima član GKVG priložena su u dokumentu *Pravila Gradske knjižnice Velika Gorica* na mrežnoj stranici knjižnice.

Cirkulacija knjižne građe

Podaci u Izvješću pokazuju kako su posudba, produženja i povrat građe u GKVG 2021. godine dosegli do 208.249 svezaka s time da se periodika čita u knjižnici, a broj čitatelja novina i časopisa nisu iskazani jer se njihova evidencija ne vodi u računalu. Također, na svim trima lokacijama, cirkuliralo je ukupno 228 seminarskih, maturalnih i diplomskih radova. Zanimljivo je kako je dosta korisnika tražilo usluge (rezervacije, posudbe knjige...) i informacije o knjižnici putem telefona, te se 2021. godine ova usluga među korisnicima iskazala vrlo značajnom. Osim telefonske usluge, još jedan način na koji korisnici mogu steći informacije jest mrežna stranica knjižnice. Pa tako, korisnici saznaju priopćenja o GKVG, koji su nadolazeći programi, ukoliko se ne mogu odlučiti tu se nalaze i preporuke za čitanje kao i popis najčitanijih knjiga te događaji u knjižnici. U 2021. godini ukupno je na svim mrežnim stranicama (Facebook i YouTube kanal Gradske knjižnice Velika Gorica) GKVG¹⁷ bilo 98.215 posjeta (Izvješće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021).

Akcije na promicanju knjige i čitanja

2021. godine GKVG na sve tri lokacije, kao dio nacionalnog projekta *Godina čitanja 2021.* obilježila je 76 akcija, a građani su mogli saznati o njihovom provođenju putem mrežnih stranica knjižnice koje vode njezini djelatnici (diplomirana knjižničarka Ivana Grubačević, Morana Peranić, Dražena Petrišić i diplomirani knjižničar Matija Katulić), a uključeni su bili i lokalni elektronički te tiskani mediji. Naravno, to su bile akcije (ovisile o pandemiji koronavirusa) u svrhu *promicanja knjige i čitanja, cjeloživotnog obrazovanja i aktivnog djelovanja u lokalnoj zajednici.* Nekoliko od akcija i manifestacija GKVG prikazanih u Izvješću za 2021. godinu: *135. obljetnica Gradske knjižnice Velika Gorica*, *Online webinar za knjižničare velikogoričkog područja*, *Noć knjige*, *Pišem ti pismo... natječaj za naj pismo – 10 godina natječaja*, *Turbooks – mali književni festival*, *Izložbe u izlogu Knjižnice Galženica*, *Književni susreti u Knjižnici Galženica*, *Edukativne radionice za djecu s poteškoćama u čitanju*, *Čitatovnica uz besplatan upis učenika prvih razreda*

¹⁷ Dječji odjel ima 1337 facebook pratitelja, Središnji odjel za odrasle 1420 pratitelja, a Područna knjižnica Galženica 927 prijatelja. Sve tri lokacije knjižnice imaju i svoje Instagram profile. Dječji odjel ima 207 pratitelja, Središnji odjel za odrasle 307 pratitelja, a Područna knjižnica Galženica 104 prijatelja. Na društvenoj mreži Facebook u jesen 2017. godine pokrenut je i čitateljski klub FB čitaonica koji je s 31.12.2021. brojio 250 članova. (Izvješće o ostvarenom programu GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021).

osnovnih škola... (Izvešće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021).

4. Zavičajna zbirka u narodnim knjižnicama

4.1. Važnost zavičaja

Veliki značaj, odnosno zanimanje za sam zavičaj pojavljuje se tijekom dvadesetog stoljeća kada znanost počinje povijesna proučavanja usmjeravati na: *malu povijest, povijest svakodnevice, lokalnu, odnosno zavičajnu povijest i zavičajnu kulturu* (Batur i Barbarić, 2016). Točnije, ono što se ovdje događa jest da se čovjekovom potrebom za istraživanje o svojoj okolini, porijeklu i svemu što ga veže za njegov kraj zapravo dolazi do formiranja određenog područja zanimanja, a u ovome kontekstu, područja zavičajne povijesti. Stoga se predmet ovog istraživanja sastoji od sljedećih komponenti: *proučavaju se originalni snimci i izvorna građa, izvode se terenska istraživanja, ujedinjuju spoznaje i u konačnici dolazi do preispitivanja povijesnih paradigmi, a zavičajna povijest (local history) preoblikuje se u širem i dubljem smislu u zavičajne studije (local studies)* (Batur i Barbarić, 2016).

Osim za povijesna istraživanja, zavičaj je bitna karakteristika za sociološko određenje područja/zajednice, a njegove značajke mogu koristiti i ostalim područjima proučavanja kako za narodne običaje tako i za usmenu književnost (Batur i Barbarić, 2016). Najsažetija definicija (uži smisao) zavičaja koju ćemo pronaći u rječnicima odnosi se na *mjesto rođenja, rodno mjesto*, odnosno mjesta otkuda čovjek potječe, ali naravno pojam zavičaja se treba ogledati i u njegovom širem obliku pri čemu će se onda uzimati u obzir i okolina mjesta, dapače, cijeli kraj (Malnar, 1996).

Proleksis enciklopedija pitanje zavičaja rješava definiranjem zavičajnosti (domocil) kao *pripadnost pojedinaca nekoj općini i osnova njegovih prava i obveza i javnome pravu. Stječe se trajnim boravkom i vlasništvom nekretnina na području neke općine, podrijetlom udajom i sl.* (Proleksis enciklopedija, online 2022). Također, zavičaj prema nekima poprima značenje mjesta u kojima su ljudi stacionirani te mjesto gdje žive i rade premda su se rodili negdje drugdje (Malnar, 1996).

O navedenoj okolini mjesta govori i Vukičević (2011, str. 35), odnosno predstavlja načine definicija (fizičko-geografski, administrativni, povijesni) pa se tako pojam zavičaja može odrediti kroz određenja raspona: *sela, zaseoka, naselja s jedne strane, preko kvarta ili dela grada, opštine, predela, regiona (sastavljenog iz više gradova i sela), oblasti, pokrajine, republike*. A nije isključena niti definicija nastala pregledom *istorijskog, geografskog, sociološkog, zoološkog,*

botaničkog, geološkog, medicinskog, umetničkog ili bilo kog drugog aspekta (Vukičević, 2011, str 35).

Pojam zavičaja se nastojao objasniti i u kategoriji “dato mjesto“, odnosno gledajući u doktrini, zavičajnost je *sveobuhvatni pojam o “datom mjestu“*. Treba naglasiti da prilikom proučavanja o zavičajnosti ne postoje ograničenja na određeni dio povijesti ili neke teme. Naime, zavičaj kao “dato mjesto“ je točno određen geografski, povijesni, administracijski, etničko-geografski prostor te naselja i prirodno-geografska jedinica (Vukičević, 2011).

Nadalje, važnost zavičaja očituje se i u tome što se njegovim proučavanjem može pronaći, saznati i doći do mnogih dokumenta i informacija (znanstvene, kulturne, sportske i dr.), odnosno imajući te informacije sakupljene na jednom mjestu, poznatije kao zavičajni fond itekako će doprinijeti istraživanju (presudni su povijesni izvori) onoga što je do sada dotična lokalna zajednica ostvarila (Vukičević, 2011).

Svjetska knjižničarska udruga također je svjesna značajnosti zavičajnih fondova i upravo je iz tog razloga u Glasgowu 2002. godine osnovana je IFLA-ina Sekcija za genealogiju i zavičajnu povijest (engl. The Genealogy and Local History Section- GENLO), a za glavni cilj postavlja: *javno zagovaranje zavičajne kulture u najširem smislu te briga o zavičajnoj povijesti i genealogiji, posebice u knjižnicama i pri organizaciji knjižničnih zavičajnih zbirki, ali i u ostalim informacijskim ustanovama i ustanovama u kulturi* (Batur i Barbarić, 2016).

Za uspješno i kvalitetno djelovanje sekcije uvelike će pomoći suradnja među arhivima, zatim kako to uobičajeno obitava, s knjižnicama i muzejima, a njihovo zajedničko pružanje usluga pristupa zavičajnoj građi promiče se i putem mrežnih sučelja i digitalnih izvora. Angažiranje o zavičaju, njegovoj povijesti i općenito genealogiji u području knjižničarstva rezultat je sve većeg znanstvenog istraživanja u smjeru lokalne povijesti, ljudi ili organizacija te istraživanja obiteljske povijesti ukoliko se radi o interesu neke obitelji ili pojedinca (Batur i Barbarić, 2016).

4.2. Zavičajna zbirka

4.2.1. Određenje pojma

Narodne knjižnice u svojem fondu sadrže mnoge zbirke (referentne, zbirke rijetkih knjiga, grafičke zbirke, kartografske zbirke, zavičajne zbirke i dr.) (Tošić-Grlač i Hebrang Grgič, 2011). Međutim, ona koja se najviše ističe i teži najvećoj cjelovitosti je zavičajna zbirka i između ostalog je rezultat osnovne djelatnosti knjižnice koja se sastoji u prikupljanju, obradi i čuvanju tiskane građe, ali i drugih načina putem kojih se stječu informacije o samom zavičaju (Malnar, 1996). Nadalje, samo nastojanje izgradnje zavičajne zbirke proizlazi iz održavanja lokalne kulture kao i društvenih vrijednosti čime se dolazi do omogućavanja zadovoljavanja ljudskih potreba, a to su u ovome slučaju informacije i građa koje se tiču nekog dotičnog kraja (Batur i Barbarić, 2016). Treba naglasiti kako se zavičajne zbirke mogu oblikovati samo u naprednijim knjižnicama jer građa koja se odnosi na zavičaj koju sakupljaju i čuvaju područne knjižnice ne čine zbirku već je ona samo opredijeljena od ostale građe u knjižnici (Malnar, 1996).

Općenito sam značaj zavičajne zbirke sastoji se u pronalaženju i čuvanju građe koja je na bilo koji način povezana sa određenim područjem, odnosno koja poučava i govori o zavičaju pri čemu se uzima u obzir njegova prošlost i sadašnjost (karakteristike kraja, demografija, vjerovanja, običaji, gospodarski razvoj, kulturna povijest...) i stoga se na zavičajne zbirke može gledati i kao *informacijsko središte* jer su iznimno korisne za izradu znanstvenih i stručnih radova, članke, dokumentarce, izložbe, monografije i sl. (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu* i Malnar, 1996).

Prilikom određivanja pojma zavičajne zbirke, a može se reći i samog njenog shvaćanja poželjno se osvrnuti i na poimanje kulturnog dobra, odnosno uvidjeti konotaciju među ta dva pojma. Naime, gledajući kulturno dobro u smislu *pokretne stvari od umjetničkog ili znanstvenog značenja* i zavičajnu zbirku koja može poprimati elemente takvog kulturnog dobra, a pri čemu postoji i ono nematerijalno dobro, zavičajna zbirka može se poistovjetiti sa sljedećim (Batur i Barbarić, 2016): *Nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, osobito: jezik, dijalekti, govori i toponimika, te usmena književnost svih vrsta; folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote; tradicijska umijeća i obrti. Očuvanje nematerijalnih kulturnih*

dobara provodi se izradbom i čuvanjem zapisa o njima, kao i poticanjem njihova prenošenja i njegovanja u izvornim i drugim sredinama (Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara 1999, čl. 9).

Hrvatska je svoju prvu zavičajnu zbirku osnovala 1954. godine pod nazivom *Zagrabiensia*, a danas broji 12.000 jedinica knjižnične građe. Kasnije su se zavičajne zbirke razvile i na sljedećim lokacijama: Bjelovar, Karlovac, Osijek, Sisak, Varaždin i Vinkovci. Do 1976. godine narodne knjižnice na hrvatskom području brojile su 13 zavičajnih zbirki, a sve do kraja 2008. 210 narodnih knjižnica imalo je 147 zavičajnih zbirki (Tošić-Grlač i Hebrang Grgić, 2011). Bitno je napomenuti kako se srž problema zavičajnih zbirki u hrvatskim knjižnicama nalazi u nedostatku diplomiranih knjižničara čija bi dužnost bila usmjerena isključivo na vođenje/izgradnju zavičajne zbirke¹⁸ popraćeno suradnjom s lokalnim nakladnicima i uobičajenim oblicima nabave građe (dar, otkup, zamjena). Ovo spomenuto ujedno predstavlja jaz između obveza propisanih zakonom i propisa o ustroju i nadziranju zavičajne zbirke (građa je većinom digitalizirana), a također se upućuje i na stvarno stanje i prilike zavičajnih zbirki u hrvatskim knjižnicama (Batur i Barbarić, 2016).

Kada se definira pojam zavičajne zbirke na engleskom jeziku ona se uz klasičan pojam *local collection* pokušava odrediti i kroz lokalnu povijest (*local history*) i lokalne studije (*local studies*). Također, prilikom definiranja naići će se i na pojmove zavičajna bibliografija (*local bibliography*) i regionalna izdanja (*regional book*). Prvi se sastoji u pregledu izdanja o zavičaju i ljudima iz zavičaja dok je drugi usmjeren na publikacije kao što su zbornici, ljetopisi i sl. (Batur i Barbarić, 2016). Specifičnost ove zbirke prikazana je i kroz *znanstvenu, dokumentacijsku, povijesnu, umjetničku i praktičnu vrijednost* (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

4.2.2. Teritorij zavičajne zbirke

Prilikom određivanja teritorija zavičajne zbirke prva stavka koju treba utvrditi jest samo područje (opseg) iz kojeg će zbirka upotpunjavati svoj fond. Stoga se definira je li će ona obuhvaćati samo područje u kojem knjižnica djeluje ili ide malo dalje pa se tako dotiče i njene okolice, a možda i još dalje gdje je onda riječ o cijeloj pokrajini (Malnar, 1996). Pa tako,

¹⁸ *Ustroj zavičajne zbirke ozbiljna je i dugotrajna zadaća koja zahtjeva stručno osposobljeno osoblje, jasnu koncepciju, istraživački rad na prikupljanju i popunjavanju zbirke, praćenje nakladničke i tiskarske produkcije, selekciju i obradu građe, čuvanje i zaštitu* (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

spomenuvši moguća obuhvaćena područja, zavičajne zbirke se dijele na: *lokalne ili mjesne (pokriva područje određenog naselja, grada ili sela); subregionalne (pokriva područje određenog mjesta i njegove šire okoline, npr. jedan grad s pripadajućim općinama i naseljima); regionalne (pokriva područje regije – npr. županiju i/ili šire)* (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Također, doseg zbirke ovisi o administrativno-teritorijalnoj podjeli, a nije isključena niti opcija koja se odnosi na razvoj kulturnih i povijesnih elemenata zavičaja. Međutim, administrativne granice sklone su promjenama (teritorijalni preustroj) i time utječu na već određene kriterije zavičajne zbirke. Tada je važno ustanoviti što činiti s postojećim opsegom teritorija, odnosno hoće li se on mijenjati prilikom čega se raspravlja ili o njegovom proširivanju ili o njegovom sužavanju (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009). Iako se ovo tiče same knjižnice, u odluku se ukoliko to knjižnica želi mogu uključiti i druge okolne narodne knjižnice (Tošić-Grlač i Hebrang Grgić, 2011)

4.2.3. Sadržaj i vrste građa zavičajne zbirke

Prije svega treba naglasiti kako nije moguće precizno definirati sadržaj zavičajne zbirke, odnosno napraviti “vodič“ za sadržaj jer će svako mjesto uvijek biti po nečemu karakteristično, imati značaj koji će se razlikovati od drugih mjesta, a bibliotekari su osobe na kojima je da te karakteristike pronalaze i samim time zavičajnu zbirku učine posebnom. Zavičajna zbirka svoj fond upotpunjava u dvije grupe. Prva grupa obuhvaća publikacije koje se isključivo odnose na zavičaj (znanstvena i stručna građa), dok je druga grupa usmjerena na publikacije koje su izdane, tiskane ili nastale u zavičaju (umjetničko stvaralaštvo) (Malnar, 1996).

Dakle, zavičajna zbirka sadrži građu koja se dotiče svih bitnih aspekata jednog područja kao i sve ono što se može povezati sa dotičnim područjem (zavičajem)–*sve što je objavljeno (izdano) o zavičaju i njegovim značajnim ljudima kod nas i u svijetu; publikacije građana zavičaja bez obzira na mjesto izdavanja; publikacije objavljene na teritoriju zavičaja* (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009 i Malnar, 1996). Stoga je ovdje uključena građa čiji se sadržaj o zavičaju dotiče: *opisa zemljopisnog područja, položaja, njegova postanka, prvih naselja, javnoga i privatnoga života građana kroz njegovu povijest, pa do suvremenog života* (Malnar, 1996, str. 115).

U zavičajnoj zbirci pronaći će se i djela značajnih pojedinaca (znanstvenici, umjetnici i sl.) rođenih u zavičaju, zatim onih koji nisu rodом iz zavičaja, ali su neko vrijeme tamo boravili i te onih koji

su svojim djelima bitno doprinijeli zavičajju, a da pritom nisu tamo rođeni niti su tamo živjeli te će nastojati prikupljati i sva djela, podaci i dokumenti koji se odnose na ove pojedince (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Također, u zbirku su ulazile i publikacije koje svojim sadržajem nisu bile vezane za zavičaj, ali su zato bile tiskane ili izdane u zavičaju. Stoga se u knjižničarskoj struci često raspravljalo o tiskarskoj i izdavačkoj djelatnosti (u zavičajnim zbirkama moguće je naći građu tiskanu na području zavičaja do 1945. godine) koje su svoje mjesto pronalazile u zavičajnoj zbirci upravo iz razloga jer se prije za lokalne tiskare smatralo kako su i one jedan dio odraza kulture, a samim time i njene publikacije (Malnar, 1996).

Pa tako, u nekim se knjižnicama prvenstveno zbog povijesti knjige i tiskarstva i dalje ostaje pri nabavljanju svih lokalnih publikacija, neke knjižnice nisu zadovoljne tim stavom, dapače, tiskanje smatraju *rezultatom komercijalnih poteza* koji ide u prilog i izdavačima i tiskarama, a postoje i one knjižnice koje ovo pitanje rješavaju tako što u zavičajnu zbirku unose samo publikacije lokalnih izdavača, ali ne i tiskara te one koje isključuju i lokalne izdavače i tiskare (Malnar, 1996).

Nadalje, u zavičajnoj zbirci naći ćemo sve vrste knjižnične građe objavljene u svim formatima i medijima. Riječ je o građi kao što su tiskane publikacije koje se dijeli na monografske publikacije čiji je sadržaj usmjeren isključivo na zavičaj pri čemu on može biti samostalan (zbornici) ili se o zavičaju govori samo u segmentima (enciklopedije, leksikoni, udžbenici...) te monografske publikacije koje se ne dotiču zavičaja već se radi o knjigama lokalnih nakladnika i značajnih ljudi koji su rodом iz zavičaja ili tamo žive. Ovdje također pripadaju i serijske publikacije (časopisi, novine, godišnjaci). Tako će se u ovim publikacijama naći tematika koja se tiče samog zavičaja, zatim one novine i časopisi koji su predviđeni i za područja dalje od zavičaja, ali sadrže priloge o zavičaju, te one publikacije koje nisu nastale u zavičaju no ipak uključuju radove o zavičaju. A u zavičajnoj zbirci također će biti prostora i za sitan tisak (plakati, letci, pozivnice...) (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Sljedeća građa koju prikuplja zavičajna zbirka je rukopisna građa. Ovdje se podrazumijevaju prepisci, dnevници, bilješke i sl. i vrlo su korisni i vrijedni izvori informacija ukoliko se želi provesti neko istraživanje jer se ovakvom građom zapravo stvaraju dokumentirani zapisi značajnih pojedinaca. Nadalje, polupublikacije se također se ubrajaju u građu zavičajne zbirke pri čemu je važno voditi računa da takva građa ima trajnu vrijednost, a specifičnost ove građe je što nije

obuhvaćena Zakonom o obveznom primjerku. Ovdje se ubrajaju: *društveno-političke polupublikacije (materijali sa sjednica, zapisnici, društveni planovi i priručnici itd.); polupublikacije pojedinih trgovačkih društava, ustanova i gospodarskih udruženja (katalozi, prospekti, sadržaji, programi, izvješća o radu)* (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Informacije o zavičaju daju se izvući i iz kartografske građe (topografske, povijesne, meteorološke, jezične, panoramske, planovi grada, tlocrti, atlasi), a prisutna je i notna građa sa zavičajnim kompozitorima te audio (gramofonska ploča- govorna ili glazbena), vizualna (razglednice, crteži, portreti, fotografije, grafike...) i audiovizualna građa (video kazeta, DVD) – televizijske emisije, video zapisi, narodna glazba vezana za zavičaj, dokumentirani filmovi o zavičaju (Hrvatsko knjižničarko društvo i Malnar, 1996).

Zavičajne zbirke prikupljaju i elektroničku građu. Takva građa se pregledava, naravno, putem računala i optičkih diskova (CD-ROM, CD, foto CD). U slučaju kada se u zavičajnu zbirku ne mogu pribaviti originalni primjerci ili ako se želi izbjeći bilo koja veća šteta već starije građe, novina ili rukopisa te omogućiti lakša dostupnost građe poseže se za fotokopiranjem, mikrofilmiranjem te digitaliziranjem građe odnosno prenosi se sadržaj s jednog formata na drugi (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

4.2.4. Smještaj i zaštita zavičajne građe

Svaka knjižnica zavičajnu zbirku drži podalje od ostalog fonda u knjižnici. No kako će ona biti smještena ovisi o dvjema stvari. Prva se odnosi na veličinu fonda zavičajne zbirke, a druga na mogućnost knjižnice. Ukoliko se radi o zbirci s većim fondom tada je nužno da ona ima vlastitu prostoriju, a poslužiti će i police namijenjene isključivo za njenu građu, dok se kod zbirke s manjim fondom pokušavaju osigurati stakleni zatvoreni ormari (Malnar, 1996).

Pri smještaju zavičajne građe treba uzeti u obzir različite vrste građe jer se one ne pohranjuju na isti način. Prema tome, knjige se slažu na police prema UDK, a one velike i teške položene su vodoravno, rukopisi i starija građa spremaju se u ormare koji su zatvoreni staklima ili u ladice, časopisi (prema UDK) i novine slažu se odvojeno, audio, vizualna i audiovizualna građa osigurana je u ormaru i ladicama s pregradom, geografske karte slažu se okomito na posebnim stalcima, fascikli i kartonski omoti koriste se za fotokopije, neuvezani sitan tisak smješta se u albume ili

koverta, dok su zaštitne folije od poliestera namijenjene izrescima iz novina (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Nadalje, zavičajne zbirke nisu osnovane samo iz razloga da budu predmetom lokalne povijesti već su one tu i da nam koriste u bilo kojem sadašnjem trenutku. No, ipak treba pripaziti kako se ophodi s njenom građom, odnosno pokušati ju što manje oštetiti prilikom korištenja jer je naposljetku i cilj da je ta građa uporabljiva (Malnar, 1996 i Krtalić, Hasenay i Aparac-Jelušić, 2011). Osim toga, razlog ove važnosti zaštite ističe se i u njenoj nužnosti prilikom trajne održivosti povijesti i identiteta u smislu njihove uloge u oblikovanju kultura i društava te zaštita u smislu prenošenja građe nadolazećim generacijama (Krtalić et.al., 2011).

Kod zaštite bilo koje građe, pa tako i zavičajne, ključno je imati poprilično znanje o njenoj zaštiti koje će knjižničarima omogućiti da na vrijeme uvide još uvijek manja oštećenja koja će se moći riješiti u kratkom roku (Krtalić et.al., 2011). Stoga je prilikom procesa zaštite zavičajne građe poželjno obratiti pažnju i na *Pravilnik o zaštiti knjižnične građe*. Naime, uzimajući u obzir kako je prikupljena građa o zavičaju većinom nastala prije dugi niz godina što ju čini poprilično starijom od ostale te kako je sačuvana na starijem materijalu vrlo je moguće da ona propadne i stoga će ovaj *Pravilnik* knjižničarima pružiti detaljnije upute kako ju pravilno i na vrijeme zaštititi (Batur i Barbarić, 2016).

Osim dužnosti knjižničara o vođenju brige o zaštiti građe, također je potrebno obratiti pažnju i na korisnike knjižnice. Naime, podiže se svijest o tome koliko za knjižnicu, ali i društvo znači posjedovanje građe koja se nalazi u arhivima te kako je ta građa samim time unikatna i posebna i da njeno očuvanje itekako ovisi i o korisničkom odnošenju prema njoj (Krtalić et.al., 2011).

Nadalje, zavičajna građa svakako se može ogledati u smislu baštine¹⁹ pri čemu je najviše izražena pisana kulturna baština na različitim medijima, dok se ona tradicionalna pisana kulturna baština više odnosi na djela na papiru (rukopisi i/ili knjige) (Krtalić et.al., 2011). Stoga je bitno da takva građa ostane u stanju u kakvom je primljena (ne smije se rezati, lijepiti ili označavati žigovima) te da se osigura njena čitljivost (Krtalić et.al., 2011 i Malnar, 1996).

¹⁹ Baština je dakle, po definiciji, određena zbirka jedinica u bilo kojem obliku (objekti, zamisli, osjećaji, usmena predaja, materijalni objekti, pisani tekst itd.) koja je stvorena u prošlosti bilo s namjerom da se očuva za budućnost, bilo da je stvorena za kratkoročnu upotrebu, a naknadno procijenjena kao nešto što je može bitno vrijedno budućim naraštajima (Krtalić, Hasenay, Aparac-Jelušić, 2011, str.3).

Pa tako, u svrhu očuvanja starijih knjiga i rukopisa ona smještena u posebnu prostoriju, a korisnicima je dopušten pristup uz prethodnu najavu te je, a knjižnice također imaju i već osiguran prostor (čitaonica ili bilo koja druga prostorija predviđena za korištenje te građe) (Malnar, 1996). Još jedan način očuvanja zavičajne građe provodi se kroz njeno kontroliranje svakih pola godine jer su moguća mehanička, biološka i kemijska oštećenja, a ukoliko je oštećenje utvrđeno građu je potrebno zaštititi kartonskim koricama ili obaviti postupak restauracije (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

4.2.5. Nabava i obrada građe zavičajne zbirke

Kada je u pitanju sakupljanje zavičajne građe ključno je da to bude na temelju kvalitetnih istraživanja, dapače, ta istraživanja se trebaju redovito provoditi u svrhu što većeg fonda. Nabava se odvija i putem raznih dokumentacija koje sadrže provjerene informacije, a nije isključiva ni nabava putem praćenja tiskarske produkcije kao i redovita suradnja s institucijama, antikvarijatima te privatnim osobama. Također je važno voditi računa o tome da zavičajni fond ne sadržava dupliciranu građu koja se tiče nekih općenitih podataka ili činjenica o zavičaju jer se time onda zbirka zatrpava (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Nabava zavičajne zbirke može se obaviti putem prihvaćanja dara/donacija te putem kupnje i zamjene. Pa tako, zbirka može biti popunjena uz pomoć pojedinaca, ustanova, organizacija i dr., odnosno donirajući/poklanjajući građu pomažu u formiranju zbirke. Što se tiče kupnje najčešći je način pisanje oglasa u lokalnim novinama ili letcima. Treba napomenuti kako postoji tekući (važan je obvezni primjerak i najčešće je predodređena pri početku nabave zavičajne zbirke) i retrospektivi proces (ovisi o ponudi na tržištu jer se najčešće radi o popisu deziderata) nabave (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Nakon nabave zavičajne građe slijedi i njena obrada. Obrada građe je ključna kako bi zavičajna zbirka mogla biti što učinkovitija i dostupnija, a odvija se putem računalnog programa. Prema tome obrada zavičajne zbirke sastoji se od pet koraka: *1. Inventarizacija (vođenje zasebnih knjiga za pojedinu vrstu građe); 2. Klasifikacija (primjena sustava UDK); 3. Predmetna obrada (glavne smjernice za predmetnu i sadržajnu obradu); 4. Katalogizacija (primjena Pravilnika i priručnika (1. i 2. dio) Eve Verone i međunarodne standarde za opis pojedinih vrsta građe); 5. Signiranje* (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Prvi postupak obrade je ujedno i najvažniji. Sastoji se od vođenja knjige inventara i to za svaku vrstu građe koju zavičajna zbirka posjeduje. Prilikom ovog postupka dobivaju se informacije o broju cjelokupnog zavičajnog fonda, ali i o broju svih vrsta građe u zbirci, a ključno je i za identificiranje svake jedinice građe. Osim što se inventarizacija provodi putem računala, ispitivanje stanja fonda moguće je obaviti i ručno na način da će se isprintati knjige inventara te ih potom ručno uvezati. Što se tiče predmetnih odrednica (predmetizacija) ključno je da one ne budu ni previše uže, a niti previše široke, odnosno da odgovaraju predmetu djela te da uvijek ostaju iste. Također treba paziti da odrednice budu čitljive računalu (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Nadalje, kod katalogizacije zavičajne građe, odrednice i redalice provode se prema *Pravilniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone*, sv.1 dok se prema uputama iz sv.2 vrši kataložni opis za monografske publikacije. Za sve ostale vrste građe koriste se specijalizirani međunarodni standardi za bibliografski opis (ISBD-i): *ISBD(S)* – za serijske publikacije, *ISBD(CM)*- za kartografsku građu, *ISBD(NMB)*- za neknjižnu građu (audiovizualnu građu, igre i igračke), *ISBD(A)*- za stare omeđene publikacije, *ISBD(PM)*- za notna izdanja, *ISBD(ER)*- za elektroničku građu, *ISBD(CP)*- za sastavnice (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

4.2.6. Promocija zavičajne zbirke

Knjižnična djelatnost u sklopu zavičajne zbirke osim opskrbe i čuvanja njene građe sastoji se i u njenom promoviranju (popularizacija) što bitno utječe na sam značaj cjelokupnog zavičajnog fonda. Ovaj pothvat knjižnice mogu ostvariti tako što će surađivati s drugim knjižnicama, zavičajnim muzejima, zavičajnim udrugama i sl. Postoji i mogućnost da knjižnica u ovome djeluje samostalno ili da zajedno s nekoliko pojedinaca organizira izložbe koje će naravno biti obuhvaćene tematikom zavičajne građe koju knjižnica posjeduje (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Pa tako, neke od tema usmjerenih na zavičaj su: *obljetnice (godišnjice rođenja, smrti i sl.), povijesnih osoba ili suvremenika značajnih za kulturni, znanstveni ili društveni život zavičaja; obljetnice lokalnih udruga, ustanova, organizacija i sl.; godišnjice važnih događaja iz različitih područja života u zavičaju; obilježavanje suvremenih događaja u zavičaju (nove knjižnice, škole, priznanja i sl.); nove akvizicije (prinovljeni knjižnični zavičajni fond); posebnosti jedinica knjižnične zavičajne građe (ex librisi, marginalije, knjižni uvezi)* (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Zahvaljujući izdavačkoj djelatnosti knjižnice, fond zavičajne zbirke moguće je pronaći u katalozima s ostalim knjižničnim fondom, ali i u posebnim cjelinama gdje je riječ o starijoj građi, zemljopisnim zbirkama i sl. što također pridonosi popularizaciji zavičajne građe. Katalozi izložaba također su dobro sredstvo kada se želi promovirati zavičajna zbirka jer se njima događaji kao što su izložbe trajno čuvaju dok su u stvarnom odvijanju vremena te izložbe ograničenog trajanja (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

Nadalje, kako bi knjižnice što uspješnije pokazale bogatstvo i vrijednost koje sadrži zavičajna građa i time potaknule interes građana za zavičaj pomažu joj obrazovne, znanstvene i baštinske ustanove te udruge kroz organizaciju raznih akcija i priredba, a one podrazumijevaju: *književne večeri koje mogu biti popraćene dramskim, glazbenim, likovnim i drugim manifestacijama; promocije novih jedinica zavičajne baštine (lokalni nakladnici, autori i sl.); predavanje i prezentacije o zavičajnim temama, snimanje filmova, televizijskih i radio emisija* (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009).

5. Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica

Gradska knjižnica Velika Gorica je ustanova u kojoj između ostalog možemo pronaći i zavičajnu zbirku velikogoričkog područja, ali i cijelog turopoljskog kraja. Ovdje se dobro prisjetiti činjenice problema pomanjkanja voditelja zavičajnih zbirki u narodnim knjižnicama upravo iz razloga što se to odnosi i na Gradsku knjižnicu Velika Gorica (GKVG). Stoga u cilju saznanja općenitih informacija o zavičajnoj zbirci provela sam kratki usmeni informativni razgovor s djelatnicom knjižnice koji se ispostavio kao dobar temelj za uvodno predstavljanje ove zbirke dok su neke informacije prikupljene putem mrežne stranice knjižnice.

Zbirka je smještena u zasebnoj prostoriji unutar GKVG i broji fond od 1.103 svezaka. U inventarnoj knjizi zavičajne zbirke najviše prevladava knjižna građa (knjige, polupublikacije, rukopisi), zatim nekoliko serijskih publikacija, dvije kartografske građe i jedna notna građa, jedan sitan tisak te jedan nakladnički niz. Iz godišnjih izvještaja knjižnice saznajemo kako se zavičajna građa većinom nabavlja putem antikvarijata. Nadalje, sva građa se može koristiti u prostoru knjižnice (studijska čitaonica), pojedini se primjerci mogu posuditi izvan knjižnice (neki se nalazi u slobodnom prostoru), dok se vrjednija građa drži u vitrini pod ključem, a veći dio fonda zavičajne zbirke moguće je pretraživati i putem online kataloga.

Naime, knjižnica posjeduje i zavičajni tisak (hemeroteka) koji se treba razvrstati, uvezati po godištima, dijelom i digitalizirati za potrebe sustavnog proučavanja. Trenutno ovaj dio zbirke još uvijek nije obrađen kao i sav ostali nadolazeći jer kako je već navedeno knjižnica ne raspolaže stručnom osobom koja bi se sustavno bavila zavičajnom zbirkom i stoga je ono na "čekanju". Ovdje je također prisutna dokumentacija nastala prikupljanjem bivše ravnateljice knjižnice Katje Matković Mikulčić među kojom su svrstani novinski isječci s mrežnih portala koji se tiču djelovanja Gradske knjižnice Velika Gorica u zadnjih petnaest godina.

Što se tiče digitalizacije zavičajne građe knjižnica je svjesna njene prednosti i prema tome ima okvirne planove, no ipak još uvijek nije stekla potrebne preduvjete za njenu realizaciju. Riječ je o financiranju, potrebnom opremom te stručnim osobama poput voditelja zbirke koji bi bio educiran o poslovima digitalizacije. Također, iz istih razloga nije se ni raspravljalo o prijedlozima koja bi građa bila digitaliziran i stoga je evidentno kako njen proces zasigurno neće biti ostvaren u skorije vrijeme.

Nadalje, vraćajući se na ono poglavlje koje govori o teritoriju zavičajne zbirke pri čemu je ono individualno za svaku zajednicu te kako zbirka može biti lokalna ili mjesna, subregionalna ili regionalna, Gradska knjižnica Velika Gorica posjeduje zavičajnu zbirku sa subregionalnim karakterom i prema tome je usmjerena na velikogoričko područje i cijeli turopoljski kraj (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zavicajni-projekti/> 2022).

Površina Velike Gorice počinje od rijeke Save na sjeveroistoku pa sve do potoka Bune na jugozapadnom djelu. Reljefni dio ovoga grada obuhvaća sjeveroistok sa posavskom nizinom i dio Turopolja te jugozapad na kojem se nalaze brežuljci Vukomeričkih gorica (Bukovec i sur., 1999). Što se tiče ustroja, Grad Veliku Goricu čine sljedeća naselja: *Bapča, Bukovčak, Buševac, Cerovski Vrh, Cvetković Brdo, Črnkovec, Donja Lomnica, Donje Podotočje, Drenje Šćitarjevsko, Dubranec, Gornja Lomnica, Gornje Podotočje, Gradići, Gudci, Gustelnica, Jagodno, Jerebić, Ključić Brdo, kobilić, Kozjača, Kuče, Lazi ZuPiropoljski, Lazina Čička, Lekneno, Lukavec, Mala Buna, Mala Kosnica, Markuševac Turopoljski, Mičevac, Mraclin, Novaki Šćitarjevski, Novo Čiče, Obrezina, Ogulinec, Okuje, Petina, Petravec, Petrovina Turopoljska, Poljana Čička, Prvonožina, Rakitovec, Ribnica, Sasim Selnica, Sop Bukevski, Staro Čiče, Strmec Bukevski. Šćitarjevo, Šiljakovina, Trnje, Turopolje, Velika Buna, Velika Gorica, Velika Mlaka, Vukomerić, Vukovina i Zablajte Posavsko. 1964. godine Velikoj Gorici ulaze i sela Kurilovec, Pleso, i Rakarje (Bukovec i sur.,1999).*

Nadalje, kako se opseg zbirke proteže i kroz cijeli turopoljski kraj, prema Leksikografskom zavodu Miroslava Krležu teritorij Turopolja opisan je ovako: *Turopolje, dio Posavine južno od Zagreba, između desne obale Save na sjeveroistoku i Vukomeričkih gorica na jugozapadu; obuhvaća oko 600 km². Turopolje je aluvijalna ravnica (duga 45 km, široka do 23 km) prosječne visine 110 m. Na jugozapadu obuhvaća sjeveroist. pristranke brežuljastih Vukomeričkih gorica. Središnjim dijelom teče rijeka Odra (pritok Kupe) s pritokom Lomnicom. Najveće je naselje Velika Gorica. Sjeverozap. dio Turopolja prigradsko je područje Zagreba (zračna luka Pleso), a jugoistočni dio Siska (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, 2022).*

Klemenčić (2021.) izvodi širu definiciju teritorija Turopolja iz *Turopoljskog leksikona* i prema tome Turopolje pokriva dijelove današnje upravne jedinice grad Veliku Goricu i općine Kravarsko, Orle i Pokupsko, a obuhvaća i određena naselja grada Zagreba te općine Lekenik.

Slika 1. Karta Turopolja s upravnim jedinicama

Dakle, gledajući Turopolje u njegovoj upravnoj-teritorijalnoj podjeli (Slika 1.) najveći dio pripada gradu Velika Gorica. Odnosno ono prekriva nizinski dio Turopolja te dio Vukomeričkih gorica što iznosi 552 km² i jedna je od pripadnica Zagrebačke županije. Ovoj županiji priključene su tri manje općine: Kravarsko (58,3 km²), Orle (57,6 km²) i Pokupsko (105, 8 km²) koje su bile u sastavu Velike Gorice od 1962. do 1990. godine. Nakon 1886. doseg velikogoričkoga kotara u Zagrebačkoj županiji obuhvaćao je i turopoljsko područje. Kotar je uključivao tri općine pa je tako na zapadu bila Odra, na istoku Orle, dok je središte kotara činila Velika Gorica, a 1893. općinu Velika Gorica činile su četiri manje općine: Dubranec, Vukovina, Kravarsko i Velika Gorica (Klemenčić, 2021).

Klemenčić (2021). također napominje Turopolje gledanog u njegovoj tradiciji te Turopolje u povijesnom smislu. Pa tako, što se tiče tradicije navodi kako se najprije ono shvaća kao nizinsko područje (pridružuje se manji ili veći dio Vukomeričkih gorica) koje je podosta u doticaju sa Zagrebom te se ono proteže do Save u smjeru Siska i gdje se događa postupni prijelaz u Pokuplje. Dok se povijesni smisao u određenju teritorija Turopolja najčešće gleda kao područje Plemenite općine Turopolje (zajednice u kotarima Polje i Vrhovlje).²⁰

²⁰ Vrhovje (montes S. Catherinae) i Polje (Campus) bili su formirani u sučije (iudicatuš) (zajendice) te je za svaku sučiju bio postavljen jedan sudac (iudex). Te su zajednice (sučije) bile oblikovane kao selo ili čak više sela pri čemu je u

Nadalje, prilikom temeljitog određenja turopoljskog područja, Klemenčić (2021.) ističe i Milana Šenou i njegovu definiciju Turopolja u širem smislu prema kojem ga svrstava u Gornju Posavinu (krajevi uz rijeku Savu, od Zagrebačke gore na sjeveru do ušća Une na jugu), a kako Sava dijeli to područje, Turopolje pripada onoj manjoj, desnoj polovici (sjeverno obilježje), točnije *nizina na desnoj obali Save sve do Vukomeričkih gorica*.²¹

Zanimljivosti iz zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica

Najstarija knjiga koju možemo pronaći u Zavičajnoj zbirci GKVG naziva se Poszel apostolszki (Posel apoštolski) 1742., a napisao ju je isusovac Juraj Mulih.

Puni naslov s podnaslovima ovog djela je sljedeći: *Poszel apostolszki vu navuku kerschanszkom posztavlen z-oblasztjum, volyum i dareslivosztjum preszvetloga i prepostuvanoga goszpodina goszpodina Juraja Branjug z-Bosjum i aposztolszkoga sztola miloschum biskupa zagrebechkoga... ovak na szvetlo dan i vszem vernem kerschenikom vu zdussno poszlussanye, a duhovnem pasztirom vu marlivo nazvechanye szerdecheno preporuchen z-trudom i lyublenum szkerbjum p. Juraja Mulih T. J. messnika, missionariusza apostolszkoga obnassan i ovde na kratkom szlosen, stampan vu Collegiumu Zagrebechkom T.J. po Adalbertu Wessely, leta 1742.* (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zanimljivosti-iz-knjiznice/>)

Juraj Mulih, (1964.-1754.) rodom je iz Turopolja (Hrašće) i kao isusovac je većinu svog života proveo kao misionar. Za ovog zavičajnog autora se može reći kako je najproduktivniji kajkavski pisac 18. stoljeća, a to dokazuju njegovih 30 i više duhovnih djela (katekizme, molitvenici, pobožne pjesmarice i priručnici) na tri narječja: kajkavski, štokavska ikavica i čakavski. U

Polju bilo njih 14: Buševac, Velika Gorica, Mala Gorica, Hrašće, Kobilic, Kuče, Kurilovec, Donja Lomnica, Gornji i Donji Lukavec, Velika Mlaka, Mraclin, Pleso i Rakitovec, dok je Vrhovje obuhvaćalo 8 zajednica: Bukovčak, Cerovski Vrh, Cvetković Brdo (Gorica.hr <http://www.gorica.hr/turopoljska-bastina/>). Neka od navedenih naselja nisu više samostalna. Naselje Lukavec sada sačinjava i Donji i Gornji Lukavec, a Velika Gorica je danas urbano središte prijašnjih naselja u Turopolju s obzirom da su joj pridružena naselja Mala Gorica, Kurilovec, Pleso, Rakar je i Kušanec (Klemenčić, 2021).

²¹ *Po Šenoi, Turopolje »u širem smislu«, dakle kao kompaktna zemljopisna regija, pretežito je nizinsko područje koje je na sjeveroistočnoj strani vrlo niskom vododjelnicom odijeljeno od Save, a na jugozapadnoj se strani lagano uzdiže u Vukomeričke gorice. O sjeverozapadnim i jugoistočnim međama Turopolja može se zaključiti iz usputnih Šenoinih primjedbi. Rijeka Lomnica, od koje u središnjem dijelu nastaje glavna turopoljska tekućica Odra, »ulazi ispod Male Mlake u Turopolje« iz čega se može zaključiti da se Turopolje u tom dijelu protezalo do zamišljene crte između naselja Čehi (Donji i Gornji) i Mala Mlaka. Prema jugoistoku pak Turopolje se protezalo »sve do ispod Peščenice«, što se može protumačiti da je obuhvatilo i Lekenik (Klemenčić, 2021, str.143).*

zavičajnoj zbirci GKVG osim ovog djela gdje je sastavljen velik broj pouka, čuva se još i pretisak Regule dvorjanstva pri čemu je riječ je o prvom bontonu na hrvatskom jeziku, zatim Abeczevicza (prva kajkavska početnica), Skola Kristusseva : kerschanszkoga navuka obilno puna (Škola Krituševa) 1744., Hrana nebezka vu pobosneh molitvah, litaniah, popevkah y lyublenob nagovarjnyu na szvetost sivlenya poztavlena (Nebeska hrana), 1748. te Duhovna pisanica (1754.) (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje i Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zanimljivosti-iz-knjiznice/>)

Slika 2. Knjiga – „Poszel apostolski“ (naslov s podnaslovima)

Nadalje, zanimljivi epiteti kao što su najveći i najteži roman hrvatske književnosti, a riječi su to Igora Mandića, odnose se na pripovijest *Gordana* u nekoliko različitih izdanja hrvatske novinarke i književnice Marije Jurić Zagorke. Iako se djelo o ovoj fiktivnoj hrvatskoj nacionalnoj junakinji iz 15. stoljeća može većinom pronaći svugdje GKVG posebna je po tome što u svojoj zavičajnoj zbirci ima sačuvano izdanje *Gordane* u 140 sveščića, a koji su tri puta na tjedan izlazili u Zagrebu (1957.- 1960.) u ediciji Pučko štivo i u nakladi M. Jurić, N. Smolčića i L. Cara (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zanimljivosti-iz-knjiznice/>).

Slika 3. Zagorka – Gordana (I. DIO – Proročanstvo na Kamenitim vratima)

Zavičajna zbirka GKVG zanimljiva je, ali i simpatična po tome što je u njoj smještena i krhka knjižnica *Čudnovita dveh kaputov zmešarija* iz 1903. godine. Napisao ju je August Šenoa pod pseudonimom Onufrius Kopriva. Djelo je napisano na kajkavskom i iskrivljenom latinskom i osmišljeno je kao satirična pjesma koja kroz zamjenu kaputa govori o pivu prilikom čega je opijanje dvojice prijatelja na Silvestrovo rezultiralo zamjenom njihovih kaputa, a samim time i nevolje te iz toga razloga August Šenoa u svojoj pjesmi poziva Hrvate da ne piju pivo, već vino (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zanimljivosti-iz-knjiznice/>).

Slika 4. Onufrius Kopriva kao pseudonim Augusta Šenoa- Naslovna strana knjižice „Čudnovita dveh kaputov zmešarija“

Promocija zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica

Kako GKVG njeguje baštinu svog zavičaja vidljivo je u njezinoj pohrani i očuvanju Zavičajne zbirke čiji se sadržaj odnosi na publikacije koje govore upravo o povijesti velikogoričkog područja i cijelog turopoljskog kraja, ali naravno uključena su i ona nedavna izdanja koja se tiču lokalne zajednice. Knjige, karte, fotografije i razglednice koje se nalaze u zbirci i koje na koncu omogućuju saznanja iz povijesti lokalne zajednice uvelike pomaže knjižnici u očuvanju i promicanju baštine kada je u pitanju obilježavanje obljetnica osoba i događaja koji su bitno utjecali na Veliku Goricu. Jedan od načina na koji to knjižnica radi jesu zavičajni projekti prilikom kojih u fokus dolaze i razne izložbe pa tako građani zajednice imaju mogućnost pobliže se upoznati sa značajnim pojedincima, a možda saznati i nešto novo o njima (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zavicajni-projekti/> 2022.).

Pa tako, projekti u sklopu obilježavanja obljetnica važnih velikogoričkih pojedinaca, a u kojima je sudjelovala GKVG odnosila se na sljedeće: Juraj Habelić, Emilij Laszowski, Juraj Mulih, August Šenoa i Marija Jurić Zagorka.

Juraj Habdelić- (1609.- 1678., 400. obljetnica rođenja). Još 2009. godine obilježena je 400. obljetnica rođenja (1609.-2009.) Jurja Habdelića (turopoljski zavičajni autor), 17. travnja 2009. pri čemu je održan znanstveni skup (trinaest izlagača) u organizaciji GKVG²² i izložba *Isusovci u Turopolju* (izložbeni prostor Pučko otvoreno učilište), a letak izložbe može se preuzeti s mrežne stranice knjižnice (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zavicajni-projekti/> 2022). Nadalje, 27. studenog iste godine, obljetnica ovog turopoljskog autora bila je popraćena i izdavanjem pretiska njegova djela *Zerczalo Marianzko* uz suradnju Župe Pohoda Blažene Djevice Marije u Vukovini, a zanimljivo je što je pretisak nastao 347 godina nakon izravnog objavljivanja. Uočavajući važnost ovog djela, GKVG izdaje Zbornik radova (petnaest stručnih članaka) o životu i djelovanju Jurja Habdelića izloženih na Znanstvenom skupu, a u Zbornik je uključen i materijal s izložbe *Isusovci u Turopolju* (Grubačević, 2016).

Slika 5. Izložba „Isusovci u Turopolju“ u izložbenom prostoru Pučkog otvorenog učilišta Velika Gorica (2009.)

²² Skup je održan pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske i u suradnji s predstavnicima Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Filozofskog fakulteta Družbe Isusove, Hrvatskih studija, Matice hrvatske, Instituta za filozofiju, Hrvatskog instituta za povijest i Instituta za slavistiku (Grubačević, 2016).

Slika 6. Juraj Habelić – Pretisak djela „Zercalo Marianzko“

Emilij Laszowski- turopoljski Tacit (1868. – 1949., 140. obljetnica rođenja), zadužen za jedinu pisanu povijest turopoljskog kraja (*Povijest Plemenite općine Turopolja*, tri sveska). U godini 2008. bilježilo se 140. godina od njegova rođenja, a u suradnji s Plemenitom općinom turopoljskom i Družbom hrvatskog zmaja GKVG 23. travnja organizirala je obilježavanje te obljetnice u prostoru povijesnog Grada Lukavaca. Obljetnica je bila popraćena monografijama Emilija Laszowskog te izložbom *Laszowski u 10 slika* (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zavicajni-projekti/> 2022.).

Juraj Muliš- Apostol hrvatskog naroda- (320. obljetnica rođenja i 260. obljetnica smrti), 2014. godine je godina u kojoj se navršilo 320 godina od rođenja Jurja Muliha (isusovački propovjednik, duhovnik, misionar, prosvjetitelj i pisac) i 260 godina od njegove smrti. Od velikog je značaja za lokalnu zajednicu jer se borio za ostvarenje pismenosti u narodu, a samim time i popularizaciji knjige, a za svoga života napisao je i preko trideset djela. Stoga je u čast ovih dviju obljetnica GKVG u pokroviteljstvu Grada Velike Gorice, Zagrebačke županije i Turističke zajednice Grada Velike Gorice 29.travnja organizirala stručni skup s temom *Juraj Muliš-apostol hrvatskog naroda*. U sklopu toga bila su održana izlaganja hrvatskih znanstvenika o životu i djelovanju Jurja Muliha, izložba te posjeta obnovljenoj kuriji Modić-Bedeković u Donjoj Lomnici (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zavicajni-projekti/> 2022.).

Slika 7. Izložba Juraj Mulih (2014.)

August Šenoa- najslavniji turopoljski Tacit (1838. – 1881.). Punim imenom, August Ivan Nepomuk Eduard Šenoa, za svoga života bio je poznat kao hrvatski romanopisac, pripovjedač, pjesnik, kritičar i feljtonist te općenito najpoznatiji hrvatski pisac 19. stoljeća. A kako je njegovo djelovanje zaista ostavilo značaj na zajednicu upravo je razlog zašto GKVG svake godine u sklopu manifestacije Lucijini dani obilježava obljetnicu njegove smrti (na blagdan svete Lucije 13.prosinca 1881. godine) i pri čemu svaka nova obljetnica donosi nove zanimljive informacije o njegovom životu. (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zavicajni-projekti/> 10.05.2022.). 2008. godine GKVG obilježila je 150. obljetnicu objavljivanja pripovijetke *Turopoljski top*, a bila je organizirano i “druženje“ sa Augustom Šenoom na kolačima i čaju, cijelom događaju pomogla je Marija Šenoa, udovica Šenoinov unuka Zdenka (Grubačević, 2016).

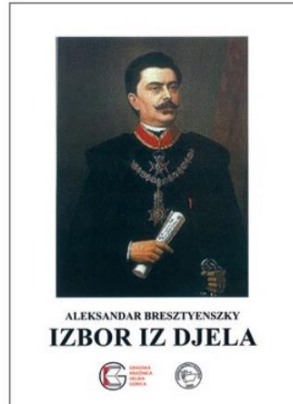
Slika 8. Izložba uz 150. obljetnicu objavljivanja pripovijetke „Turopoljski top“ (2008.)

Slika 9. Glumac Adam Končić kao književnik August Šenoa (2008.)

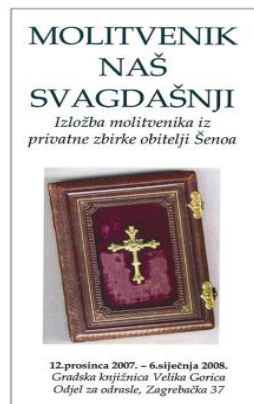
Marija Jurić Zagorka (1873. – 1957.). 2007 godine za 50. godišnjicu smrti Marije Jurić Zagorke, GKVG organizirala je multimedijски *happening* te je u nakladi Školske knjige predstavljeno najnovije izdanje *Gordana*, a 2008. godine u sklopu izložbe *Iz zavičajne zbirke* GKVG za građane izlaže djela spomenute književnice uz poseban prikaz kompleta *Gordane* u sveščićima iz 1957.-1960. Četiri godine kasnije GKVG obilježava 55. obljetnicu Zagorkine smrti u obliku kazališnog događaja s temom o Mariji Jurić Zagorki, a pripremila ga je Dubravka Vidović koja je ujedno i predsjednica Društva Marija Jurić Zagorka (Gradska knjižnica Velika Gorica, <https://www.knjiznica-vg.hr/zavicajni-projekti/> 2022.).

Nadalje, doprinos velikogoričkom zavičaju čine i mnoge suradnje, a najistaknutija je ona suradnja GKVG sa Gradskom knjižnicom Dugo Selo. Radi se o izdavačkom projektu – knjiga *Izbor iz djela* autora Aleksandra Bresztyenszkyoga (rodom iz sela Prečec pored Dugog Sela, političar, rektor Zagrebačkog sveučilišta, dekan Pravnog fakulteta, saborski zastupnik) koji je proveden uoči obilježavanja 170. obljetnice rođenja te 110. obljetnice smrti (1843.-1904.) već spomenutog autora. Za vrijeme svog rada i života boravio je na plemićkom imanju u selu Plesu koje se danas gleda kao dio naselja Grada Velike Gorice. Projekt je predstavljen na temelju prikupljenih (časopisi, novine, manje publikacije) pisanih radova autora koji su potom strukturirani u jednu publikaciju (Grubačević, 2016).

Slika 10. Naslovnica knjige „Izbor iz djela“ Aleksandra Bresztyenszkyoga

Nadalje, GKVG priredila je izložbe i u svojem prostoru. Riječ je o dvjema izložbama pod tematikom *Iz Zavičajne zbirke*. Jedna je obuhvaćala dio vrijedne građe zavičajne zbirke GKVG, dok je druga bila *Molitvenik naš svagdašnji* usredotočena na molitvenike koji su pripadali obitelji Šenoa, a koje je knjižnica dobila na korištenje od Marije Šenoae. U Središnjem odjelu za odrasle (2011.) održan je i zavičajni projekt *Žene Turopolja* koji je bio temeljen na istraživanju učenica Osnovne škole Eugena Kumičića (Grubačević, 2016).

Slika 11. Izložba molitvenika iz privatne zbirke obitelji Šenoa (2007./2008.)

6. Analiza zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica

6.1. Cilj istraživanja i metoda

Zavičajna zbirka već u samom nazivu nosi veliku vrijednost za jednu zajednicu, odnosno ovakva zbirka pravi je takoreći “dragulj“ kada je u pitanju očuvanje identiteta kulture zajednice, njene tradicije, povijesti, značajnih ljudi pa i umjetnosti. Pa tako, sakupljajući i čuvajući građu na bilo kojem formatu na jednom mjestu koja se tiče jednog zavičaja uvelike pomaže održavanju njegove baštine. Stoga je cilj istraživanja u ovome radu analitički prikaz zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica (velikogoričko područje i cijeli turopoljski kraj) odnosno njezine građe kako bi korisnicima ove zbirke bilo omogućeno brzo pronalaženje podataka potrebnih za znanstvena ili stručna istraživanja ili u bilo koju drugu svrhu, ali i knjižničnom osoblju koje je zaduženo za njenu izgradnju (bolji uvid u njenu vrijednost i nedostatke).

Za istraživanje postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica većim djelom posjeduje monografsku publikaciju.
2. Publikacije zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica većim djelom su prikupljene na hrvatskom jeziku.
3. U zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Velika Gorica veća je zastupljenost autora koji su napisali po jedno djelo od autora koji su napisali više od jednog djela.
4. Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica većim djelom je nastala na području zavičaja.
5. Najviše publikacija u zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Velika Gorica prikupljeno je u posljednjih dvadeset godina.
6. U zavičajnoj zbirci prevladavaju komercijalni nakladnici.

Kako bi se dobila cjelovitija slika zbirke (obuhvatniji podaci) istraživanje je provedeno iz popisa inventarne knjige metodom bibliografske i bibliometrijske analize knjiga u zavičajnoj zbirci. Pa tako, zbirka je analizirana po sljedećim parametrima:

- Vrsta građe
- Jezik publikacije
- Autori

- Mjesto izdavanja
- Razdoblje (starost građe)
- Broj nakladnika

6.2. Rezultati i rasprava

Analiza zavičajne zbirke prema vrsti građe

Uzimajući u obzir i one publikacije koje su prikupljene u dva, tri, četiri, pet, šest i sedam primjeraka zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica broji fond od ukupno 1.103 svezaka. Analizirajući građu iz inventarne knjige zavičajne zbirke došlo se do sljedećih podataka. Najveći dio zbirke upotpunjavaju knjige (1.078) ili 98% uz nekoliko serijskih publikacija (20) odnosno 2%, a prisutna je i samo jedna građa u obliku sitnog tiska, jedna notna građa i dvije kartografske građe te jedan nakladnički niz. Kako je već navedeno da su neke knjige prikupljene po nekoliko primjerka analiziran je i broj istih. U nastavku slijedi grafički i tablični prikaz vrsta građe te broj primjerka zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica.

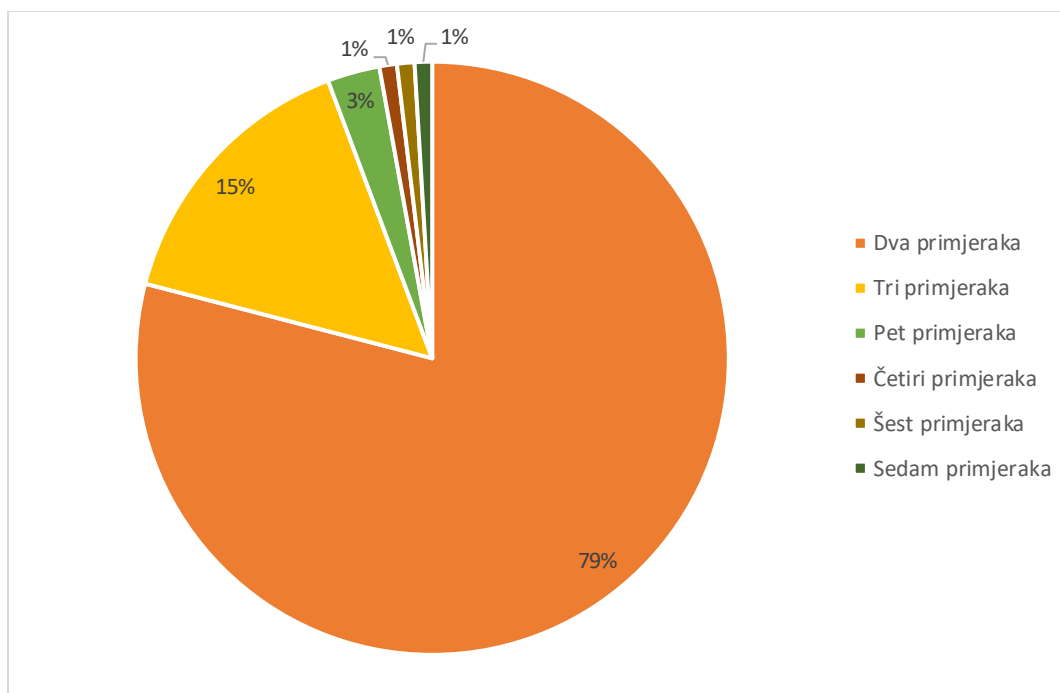
VRSTA GRAĐE	FOND	UDIO U %
KNJIGA	1.078	98%
SERIJSKA PUBLIKACIJA	20	2%
KARTOGRAFSKA GRAĐA	2	-
NOTNA GRAĐA	1	-
SITAN TISAK	1	-
NAKLADNIČKI NIZ	1	-
UKUPNO	1.103	100%

Tablica 1. Zastupljenost vrsta građe u zavičajnoj zbirci i udio u postocima

Nadalje, kako je već navedeno neke knjige prikupljene su u dva, tri, četiri, pet, šest i sedam primjeraka (uključeni i naslovi na stranom jeziku) stoga je analiziran i broj istih (*Tablica 2.*). Prema tome, zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velike Gorica sadrži 83 naslova u dva primjeraka (79%), 15% je (16 naslova) prikupljeno u tri primjeraka, zatim su tri knjižna naslova u zavičajnoj zbirci prikupljena u pet primjeraka (3%), jedan u četiri primjeraka (1%), jedan u šest (1%) i jedan u sedam (1%) primjeraka.

BROJ PRIMJERAKA	BROJ JEDINICA (NE) KNJIŽNE GRAĐE
2	83
3	16
5	3
4	1
6	1
7	1

Tablica 2. Prikaz (ne) knjižne građe u zavičajnoj zbirci sa dva, tri, četiri, pet, šest i sedam primjeraka

Grafikon 1. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci sa dva, tri, četiri, pet, šest i sedam primjeraka u postocima

U *Tablici 1.* možemo uočiti kako zavičajna građa Gradske knjižnice Velika Gorica zajedno sa primjercima iznosi **1.103 svezaka**, no ukoliko uzmemo u obzir knjige (naslove) samo po jednom primjerku ona iznosi **1.007 svezaka** (*Tablica 3.*) Pa tako, svi nadolazeći analitički rezultati dobiveni su na temelju uzoraka knjiga po jednom primjerku odnosno umjesto ukupnog broja od 1.103 svezaka (uračunati i svi primjerci) analiza knjiga zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica provedena je prema jednom primjerku (1.007 svezaka).

ZAVIČAJNA GRAĐA	BROJ JEDINICA (NE) KNJIŽNE GRAĐE
SA PRIMJERCIMA	1.103
BEZ PRIMJERAKA	1.007

Tablica 3. Prikaz broja zavičajne(ne) knjižne građe sa primjercima i bez primjeraka

VRSTA GRAĐE	FOND	UDIO U %
KNJIGA	982	98%
SERIJSKA PUBLIKACIJA	20	2%
KARTOGRAFSKA GRAĐA	2	-
NOTNA GRAĐA	1	-
SITAN TISAK	1	-
NAKLADNIČKI NIZ	1	-
UKUPNO	1.007	100%

Tablica 4. Zastupljenost vrsta građe u zavičajnoj zbirci (po jednom primjerku) i udio u postocima

Prema tome, analiza po jednom primjerku (Tablica 4.) prikazuje kako zavičajni fond čini čak 982 knjižne građe (98 %) pri čemu vrijedi spomenuti i neke naslove, a to su:

Turopoljski vjekopisi (urednik Branko Dubravica) te *Velikogorički leksikon* (Branko Dubravica, Angeza Szabo) koji povijest kraja, ljudi i pojava opisuju na enciklopedijski način, nadalje, vrlo su poznate i sljedeće knjige Katje Matković Mikulčić, *Crkve i kapele Odransko-pokupskog dekanata* gdje vrlo temeljito uz mnoštvo fotografija opisuje vjersko graditeljstvo u Velikoj Gorici, *Obitelj Šenoa i Turopolje* (August Šenoa poznat kao turopoljski zet imao je ženu turopoljsku plemenitašicu Slavu Šenoa, a djeca su bila životom i radom vezana za Veliku Goricu), *Hrast – drvo Turopolja* (uloga hrasta u životu Turopolja popraćeno fotografijama), a zanimljiva je i knjiga meteorologa Milana Sijerkovića *Turopoljska meteorološka razglednica* u kojoj na duhovit način predstavlja klimu i vrijeme na području Velike Gorice (Muršić, 2020).

Ova zbirka se može pohvaliti i s velikim brojem knjiga za djecu i mlade. Pa se tako u zavičajnoj zbirci čuva 30 dječjih knjiga za mlade (12-15 godina), 142 knjige za djecu (4-8 godina i 8-12 godina) te 6 knjiga (slikovnica) za one najmlađe (4-8 godina). Najistaknutije velikogoričke (turopoljske) slikovnice su: *Sveta Lucija*, *Kućni ljubimci* (Božidar Prosenjak), *Priča o maslini*

(Katja Matković Mikulčić), *Radni dan krapinskog pračovjeka* (Dubravka Bauernfreund), *Kako je Dorica izliječila vodu* (Vladimira Kezele), *Priča turopoljskog hrasta – tri djela* (Dubravka Poljnac), *Hrabri Jura i levgan Ivan putuju svijetom* (Marta Nidogon), *Ptičice u turopoljskom vrtiću* (Ivanka Rožić), *Čudnovate zgode šegerta Hlapića* (prema priči Ivane Brlić-Mažuranić napisao i nacrtao Mate Lovrić-(strip) (Muršić, 2020). Najproduktivniji autori u ovom području su Božidar Prosenjak (51 knjiga), Željka Horvat-Vukelja (12 knjiga) i Sonja Smolec (11 knjiga).

Zavičajna zbirka također je prikupila i čuva 20 serijskih publikacija (2%) (naveden je samo jedan naslov od svake publikacije), a to su:

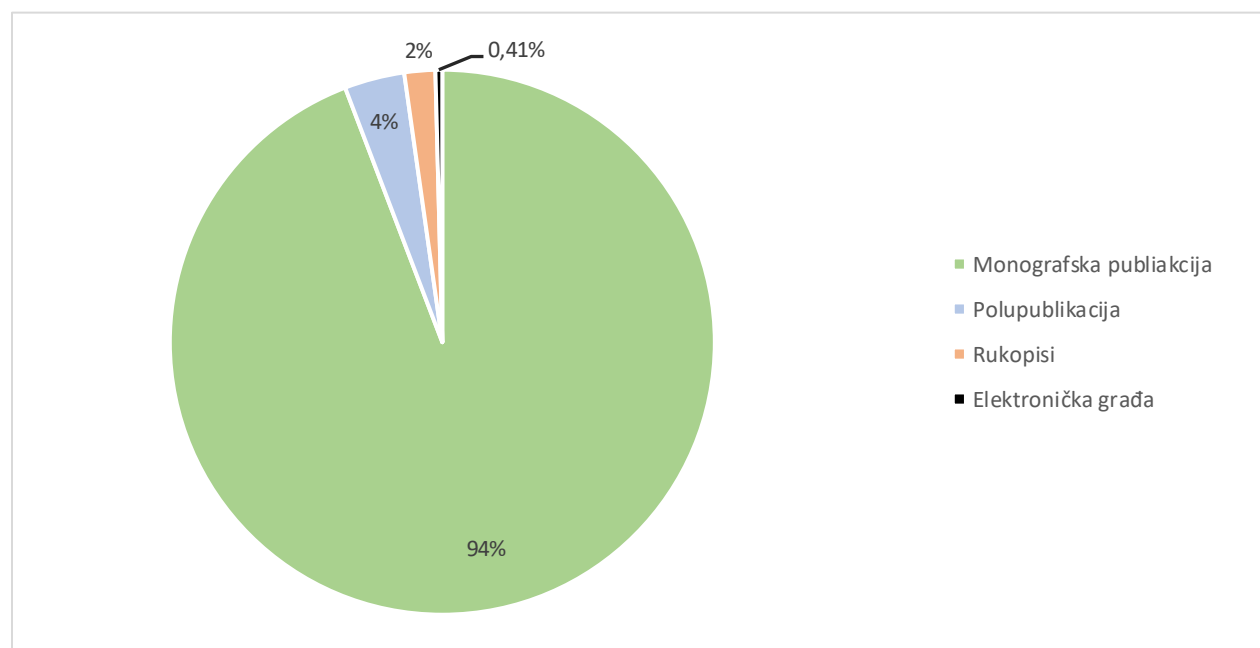
Schematismus cleri archi-dioecesis Zagradiensis : pro anno a Christo nato ... na latinskom jeziku (nije u katalogu), *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga CXXII. matematičko-prirodoslovni razred ; XIX*, zatim *Glasnik Društva za umjetnost i umjetni obrt* (1886.) urednika Ivana Bojničića Kninskog, *Slijepčev prijatelj : list za promicanje uzgoja, obuke i inih probitaka slijepaca*, a uređuje ga Vinko Bek, a isti urednik izdaje i časopis *Prijatelj slijepih i gluhonijemih : list za roditelje, učitelje i sve prijatelje slijepih i gluhonijemih* (nisu u katalogu), čuva se i časopis *Hrvatica : časopis za ženu i dom* urednice Marije Jurić Zagorke, *Časopis za hrvatsku poviest* urednika Mihe Barada i Ljube Karamana, *Europski glasnik* glavnog urednika Dražena Katunarića, *Hrvatska revija : dvomjesečnik Matice hrvatske*) urednici Branimir Livadić i Vladimir Kirin, *Croatia sacra : arhiv za crkvenu povijest Hrvata*, uredio Miroslav Vanino, *Zagreb : revija Društva Zagrepčana*, urednik Stjepan Stiegler.

Nadalje, u popisu zavičajne zbirke nalazi se i jedan sitan tisak *Kroz ravno Turopolje : [izbor spomenika kulture]* kojeg su sastavili Višnja Huzjak i Branko Lucić, jedna notna građa *Hrvatska pjeva i svira* (urednik Slavko Modrijan), dvije kartografske građe, *Zagrab varmegye* na mađarskom jeziku i *Nacrt vrhu razdjelenih nekretnina zvanih Žgančevo" : por.opć. Ščitarjevo"* na hrvatskom jeziku te jedan nakladnički niz *Mirovne sveske*.

Iz popisa inventara knjiga zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica također je analizirana i knjižna građa s polaznom hipotezom da *Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica većim djelo posjeduje monografsku publikaciju*. Pa tako, dobiveni rezultati prikazuju sljedeće. U zbirci 94% (925) prevladava monografska publikacija čime je navedena hipoteza potvrđena, zatim zavičajni fond unutar knjižne građe upotpunjava i 35 polupublikacija ili 4%, rukopisi čine 2% (18) zavičajne knjižne građe, a u zbirci se može naći i četiri elektroničke građe: digitalni projekt velikogoričkog autora Stipe Bilića, zvučna knjiga *Slava*; Slavica Sarkotić: *Turopoljska rapsodija*; Dragutin Kujavec: *Zapisi jednog svećenika*; Nada Mihoković- Kumrić: *Prilagođeni*.

KNJIŽNA GRAĐA	BROJ JEDINICA
MONOGRAFSKA PUBLIKACIJA	925
POLUPUBLIKACIJA	35
RUKOPISI	18
ELEKTRONIČKA GRAĐA	4
UKUPNO	982

Tablica 5. Struktura knjižne građe u zavičajnoj zbirci

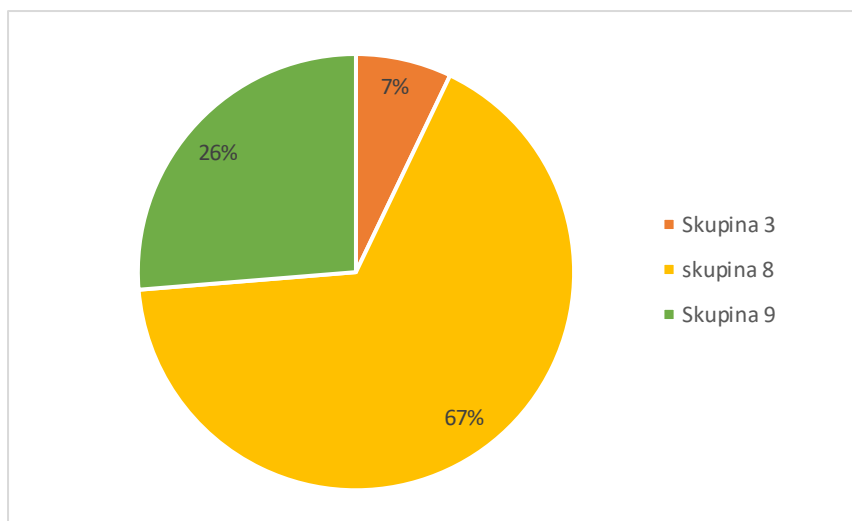

Grafikon 2. Struktura knjižne građe u zavičajnoj zbirci u postocima

Nadalje, kako bi se dobio još bolji uvid u zavičajnu tematiku zbirka je analizirana i prema najzastupljenijim skupinama UDK. Rezultati pokazuju kako je više od pola građe zastupljeno po sljedećim skupinama: skupina 8 (Jezik. Lingvistika. Književnost) koju čine 371 jedinica (67 %) skupina 9 (Arheologija, geologija, biografije, povijest) sa 148 jedinica (26%) te skupina 3 (Društvene znanosti: statistika, demografija, sociologija, politika, ekonomija, pravo, uprava, obrazovanje, etnologija, folklor) sa 40 jedinica (7%).

SKUPINA (UDK)	BROJ JEDINICA (NE) KNJIŽNE GRAĐE
3	40
8	371
9	148

Tablica 6. Građa zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica prema najzastupljenijim skupinama UDK

Grafikon 3. Građa zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica prema najzastupljenijim skupinama UDK u postocima

Gledajući prethodnu analizu najzastupljenija je skupina 8 (371 jedinica (ne) knjižne građe) te je također provedena analiza iz područja književnosti (uračunata je i strana književnost). Pa je tako provedena analiza unutar skupine 821.163.42 (Hrvatska književnost) – 340 jedinice (93%) kao i one skupine strane književnosti: 821.411.21 (Arapska književnost), 821.131.1 (Talijanska

književnost), 821.161.1 (Ruska književnost), 821.163.41 (Srpska književnost), 821.163(497.6) (Bošnjačka književnost), 821.111 (Engleska književnost) (1%) s ciljem utvrđivanja zastupljenosti pojedinih književnih rodova te jezik koji se također ubraja u skupinu 8 i prema tome je također obrađena analiza unutar njegove skupine 811.163.42 (Hrvatski jezik) – 23 jedinica (6%).

UDK SKUPINA	BROJ JEDINICA	UDIO U %
811.163.42	23	6%
821.163.42	340	93%
821.411.21	1	-
821.131.1	1	-
821.161.1	1	-
821.163.41	1	-
821.163(497.6)	1	-
821.111	2	1%
UKUPNO	370	100%

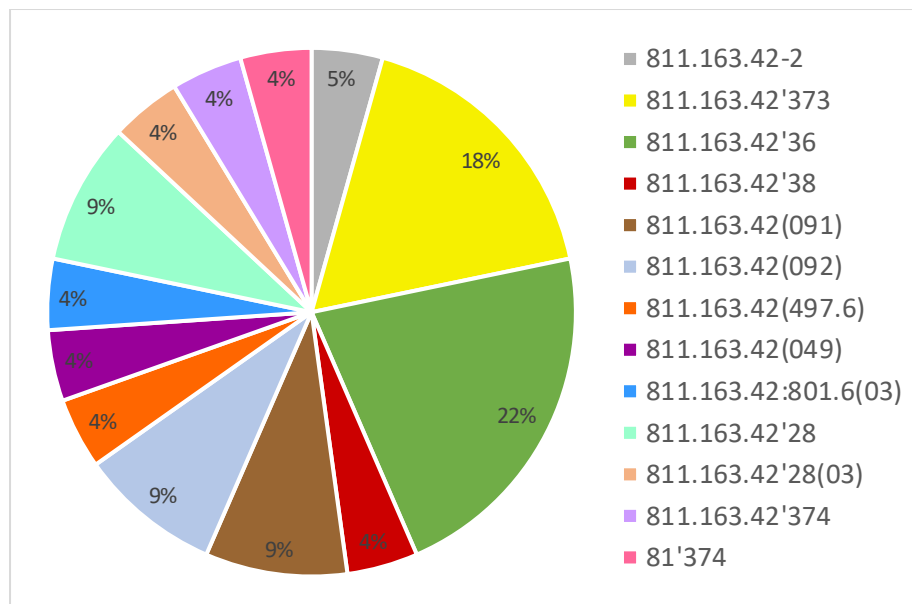
Tablica 7. Zastupljenost skupine 8 prema UDK u zavičajnoj zbirci

Prema dobivenim podacima iz analize (*Tablica 8.*) 22% čini UDK skupina 811.163.42'36 (Hrvatski jezik. Gramatika. Vrste riječi) odnosno 5 jedinica, sljedeće u nizu su 4 jedinice (18%) skupine 811.163.42'373 (Hrvatski jezik. Leksikologija), sa 9% (svaka po 2 jedinice) zavičajnu tematiku zauzimaju skupine 811.163.42(091) (Hrvatski jezik. Povijest jezika) 811.163.42(092) (Hrvatski jezik. Biografije. Studije o lingvistima i njihovim radovima) i 811.163.42'28 (Hrvatski jezik. Dijalektologija). Zavičajnu zbirku sa 5% upotpunjava skupina 811.163.42-2 (Hrvatski jezik. Posebne osobine jezika). Dok 4% sa jednom jedinicom knjižne građe čine preostale skupine: 811.163.42'374 (Hrvatski jezik. Leksikografija. Rječnici), 81'374 (Leksikografija, Rječnici, njihovo sastavljanje i sadržaj), 811.163.42'28(03) (Hrvatski jezik. Dijalektologija. Leksikoni, priručnici, rječnici) i. 811.163.42(497.6) (Hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini) 811.163.42'38 (Hrvatski jezik. Stilistika. Studije o jeziku pojedinih književnika), 811.163.42(049) (Hrvatski

jezik. Polemike) i 811.163.42:801.6(03) (Hrvatski jezik. Prozodija. Metrika. Versifikacija. Leksikoni, priručnici, rječnici).

UDK SKUPINA	BROJ JEDINICA
811.163.42-2	1
811.163.42'373	4
811.163.42'36	5
811.163.42'38	1
811.163.42(091)	2
811.163.42(092)	2
811.163.42(497.6)	1
811.163.42(049)	1
811.163.42:801.6(03)	1
811.163.42'28	2
811.163.42'28(03)	1
811.163.42'374	1
81'374	1
UKUPNO	23

Tablica 8. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (811.163.42) – Hrvatski jezik

Grafikon 4. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (811.163.42) - Hrvatski jezik u postocima

Nadalje, provodeći analizu iz područja književnosti unutar skupine 821.163.42 (Hrvatska književnost) utvrđeni su sljedeći najzastupljeniji književni rodovi (Tablica 9.) Zavičajnu zbirku čini 34% skupina 821.163.41-1 (Hrvatska književnost. Pjesništvo) i to sa 114 jedinica. Druga

najzastupljenija skupina koja sa 29% (97 jedinica) prevladava u zbirci je 821.163.41-3 (Hrvatska književnost. Romani, novele, pripovijetke). Sa 23 jedinice ili 7% pojavljuje se skupina 821.163.42-82 (Hrvatska književnost. Aforizmi. Maksime). Od skupine 821.163.42.09 (Hrvatska književnost. Književna kritika. Prikazi) zbirka je upotpunila 22 jedinice što iznosi 6%. Iza nje slijedi skupina 821.163.42-94 (Hrvatska književnost. Memoari. Dnevnici. Životopisi) koju čine 12 jedinica ili 3%. Također sa 12 jedinica (3%) zbirku je upotpunila i skupina 821.163.42-9 (Hrvatska književnost. Ostale književne vrste). Nadalje, od skupine 821.163.42-31 (Hrvatska književnost. Romani. Duže pripovijetke) prikupljeno je 3% građe odnosno 9 jedinica. Sa istim brojem jedinica (9) ili 3% prisutna je i skupina 821.163.43-311.6 (Hrvatska književnost. Povijesni i ratni romani). Zbirka broji 8 jedinica (2%) i skupine 821.163.42-4 (Hrvatska književnost. Eseji) te 7 jedinica (2%) skupine 821.163.42-32 (Hrvatska književnost. Pripovijetke. Novele). Sa 5 jedinica (1%) zbirka je upotpunila svoj fond skupinom 821.163.42-2 (Hrvatska književnost. Drame), te 5 jedinica (1%) skupinom 821.163.42-992 (Hrvatska književnost. Putopisi). Nadalje, hrvatska književnost u zbirci se spominje i u skupini 821.163.42'28-1 (Hrvatska dijalektalna književnost. Pjesništvo) sa 5 jedinica (1%). Skupina 821.163.42-1(082.2) (Hrvatska književnost. Antologije pjesništva) u zbirci čini 4 jedinice (1%), a samo jedna jedinica (0%) javlja se u sljedećim skupinama: 821.163.42-82(082.2) (Hrvatska književnost. Antologije poligrafija, aforizama, maksima), 821.163.42'28-9 (Hrvatska dijalektalna književnost. Ostale književne vrste) i 821.163.42'28-3 (Hrvatska dijalektalna književnost. Romani, novele, pripovijetke).

UDK SKUPINA	BROJ JEDINICA (NE) KNJIŽNE GRAĐE	UDIO U %
821.163.42-1	114	34%
821.163.42-2	5	1%
821.163.42-3	97	29%
821.163.42-4	8	2%
821.163.42-7	5	1%
821.163.42-9	12	6%
821.163.42-31	9	3%
821.163.42-32	7	2%
821.163.42-311.6	9	3%
821.163.42-94	12	3%
821.163.42-82	23	7%
821.163.42.09	22	6%
821.163.42-82(082.2)	1	-
821.163.42-1(082.2)	4	1%
821.163.42-992	5	1%

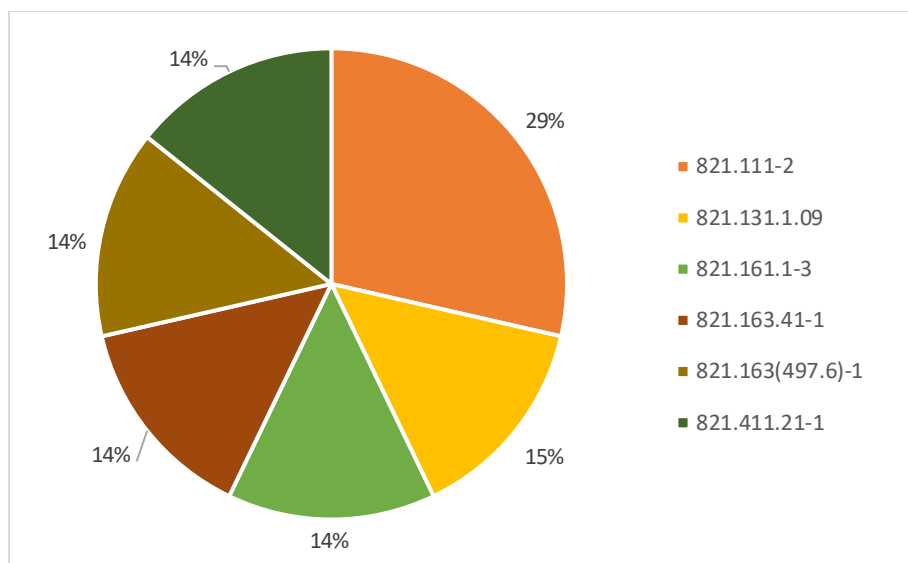
821.163.42'28-9	1	-
821.163.42'28-1	5	1%
821.163.42'28-3	1	-
UKUPNO	340	100%

Tablica 9. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (821.163.42) - Hrvatska književnost i udio u postocima

Nakon prikaza analitičkih podataka (Tablica 9.) UDK skupine 8 gdje se analizirala struktura hrvatske književnosti (821.163.42) slijedi prikaz zastupljenosti strane književnosti u zavičajnoj zbirci. Iz Tablice 10. vidimo kako ona nije previše zastupljena što je na neki način i očekivano. Pa tako, čak 2 jedinice čini skupina 821.111-2 (Engleska književnost. Drame) ili 29% : *Romeo i Julija : tragedija u 5 čina* autora Williama Shakespeare, a čiji je prijevod napravio August Šenoa i *Prvi dio Kralja Henrika IV.* također od autora Williama Shakespearea, a za prijevod se pobrinuo Milan Šenoa. Jedan naslov zbirka čuva i od skupine 821.131.1.09 ili 15% (Talijanska književnost. Književna kritika. Prikazi) *Stranci : portreti s margine, granice i periferije* autorice Sanje Roić. Od Skupine 821.161.1-3 (Ruska književnost. Romani, novele, pripovijetke) (14%) zbirka je prikupila jedna naslov *Solncevorot : skazki na ves god' = Suncostaj : priče za cijelu godinu* autorice Natalije Listikove, a sa ruskog na hrvatski prijevod je napisala Dubravka Pleše. Skupine 821.163.41-1 (Srpska književnost. Pjesništvo) (14%), 821.163(497.6)-1 (Bošnjačka književnost) (14%) čine jedan naslov *Una stihom zagrljena : međunarodna zbirka pjesama.*, dok skupina 821.411.21-1 (14%) (Arapska književnost. Pjesništvo) u zbirci čini jedan naslov *Glasovi arapskih žena: poezija*, a za prijevod je zaslužna Darija Žilić.

UDK SKUPINA	BROJ JEDINICA (NE) KNJIŽNE GRAĐE
821.111-2	2
821.131.1.09	1
821.161.1-3	1
821.163.41-1	1
821.163(497.6)-1	1
821.411.21-1	1
UKUPNO	7

Tablica 10. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (Strana književnost)

Grafikon 5. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (Strana književnost) u postocima

Analiza zavičajne zbirke prema jeziku

Građa zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica analizirana je i sa stajališta jezika. Ovdje je postavljena druga hipoteza kako su *Publikacije zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica većim djelom su prikupljene na hrvatskom jeziku*. Ova se hipoteza također pokazala istinitom jer rezultati analize pokazuju kako je fond 93% (936 jedinica) upotpunjen knjižnom građom na hrvatskom jeziku te 7% (71 jedinica) na stranom jeziku. Također, u ovih 93% uvršteno je i 6 knjiga na kajkavskom dijalektu.

Tri su knjige napisane od strane Juraja Muliha: *Poszel apostolszki vu navuku kerschanszkom posztavle*; *Skola Kristusseva : kerschanszkoa navuka obilno puna*; *Hrana nebezka vu pobosneh molitvah, litaniah, popevkah y lyublenob nagovarjnyu na szvetost sivlenya poztavlena : vszem kerschanzken putnikom vu nebezku domovinu putujuchem szerdcheno preporuchena*.

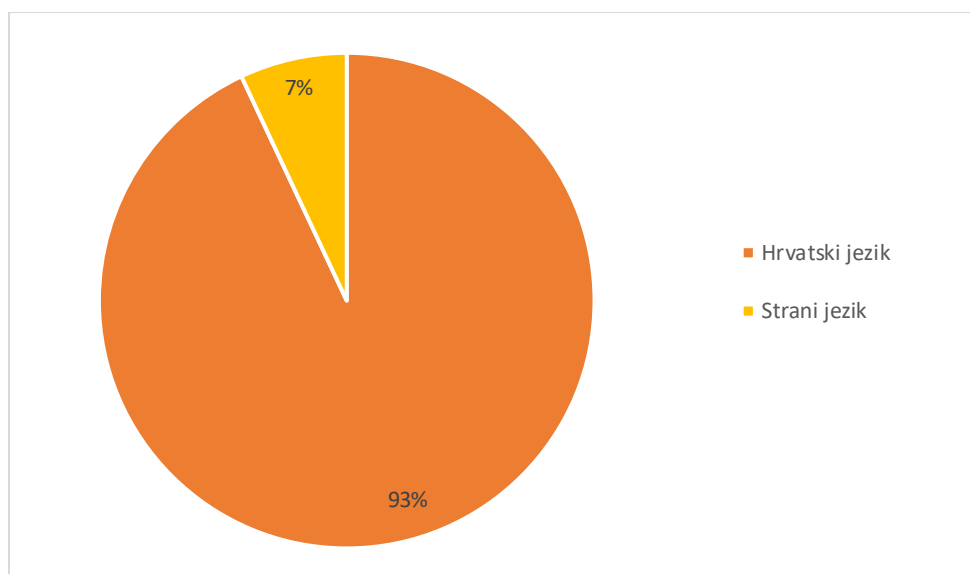
Jednu knjigu je napisao August Šenoa i to pod pseudonimom Onofrius Kopriva: *De mira duorum kaputorum metamorphosi seu Čudnovita dveh kaputov zmešarija : in memoriam tristissimae illius sed demum feliciter perpressae ultimae anni noctis : 1873*. Još jedna knjiga na kajkavskom dijalektu je i od autora Zdravka Golića, *Othajaju prijатели : suze sina sanoborskoga*.

I pjesme na kajkavskom dijalektu: *Senje i meteori 2005. : zbornik pjesama s XIII. recitala suvremenog hrvatskog pjesništva ranije poznatog pod nazivom "Varaždin u srcu nosim" urednika Tugomira Oraka*.

Može se reći kako ovime Gradska knjižnica Velika Gorica održava onu zadaću koja se odnosi na promoviranje zavičajnog govora, zavičajnih autora pa tako i same zbirke.

JEZIK	BROJ JEDINICA KNJIŽNE GRAĐE
Hrvatski	936
Strano	71
UKUPNO	1.007

Tablica 11. Knjige u zavičajnoj zbirci na hrvatskom i stranom jeziku

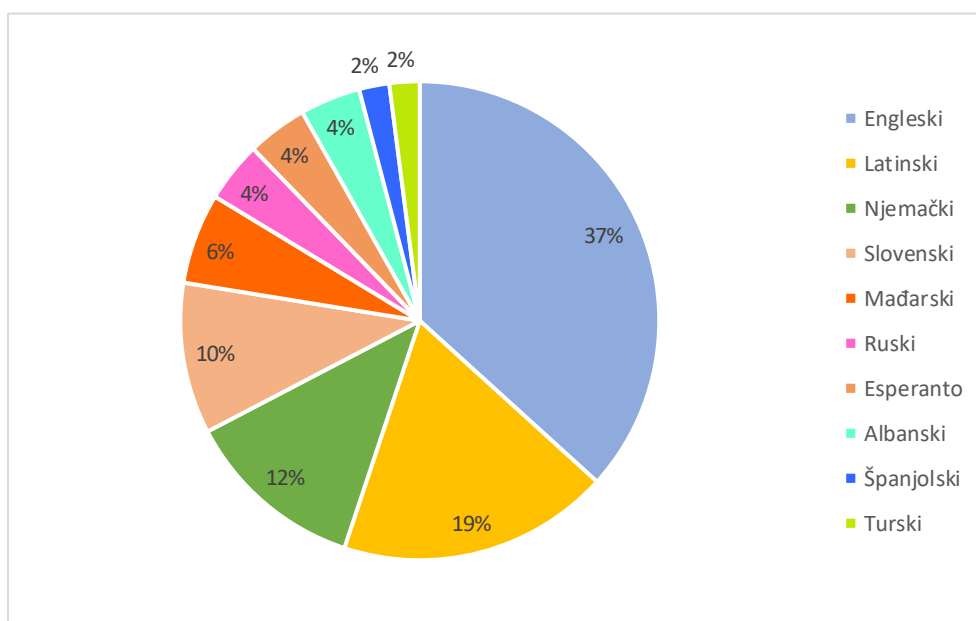

Grafikon 6. Knjige u zavičajnoj zbirci na hrvatskom i stranom jeziku u postocima

Od ukupno knjiga (49) na jednom stranom jeziku iz *Tablice 12.* iščitavamo kako sa 37% (18 knjiga) prevladava engleski jezik dok je najbliži ovome latinski jezik sa 19% zastupljenosti u zbirci (9 knjiga). Knjige na njemačkom jeziku čine 12% odnosno čuvaju se 6 knjiga. Sljedeći jezik je slovenski s 5 knjiga i stoga čini 10% zavičajne zbirke. Od tri knjige (6%) na mađarskom jeziku zbirka posjeduje i jednu kartografsku građu *Zagrab varmegye*. Nadalje, strani jezici koji obuhvaćaju samo 2 knjige su ruski (4%), albanski (4%) i esperanto (planski međunarodni jezik) (4%), a po jedna knjiga pisana je na turskom (2%) i španjolskom (2%).

STRANI JEZIK	BROJ JEDINICA KNJIŽNE GRAĐE
Engleski	18
Latinski	9
Njemački	6
Slovenski	5
Mađarski	3
Ruski	2
Esperanto	2
Albanski	2
Španjolski	1
Turski	1
UKUPNO	49

Tablica 12. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci na stranim jezicima

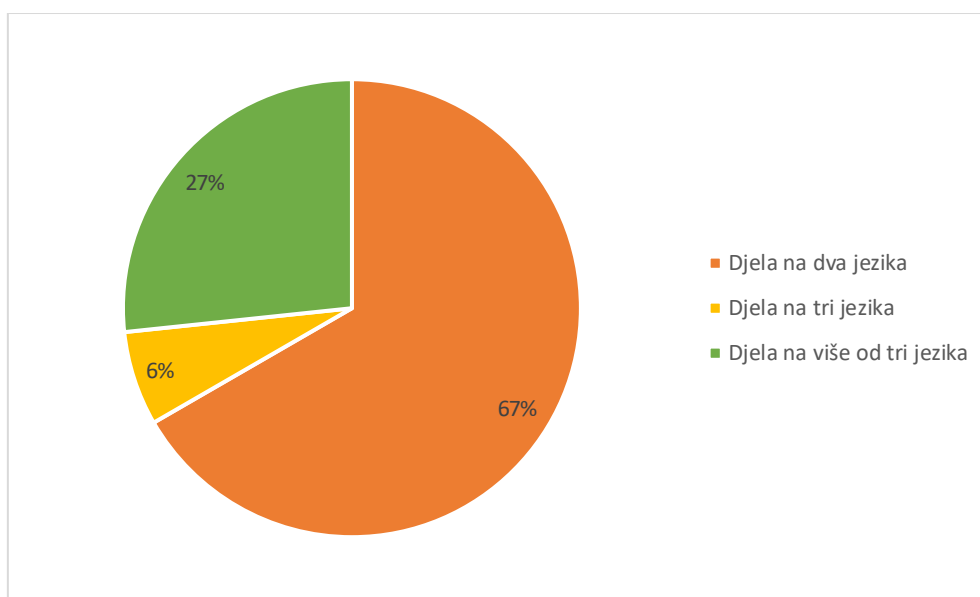
Grafikon 7. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci na stranim jezicima u postocima

Nadalje, u zbirci je zastupljena dvojezična, trojezična i višejezična građa (knjige) pri čemu je drugi ili treći jezik hrvatski. Pa tako, prema dobivenim rezultatima knjižna građa u zbirci podijeljena je 67% (20) na dva jezika, 6% (2) na tri jezika i 27% (8) na više od tri jezika. Građa

na više od tri jezika odnosi se na zbornike radova *Međunarodni simpozij o kvaliteti* urednika Miroslava Drljače: *Kvalitetom do poslovne izvrsnosti; Kvaliteta i društvena odgovornost; Kvalitetom protiv recesije; Kvaliteta, rast i razvoj; Kvaliteta i konkurentnost; Kvaliteta kao strategija; Kvaliteta kao razvojni koncept.*

DJELA NA DVA JEZIKA	DJELA NA TRI JEZIKA	DJELA NA VIŠE OD TRI JEZIKA
20	2	8

Tablica 13. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci na dva, tri ili više jezika

Grafikon 8. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci na dva, tri ili više jezika u postocima

Analiza knjiga u *Tablici 13.* pisanih na dva jezika u zavičajnoj zbirci pokazuje sljedeće. Zbirka sadrži 63% knjiga (12) koje su pisane na engleskom i hrvatskom jeziku. Zbog količine, ovdje će biti prikazani naslovi samo onih jezika na kojima su napisane po jedna ili dvije knjige.

Po dvije knjige su pisane na njemačkom i hrvatskom jeziku (11%); ruskom i hrvatskom jeziku (11%):

Jugenderinnerungen aus Kroatien : (1749-1823. 1824-1843.) / von E. I. Tkalac = Memoari mladih iz Hrvatske : (1749.-1823. 1824.-1843.), Deutsche in Zagreb und Umgebung durch die Jahrhunderte : Essays und Notizen zu vergangenen Zeiten und vergessenen Menschen = Nijemci

u Zagrebu i okolici kroz stoljeća : eseji i bilješke o prošlim vremenima i zaboravljenim ljudima / Goran Beus Richembergh [prijevod na njemački Anna Maria Grünfelder];

Solncevorot : skazki na ves god' = Suncostaj : priče za cijelu godinu / Natalja Listikova ; [s ruskog prevela Dubravka Pleše]; Kvaliteta, konkurentnost i održivost : zbornik radova = Quality competitiveness and sustainability : proceedings / 11. međunarodni simpozij o kvaliteti ; urednik Miroslav Drljača.

Dok je po jedna knjiga pisana na turskom i hrvatskom jeziku (5%), Slovenskom i hrvatskom (5%); bosanskom i hrvatskom (5%); latinskom i hrvatskom (5%):

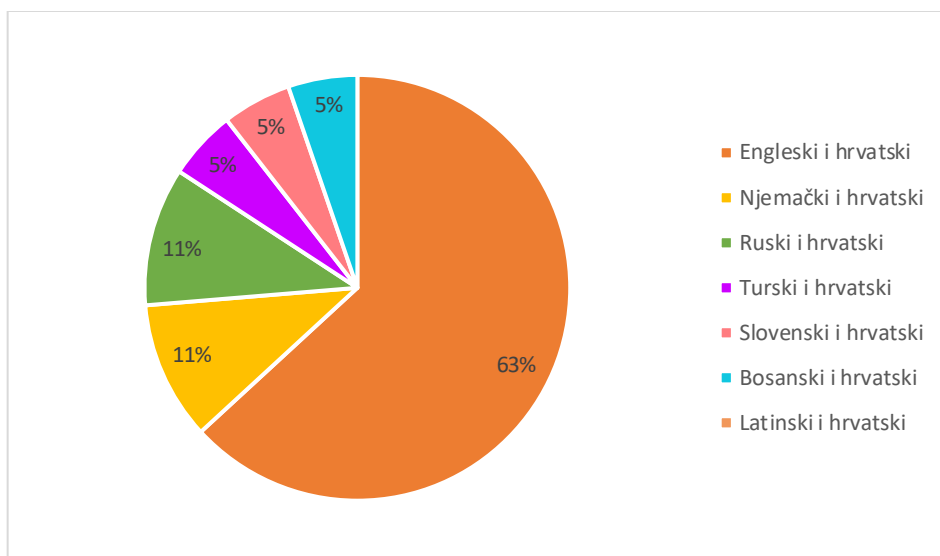
Hrvatska i Turska = Hirvatistan ile Türkiye : prijateljstvo, suradnja i međusobno razumijevanje : dostluk, işbirliği ve karşiliki anlayış / priredio/hazirlayan Goran Beus Richembergh ; [prijevodi na turski i s turskog jezika Marko šapina, Jasmina Jašaragić Özügergin i Jana Bušić;

Dotaknuti stihom : zajednička zbirka poezije / [urednik Zdravko Odorčić]; Una stihom zagrljena : međunarodna zbirka pjesama;

Kronika aliti Spomen vsega svieta vikov : 1696. / Pavao Ritter Vitezović ; tekst transkribirao, glosarij sastavio, pogovor napisao i knjigu za tisak priredio Alojz Jembrih ; [prijevod posvete Kronike s latinskoga Tomislav Jazvić]

JEZICI	BROJ JEDINICA KNJIŽNE GRAĐE
Engleski i hrvatski	12
Njemački i hrvatski	2
Ruski i hrvatski	2
Turski i hrvatski	1
Slovenski i hrvatski	1
Bosanski i hrvatski	1
Latinski i hrvatski	1
UKUPNO	20

Tablica 13. Dvojezična djela u zavičajnoj zbirci

Grafikon 9. Prikaz dvojezičnih djela u zavičajnoj zbirci u postocima

Nadalje, u zavičajnoj zbirci prikupljene su i dvije knjige (naslovi) na tri jezika. Pa tako knjiga koja se može u zbirci naći na hrvatskom, engleskom i španjolskom jeziku je *Drmeš - da! = Drmeš - yes! = Drmeš - si!* / Goran Knežević, prijevod na engleski je napisala Matija Kazalicki, na španjolski Petra Orešković dok je druga knjiga koje se može pronaći na na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku *Nevenka Arbanas : Terra Slavonica : keramički ciklus za kapelu sv. Josipa Radnika u Ostrošincima = the ceramic cycle for the Chapel of St. Joseph the Workman in Ostrošinci = der Keramikzyklus fur die Kapelle des H. Josef des Arbeiters in Ostrošinci* / Jasminka Najcer Sabljak, a za prijevod na engleski je zaslužan Graham McMaster, a za njemački Katarina Žeravica.

JEZICI	BROJ JEDINICA KNJIŽNE GRAĐE	UDIO U %
Hrvatski, španjolski i engleski	1	50%
Hrvatski, engleski i njemački	1	50%
UKUPNO	2	100%

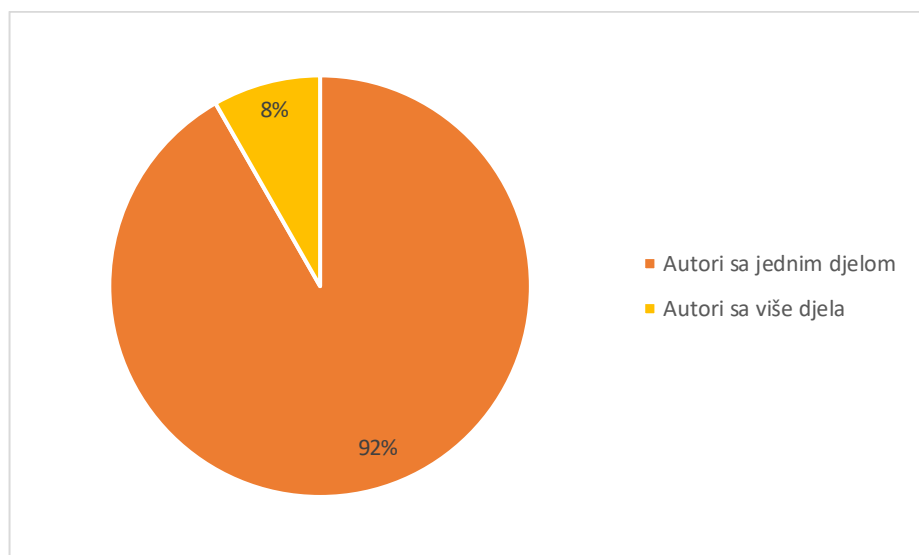
Tablica 14. Trojezična djela u zavičajnoj zbirci i udio u postocima

Analiza zavičajne zbirke prema autorima

Nakon prikazanih rezultata analize vrsta građe i jezika zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica slijedi analiza sa stajališta autora gdje se ispituje treća hipoteza koja glasi kako je *U zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Velika Gorica veća zastupljenost autora koji su napisali po jedno djelo od autora koji su napisali više od jednog djela*. Hipoteza je ponovno bila točna što je na neki način i očekivano. Prema tome, analitički podaci pokazuju kako u zavičajnoj zbirci 92% prevladavaju autori (923) koji su napisali samo jedno djelo dok preostalih 8% čine autori (84) sa više od jednog djela.

AUTORI SA JEDNIM DJELOM	923
AUTORI SA VIŠE DJELA	84
UKUPNO	1.007

Tablica 15. Broj djela prema broju autora

Grafikon 10. Broj djela prema broju autora u postocima

Naime, zbirka je također analizirana prema području autora s više djela (ukupno 84). Pa tako rezultati iz *Tablice 16.* mogu se iščitati na sljedeći način: 1 autor je napisao 74 djela, jedan autor je napisao 52 djela, 5 autora je napisalo 14 djela, 2 autora je napisalo 11 djela itd. Uspoređujući ovu tablicu s prethodnom *Tablicom 15.* može se uočiti kako je velik broj autora napisalo mali broj djela (po jedno djelo), a mali broj autora je napisao veliki broj djela (od dva djela na više).

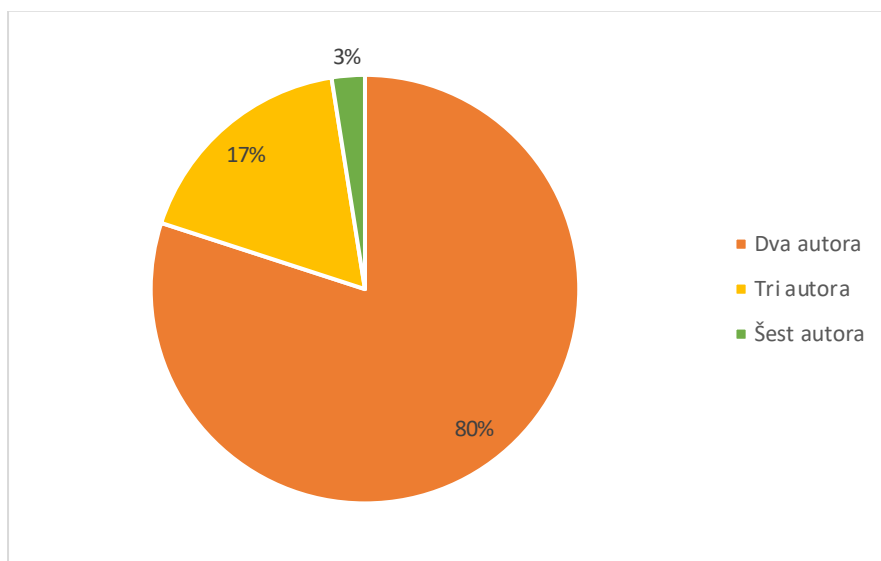
DJELO	AUTOR
74	1
52	1
19	1
18	1
16	1
15	1
14	5
12	2
11	2
10	2
9	1
8	1
7	3
6	7
5	3
4	5
3	15
2	32
UKUPNO	84

Tablica 16. Broj djela prema broju autora (Autorisa više djela)

Nadalje, u zbirci je zastupljeno i koautorstvo. Knjige napisane u suradnji s dva autora čine 80% (32 knjige) dok knjige s tri autora u zbirci čine 17% (7 knjiga) i 3% čini jedna knjiga sa šest autora. Ovdje je najzastupljenija tematika o zavičaju i dječja književnost.

KOAUTHORSTVO	BROJ
DVA AUTORA	32
TRI AUTORA	7
ŠEST AUTORA	1

Tablica 17. Broj djela sa dva, tri i šest autora

Grafikon 11. Broj djela sa dva, tri i šest autora u postocima

Nadalje, analiza obuhvaća i najproduktivnije autore u zavičajnoj zbirci. Rezultati iz *Tablice 18.* pokazuju kako je najviše radova u zbirci napisao Božidar Prosenjak te sa 23% (74 knjiga) zauzima “prvo mjesto“. Najviše su to knjige za djecu i mlade, a njegova najpoznatija knjiga je *Divlji konj* i stoji kao obavezan naslov osnovnoškolske lektire. Nakon njega sa svojih 52 knjige (1%) u zbirci se može pohvaliti i August Šenoa, a među najpoznatija djela ubrajaju se *Božja plahtica*, *Kameni svatovi*, *Kugina kuća* i dr.

Treći po redu sa 19 knjiga (5%) u zavičajnoj zbirci čini Milko Valent. Piše drame (*Bubnjevi i čipke : dramski tekstovi...*), poezije (*Tihi alati...*), proze (*Gorki deserti, PlayStation, dušo...*), kazališne kritike (*Eurokaz-užareni suncostaj*). Nadalje, autor sa jednim djelom manje Ivo Pranjković

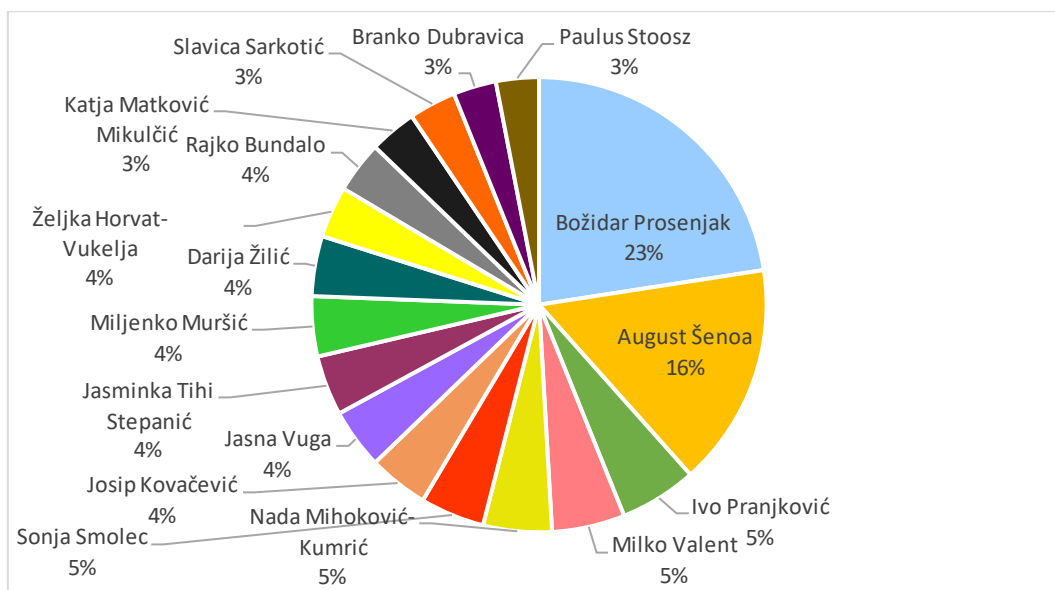
upotpunjava zbirku s 5% (18 knjiga), a najpoznatija djela su *Turopoljska čitanaka*, *Druga hrvatska skladnja : sintaktičke rasprave*, *Adolfo Veber Tkalčević*, *Jezik i beletristika...*). Nada Mihoković-Kumrić sljedeći je najproduktivniji autor sa 16 knjiga (5%), a knjigom *Lastin rep* dobila je nagradu Mato Lovrak. Autorica Sonja Smolec također je produktivna sa svojih 15 knjiga (5%).

Pet autora napisalo je 14 djela, a to su Josip Kovačević (4%), Jasna Vuga (4%), Jasminka Tihi Stepanić (4%), Miljenko Muršić (4%) i Darija Žilić (4%), 3 autora napisalo je 12 djela, Željka Horvat-Vukelja (4%), Rajko Bundalo (4%) i Katja Matković Mikulčić (4%), autorica Slavica Sarkotić napisala je 11 djela (3%) dok su po 10 djela napisali Branko Dubravica (3%) i Paulus Stoosz (3%).

AUTOR	SVEUKUPNO DJELA
Božidar Prosenjak	74
August Šenoa	52
Ivo Pranjković	18
Milko Valent	17
Nada Mihoković- Kumrić	16
Sonja Smolec	15
Josip Kovačević	14
Jasna Vuga	14
Jasminka Tihi Stepanić	14
Miljenko Muršić	14
Darija Žilić	14
Željka Horvat- Vukelja	12
Rajko Bundalo	12
Katja Matković Mikulčić	12

Slavica Sarkotić	11
Branko Dubravica	10
Paulus Stoosz	10

Tablica 18. Najproduktivniji autori u zavičajnoj zbirci

Grafikon 12. Najproduktivniji autori u zavičajnoj zbirci u postocima

Nadalje, iz inventarne knjige zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velike Gorice također su analizirani autori i po desetljećima. Treba napomenuti kako se za svako razdoblje (desetljeće) u obzir uzelo samo jedno “pojavljivanje“ istog autora kako bi se takoreći dobio bolji uvid u različitost autora. Pa tako, iz *Tablice 18.* iščitavamo kako u razdoblju od 1742. do 1744. godine djeluje samo jedan autor (Juraj Mulih), a koji je zapravo u toj godini napisao četiri djela, isto tako je razdoblje od 1830. do 1840. u kojem je objavljeno je 7 djela dok je u tablici naznačeno 3 budući da Paulus Stoosz u ovom razdoblju broji 5 djela (manje jedno djelo jer u analizu ulazi jedno “pojavljivanje“), zatim razdoblje od 1930. do 1940. godine gdje je napisano 38 djela, a u tablici je prikazano samo 17 djela jer je jedan autor (August Šenoa) u tom razdoblju napisao 21 djelo (manje jedno djelo jer u analizu ulazi jedno “pojavljivanje“) i tako dalje s ostalim razdobljima, dok u nekim godinama uistinu prevladava samo jedan autor. Pa tako, godine 1598. objavljeno je djelo Bartholomea Georgievicza *De Turcarum epitome* (Oličenje Turaka), zatim 1782. godine Nicolai Skerlecza de Lomnicza piše djelo *Sermo illustrissimi domini* (Govor presvijetlog gospodina), 1794. godine izlazi knjiga Andreae Blaskovich de Blaskovcz *Historia universalis Illyrici ab ultima gentis*

et nominis memoria (Univerzalna povijest Ilira od posljednjeg zapisa o narodu i imenu), 1810. objavljena je i kasnije pohranjena u zavičajnoj zbirci karta na mađarskom jeziku *Zagrab varmegye* (Zagrebačke županije), 1852. godine Paulo Stoosz objavljuje knjigu *Ode suae sacratissimae caesareo-regiae et apostolicae majestati, Francisco Josepho I. augustissimo Austriae imperatori* (Oda njegovom presvetom cezarskom kraljevstvu i apostolskom veličanstvu, Franji Josipu I. Augustu, caru Austrije), 1869. godine Mirko Mikulčić objavljuje svoje djelo *Encyclopaedija pravo-i državoslovnih znanosti*. Nadalje, podaci iz dolje prikazane *Tablice 19.* pokazuju kako su autori najviše radova napisali u sljedećim razdobljima: 1990.-2000. (105 autora ili 15%) u kojem prevladava Božidar Prosenjak sa 14 djela, zatim od 2000. do 2010. (195 autora ili 28%) pri čemu je i dalje najproduktivniji Božidar Prosenjak sa 36 djela, iza njega je Jasna Vuga sa 10 djela, a u ovom razdoblju istaknuti su i Miljenko Muršić sa 8 djela te Milko Valent sa 7 djela. Još jedno značajno razdoblje je od 2010. do 2020. godine (197 autora ili 28%), a najistaknutiji su Božidar Prosenjak sa 18 djela, zatim Sonja Smolec sa 14 djela, Darija Žilić sa 8 djela te Nada Mihoković-Kumrić sa 7 djela.

RAZDOBLJE	BROJ AUTORA	UDIO U %
Nepoznato	1	-
1598.	1	-
1740-1744.	1	-
1770.- 1779.	2	-
1782.	1	-
1794.	1	-
1810.	1	-
1820.-1830.	1	-
1830.-1840.	3	-
1840.1850.	3	-
1852.	1	-
1869.	1	-
1870.-1880.	4	1%
1880.-1890.	5	1%
1890.-1900.	9	1%
1900.-1910.	13	2%
1910.-1920.	7	1%
1920.-1930.	10	1%
1930.-1940.	17	2%
1940.-1950.	10	1%

1950.-1960.	6	1%
1960.-1970.	7	1%
1970.-1980.	22	3%
1980.-1990.	46	7%
1990.-2000.	105	15%
2000.-2010.	195	28%
2010.-2020.	197	28%
2021.	32	6%
UKUPNO	702	100%

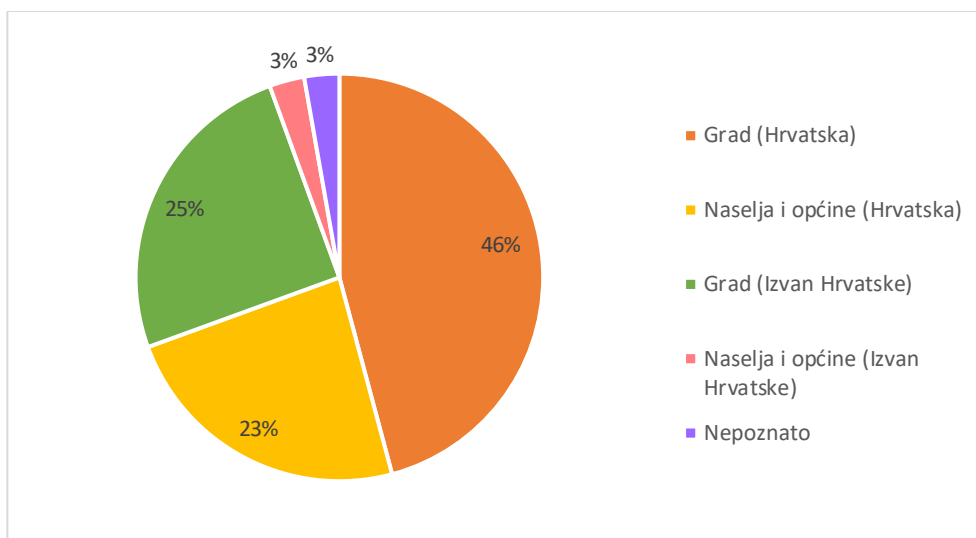
Tablica 19. Broj autora u zavičajnoj zbirci po desetljeću i udio u postocima

Analiza zavičajne zbirke prema mjestu izdanja

U zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Velika Gorica provedena je i analiza prema mjestu izdanja. Ovdje je istraživanje provedeno sa sljedećom hipotezom: *Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica većim djelom je nastala na području zavičaja*. Rezultati govore sljedeće. Knjige koje se mogu pronaći u zbirci izdane su na hrvatskom području, ali također i izvan njega. Prema tome, iz *Tablice 20.* se može iščitati kako je 46% knjiga izdano iz 33 hrvatskih gradova te 28% iz 18 stranih gradova (Berlin, Pečuh, Tirana...). Nadalje, 23% knjiga tiskano je iz 17 hrvatskih naselja i općina, a 3% knjiga je izdano iz stranih naselja i općina dok se dvije knjige (3%) vode kao naslovi nepoznatog mjesta izdanja.

GRAD (Hrvatska)	NASELJA I OPĆINE (Hrvatska)	GRAD (Izvan Hrvatske)	NASELJA I OPĆINE (Izvan Hrvatske)	NEPOZNATO
33	17	18	2	2

Tablica 20. Mjesta izdavanja u zavičajnoj zbirci po gradovima te naseljima i općinama

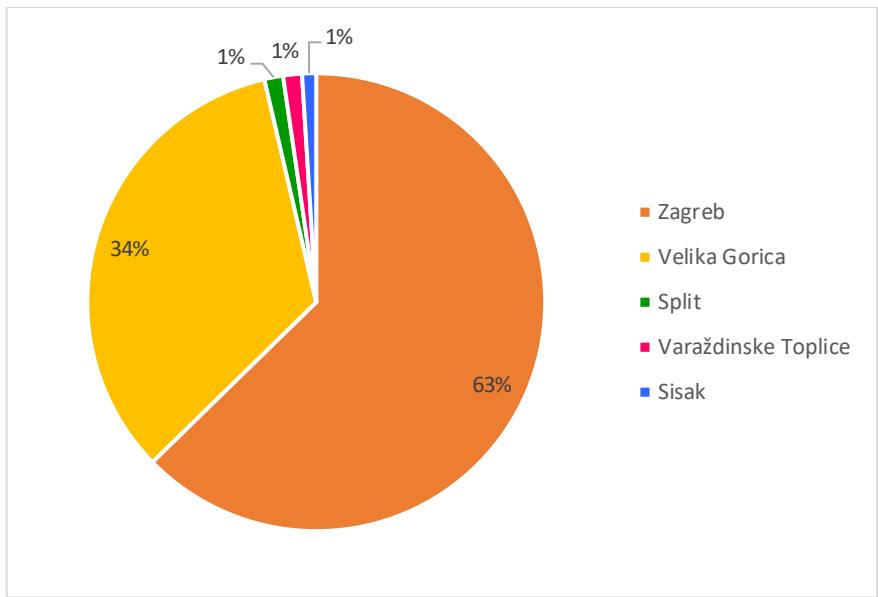

Grafikon 13. Mjesta izdavanja u zavičajnoj zbirci po gradovima te naseljima i općinama u postocima

Sljedeći podaci iz dolje prikazane *Tablice 21.* pokazuju kako je zbirka najzastupljenija u izdavaštvu iz ovih hrvatskih gradova. 63% jedinica (568) izdano je u Zagrebu, 305 jedinica ili 34% imaju naslov koji je izdan u Velikoj Gorici, Split je zaslužan sa 12 izdanih jedinica (1%), a isti broj jedinica (1%) izdaje i grad Varaždinske Toplice, dok je Sisak mjesto izdanja 9 jedinica (1%) u zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Velika Gorica.

MJESTO IZDAVANJA	BROJ JEDINICA (NE) KNJIŽNE GRADE
Zagreb	568
Velika Gorica	305
Split	12
Varaždinske Toplice	12
Sisak	9

Tablica 21. Najzastupljenija mjesta izdanja u zavičajnoj zbirci po gradovima

Grafikon 14. Najzastupljenija mjesta izdanja u zavičajnoj zbirci po gradovima u postocima

Analiza zavičajne zbirke prema starosti građe

RAZDOBLJE	BROJ JEDINICA (NE) KNJIŽNE GRAĐE	UDIO U %
Nepoznato	1	-
1598.	1	-
1740.-1744.	4	-
1770.-1779.	2	-
1782.	1	-
1794.	1	-
1810.	1	-
1820.-1830.	2	-
1830.-1840.	7	1%
1840.-1850.	4	-
1852.	1	-
1869.	1	-
1870.-1880.	4	-
1880.-1890.	6	1%
1890.-1900.	9	1%
1900.-1910.	13	1%
1910.-1920.	10	1%
1920.-1930.	12	1%
1930.-1940.	38	4%
1940.-1950.	9	1%
1950.-1960.	7	1%
1960.-1970.	12	1%
1970.-1980.	21	2%
1980.-1990.	50	5%
1990.-2000.	137	15%
2000.-2010.	300	30%
2010.-2020.	314	31%
2021.	39	4%
UKUPNO	1.007	100%

Tablica 22. Prikaz zavičajne zbirke prema starosti građe i udio u postocima

Analizom podataka iz inventarne knjige zavičajne zbirke izvedeni za starost građe (prema desetljeću), točnije analizom godina izdavanja (ne) knjižne građe uz hipotezu kako je *Najviše publikacija u zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Velika Gorica prikupljeno je u posljednjih dvadeset godina* došlo se do sljedećih podataka. Naime, od ukupno 1.007 jedinica (bez primjeraka) (ne) knjižne građe iz *Tablice 22.* uočavamo kako je uistinu najveći postotak nastao u posljednjih

dvadeset godina. Pa tako, razdoblje od 2000. do 2010. broji 300 jedinica (30%) (istaknuto djelo autora Davora Štubana: *Legende turopoljskog nogometa*), dok razdoblje od 2010. do 2020. godine broji 314 jedinica (31%). Među najznačajnijim naslovima u ovom razdoblju ubrajaju se: Jembrih, Alojz: *Tragom turopoljske povijesti*; Stipančević, Mario: *Neznani svijet Emila Laszowskog*; Vitezović, Pavao Ritter: *Kronika aliti Spomen vsega*; Jandriš-Parać, Đurđa : *Turopoljska gruda venčecom okružena*; Mišerić, Ivan : *Pleso : prilozi za povijest*; Nađ, Ivan : *Ščitarjevski župnik, mučenik Dragutin Jesih i braća svećenici obitelji Jesih*; Rožić, Ivan : *Povijest Plemenite općine turopoljske : odabrana poglavlja*; Štoos, Pavao : *O poboljšanju čudorednosti svećenstva*; Štuban, Davor : *Leksikon velikogoričkog športa*; Kozačinski, Josip: *Veterinarstvo u Turopolju : zapisi jednog veterinara*; Vega, Tomo: *Lukasova plesna pustolovina*; Stuparić, Mato: *Kućna zadruga Stuparić : iz Drnka, Općina Orle*.

Nadalje, sljedeći najveći postotak iznosi prethodno razdoblje od ta dva (1990.-2000.) sa 137 jedinica (14%). Kao najvredniji naslov ističe se: Šenoa, August : *Diogenes*. Zatim 5% (50 jedinica) zavičajne građe čini razdoblje od 1980. do 1990. godine u kojem se nalazi vrijedan naslov Šenoa, August : *Pjesme ; Putopisi ; Ljubica*, dok prethodna 2021. godina iznosi brojku od 39 jedinica (4%) sa sljedećim najznačajnijim naslovima: *Turopoljski leksikon*; Tihi-Stepanić, Jasminka: *Ljeto na jezeru Čiču : prilagođeno izdanje za učenike s teškoćama u čitanju i razumijevanju teksta*; Mihoković-Kumrić, Nada: *Lađa od srca : priče za djecu*; Pranjković, Ivo: *Bosna franciscana i hrvatski jezik*.

Za razdoblje od 1930. do 1940. godine zavičajna zbirka je prikupila 38 jedinica (4%) u kojem se izdvajaju sljedeći naslovi: Šenoa, August: *Kako došlo, tako prošlo*; Delić, Stjepan: *Kobilići, južni Kobilićani*; *Zbornik plemstva u Hrvatskoj*; Šenoa, August : *Ljubica ; Turopoljski top ; Blijedi mjesec ; Do tri puta Bog pomaže; Dusi narodne straže ; Prijan Lovro ; Lijepa Anka*; Devčić, Stjepan : *Lirika*, dok 21 jedinica (2%) čine razdoblje od 1970. do 1980. godine.

Nadalje sa 13 jedinica (1%) broji razdoblje od 1900. do 1910. godine s istaknutim djelima: Hoffiller, Viktor: *Staro groblje u Velikoj Gorici* i Šenoa, August : *Izabrane pjesme : sa slikom pjesnikovom*, dok sa 10 jedinica (1%) obitava razdoblje 1910.-1920., a djelo koje se izdvaja u ovom razdoblju je autora Emilija Laszowskog: *Progon vještica u Turopolju* .

Razdoblje od 1920. do 1930. godine čini 12 jedinica (1%) u kojem se najviše ističu autori Vinko Bek sa djelom, *Guske, patke i pure : pouka iz peradarstva*; Dragutin, Rakovac: *Dnevnik Dragutina Rakovca* i Milan Ogrizović: *Slava Augustu Šenoi*.

dok su u razdoblju od 1960. do 1970. godine nastale i čuvaju se u zbirci 12 jedinica (1%) gdje se kao najznačajnije vodi djelo autora Ivana Đurašina : *Poslije devetsto devedeset i devet ratova*.

Samo 7 jedinica (1%) može se pronaći u dva razdoblja, 1830.-1840. gdje se izdvaja Pavao Štoos i njihova djela: *Coelestis Sem, Cham, et Japhet columbam suam olivae ramum Zagabriae*; Štoos, Pavao: *Ode honoribus... Georgii Haulik, ... episcopi Zagrabienensis, --- dum in excelsiregnorum Croatie, Dalmatiae, et Slavoni*; *Visokoblagorodnomu i presvetlomu ... Nikoli Zdenčaju od Zahromić grada, slavne varmedije Zagrebske velikomu županu, inventientem, et post 50. annos secundum iter ex*; Govor prigodom dvestoletne uspomene najglasovitiega ilirskoga pesnika Ivana Gundulića, vlastelina Dubrovačkoga; Poslednji „Z Bogom“ za zadnji dar prijateljstva spomeniku pokojnoga Juraja Žunića, mašnika, ... u cvetućoj dobi dana 13 i razdoblje od 1950 do 1960. gdje se ističu sljedeća djela: Huzjak, Višnja: *Zeleni Juraj*; Đurašin, Ivan : *Oblaci na rogovima*; Đurašin, Ivan : *Z vetrom na križanju*.

Tablica također prikazuje kako se u zbirci mogu pronaći dva razdoblja (1890.-1900 i 1940.-1950.), a oba obuhvaćaju 9 jedinica (1%). U prvom razdoblju ističe se serijska publikacija *Prijatelj slijepih i gluhoonijemih : list za roditelje, učitelje i sve prijatelje slijepih i gluhoonijemih* – brojevi 1/1893, 2/1894, 3/1895, 8/1897 urednika Vinka Beka, a u drugom razdoblju: Šenoa, August: *Božja plahtica*, a 6 jedinica (1%) pojavljuju od 1880. do 1890. godine. Ovdje je istaknuta serijska publikacija *Sljepčev prijatelj : list za promicanje uzgoja, obuke i inih probitaka slijepaca* koju također uređuje Vinko Bek.

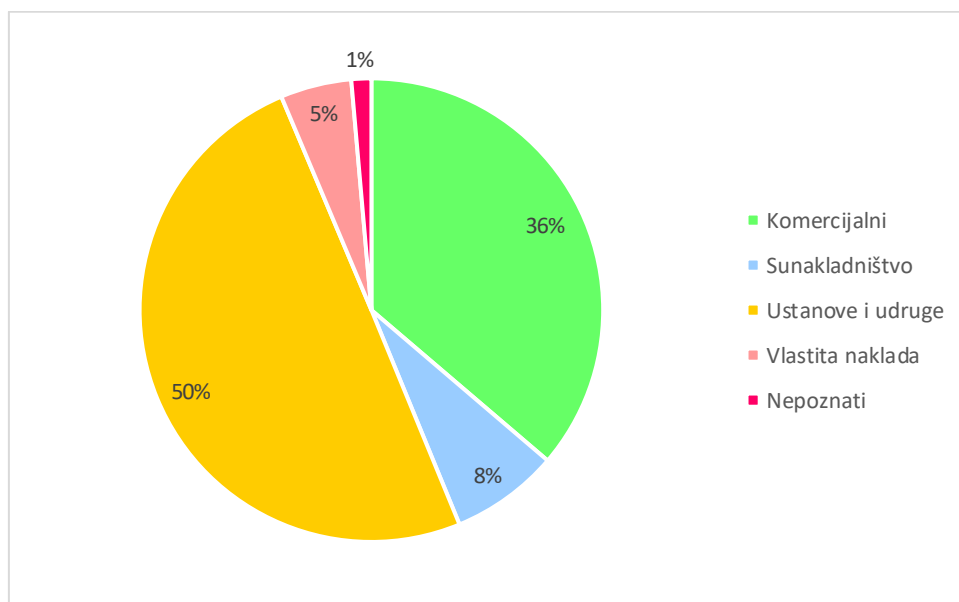
Nadalje, tri razdoblja u zbirci broje po 4 jedinice (1%), a to su: 1740.-1744.(najstarije istaknuto djelo *Poszel apostoszki vu navuku kerschanszkom postavlen...* autora Juraja Muliha); 1840.-1850. (Grdenić, Stipan : *Govorenja nediljna za cilu godinu cerkvenu (1. i 2. dio)*) i 1870.-1880. Samo 2 jedinice (1%) pronaći će se u razdoblju od 1770. do 1779. godine te od 1820. do 1830. godine dok će se po jedna jedinca (1%) naći u sljedećim godinama: 1598.; 1782.; 1794.;1810.; 1852. i 1869.(Mikulčić, Mirko : *Encyclopaedia pravo- i državoslovnih znanosti*) te jedna jedinica (1%) za koju godina nije poznata.

Analiza zavičajne zbirke prema nakladništvu

Analiza zavičajne zbirke prema zastupljenosti nakladnika s polaznom hipotezom da *U zavičajnoj zbirci prevladavaju komercijalni nakladnici* dala je sljedeće rezultate. Naime, zbirka je upotpunjena je sa 365 (36%) komercijalnih nakladnika čime se pokazalo odstupanje od hipoteze jer je polovina zbirka upotpunjena je sa 502 naslova (50%) izdanih od strane ustanova i udruga, zatim je prisutno i sunakladništvo koje čine 8% zbirke (76 naslova), 50 naslova (5%) je vlastita naklada dok je 14 naslova (1%) nepoznate naklade.

NAKLADNICI	BROJ NASLOVA
Komercijalni	365
Sunakladništvo	76
Ustanove i udruge	502
Vlastita naklada	50
Nepoznati	14
UKUPNO	1.007

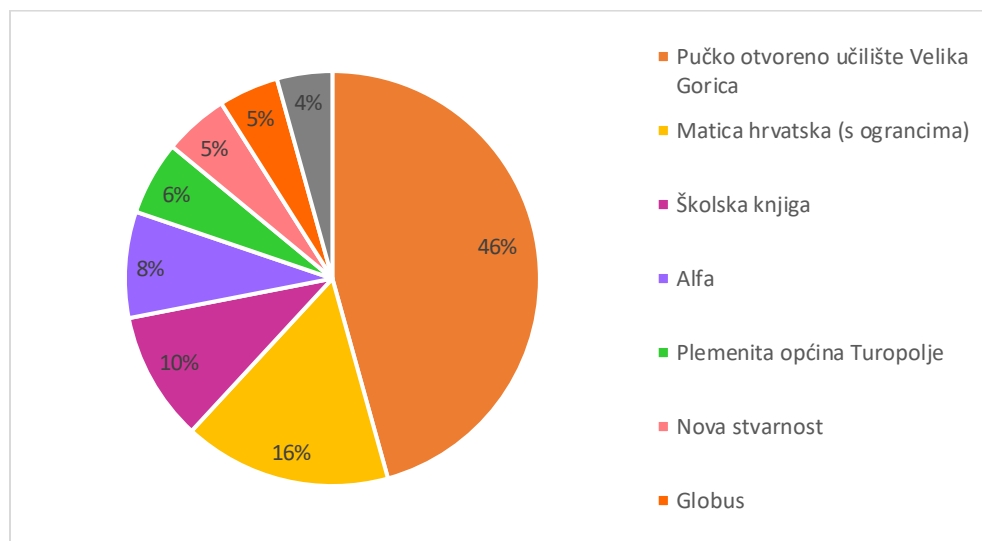
Tablica 23. Struktura zavičajne zbirke prema zastupljenosti nakladnika

Grafikon 15. Struktura zavičajne zbirke prema zastupljenosti nakladnika u postocima

NAKLADNIK	BROJ NASLOVA
Pučko otvoreno učilište Velika Gorica	127
Matica hrvatska (s ograncima: Petrinja, Novalja, Pokupsko, Velika Gorica, Nova Gradiška)	45
Školska knjiga	28
Alfa	23
Plemenita općina Turopolje	16
Nova stvarnost	14
Globus	13
Mozaik knjiga	12

Tablica 24. Najzastupljeniji nakladnici u zavičajnoj zbirci

Grafikon 16. Najzastupljeniji nakladnici u zavičajnoj zbirci u postocima

Prema analitičkim podacima u zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Velika Gorica najviše je naslova (127 ili 46%) u izdanju Pučkog otvorenog učilišta Velika Gorica (u zbirci su prisutni i bivši nazivi: Narodno sveučilište, Centar za kulturu, Narodno sveučilište „Juraj Kokot“, Pučko otvoreno učilište), drugi po redu je naklada Matica hrvatska (s ograncima: Petrinja, Novalja, Pokupsko, Velika Gorica, Nova Gradiška) sa 45 naslova (16%), Plemenita općina Turopolje je izdala 16 naslova (6%), dok se od komercijalnih nakladnika ističu Školska knjiga (28 naslova ili

10%), Alfa sa 23 naslova (8%), Nova stvarnost (5%), Globus broji 13 naslova (5%), a Mozaik knjiga izdalo je 12 naslova ili 4%.

Nadalje, ovdje su istaknute sljedeće knjige i izdanja. *Antologija suvremenog velikogoričkog pjesništva* autorice Anastazije Komljenović, a ilustrirao ju je Stipan Tadić te knjiga *Rimarij Mate Marasa* (1994.), rječnik hrvatskog jezika (Muršić, 2020).

U izdavaštvu Velike Gorice za doprinos njenoj kulturi i zavičajnosti zaslužan je Reprint *Povijest Plemenite općine Turopolja* Emilija Laszowskog u nakladništvu Plemenita općina turopoljska i Glasnik Turopolja 1995. te *Turopoljska čitanka* Ive Pranjkovića koju je objavio Ogranak Matice hrvatske Velika Gorica 1995. godine (POUVG 20 godina kasnije objavilo je drugo prošireno izdanje na 400 stranica, a sadržajno obuhvaća 500 godina i spominje 80 autora te temeljito govori o književnom stvaralaštvu Turopolja.), a izdvojena je i knjiga Vojka Miklaušića *Plemeniti puti*, dok je Pučko otvoreno učilište Velika Gorica objavilo je nekoliko likovnih monografija velikogoričkih umjetnika što poprilično uzdiže gradsku i likovnu nacionalnu kulturu. Pa tako, svojim monografijama proslavio se Drago Trumbetaš (ciklus *Trumbetaševih pjesama Van Goghu*), dok su cijelom likovnom stvaralaštvu posvećene knjige Guida Quiena *Čitanje oblika i Scenografija* (Muršić, 2020).

8. Zaključak

U ovome radu jasno se daje do znanja kako narodne knjižnice imaju važnu ulogu u čovjekovom životu jer su one takoreći središte informacija i prema tome kontinuirano djeluju u svrhu promoviranja obrazovanja korisnika bez obzira na njihov socijalni i ekonomski status. Stoga je velika odgovornost na knjižničnom osoblju i uslugama koje oni pružaju, a ulaganjem u vlastito stručno usavršavanje čine da takve usluge korisnicima budu i kvalitetne. Osim obrazovne uloge narodne knjižnice se također mogu gledati i kao jedno od kulturnih središta, a između ostalog i promicatelj kulture sredine i njene baštine u kojoj djeluju.

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice navode nekoliko načina kako one to i ostvaruju. Pa tako, kulturni identitet jednog mjesta moguće je prikupiti, očuvati i prezentirati osnivanjem zavičajnih zbirki, zatim izložbama, interaktivnim programima, suradnjom s drugim srodnim ustanovama i sl. S obzirom kako su središte ovog rada zavičajne zbirke te prikaz zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica sljedeće zaključne tvrdnje bit će usmjerene upravo prema ovoj temi.

Zavičajne zbirke danas se mogu naći u gotovo svakoj narodnoj knjižnici. Održavajući kulturnu baštinu zavičajna na jednom mjestu ujedno znači i određenje njegova identiteta. Prema tome, zbirka sakuplja i čuva sve ono što se odnosi na zavičaj i što može pomoći u njegovom promoviranju u svijetu. Tu će se naći građa koja se tiče običaja u zavičaju, jezik, dijalekti, vjerovanja, značajne osobe, događaji i sl.

Nadalje, bogatstvo svog zavičaja vjerno prati i čuva zavičajna zbirka Gradska knjižnica Velika Gorica. Međutim, činjenica je kako ova zbirka (pa čak i mnoge druge) još uvijek nema knjižničara koji bi svoje djelovanje usmjerilo isključivo na njeno vođenje i samim time dovelo do poboljšanja rasta zbirke. Prema tome, složeni poslovi koji se tiču prikupljanja i zbrinjavanja ove zavičajne zbirke svedeno je na mogućnost vremena ostalog osoblja knjižnice. No osim nedostatka voditelja, glavni je problem zbirke i ne tako velik prostor (posebno odvojen) u kojem je smještena (dostupan svim korisnicima) te tako ona broji fond od 1.103 svezaka. Fond (može se pregledavati i putem online kataloga) je upotpunjen vrijednim izdanjima i publikacijama (pojedini primjerci građe mogu se posuđivati izvan knjižnice) o velikogoričkom području i turopoljskom kraju koje mogu poslužiti kao dobar izvor literature (podataka) za potencijalna znanstvena i stručna istraživanja ili u privatne svrhe.

Osim samog posjedovanja i davanja na korištenje zbirke koja nadasve dokumentira osobitost jednog kraja vrlo je korisno (i važno) da njena građa bude i promovirana kako bi se i dalje podsjećala na njenu vrijednost, ali i poticalo na sudjelovanje građana u prikupljanje ovakve značajne građe i čime bi se na neki način osiguravala od zaborava. Gradska knjižnica Velika Gorica svjesna je ove važnosti očuvanja baštine svog zavičaja i stoga je provela i po nekoliko zavičajnih projekata, odnosno obljetnica (godišnjice rođenja, smrti i sl.), putem raznih izložbi i organiziranih skupova. Pa tako, povijest Velike Gorice i Turopolja knjižnica je pokazala koristeći se prezentacijama (izložbe i obljetnice) raznih knjiga o zavičaju i osobama koje su mi na bilo koji način pridonijele pri čemu se izdvaja suradnja Gradske knjižnice Velika Gorica sa Gradskom knjižnicom Dugo Selo kojom je nastao izdavački projekt – knjiga *Izbor iz djela* autora Aleksandra Bresztyenszkyog.

Iako je promocija poprilično dobar način kako zavičajnu građu približiti građanima kao kvalitetan i jednostavniji pristup također se podrazumijeva i proces digitalizacije zbirke. Ovime se postižu mnoge prednosti. Time se dolazi do uštede prostora, samo očuvanje građe je kvalitetnije, zatim sigurnost građe (krađa, uništenje, oštećenje ...) te veća i brža dostupnost korisnicima što se ponajviše odnosi na one ograničene primjerke, odnosno one koji se ne smiju posuđivati izvan knjižnice, a koji su važan izvor podataka za obrazovna, znanstvena i stručna istraživanja. Međutim, ovakav proces gdje je građa trajno očuvana i dostupnija puno većem broju korisnika Gradska knjižnica Velika Gorica još uvijek nažalost nije u mogućnosti provesti zbog već gore u radu spomenutih razloga, no to ne znači kako je zbirka ove knjižnice manje vrijedna jer svaki zapis i svaka pohrana na bilo koji način i format što pomno čuva bogatstvo zavičajne baštine treba biti na ponos svakoga tko iz njega potječe ili živi u njemu.

Nadalje, smatram kako će ova analiza zbirke biti vrlo korisna knjižničnom osoblju što se tiče procjene njezinih prednosti, ali i nedostataka. Kao zadnju zaključnu stavku donosim prijedlog za dodatni materijal koji bi zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica mogla uzeti u obzir i time upotpuniti svoj fond bilo da se to jednog dana digitalizira ili pohrani u prostoriju zbirke u knjižnici. Naime, kako je analiza pokazala pretežnost knjižne građe smatram kako bi veliki doprinos zavičajnoj zbirci (kulturnoj baštini) pridonijelo prikupljanje audio i audiovizualnih zapisa o malim povijestima i pričama, osobna svjedočanstva i sl. o turopoljskom kraju. Osim važnosti što se tiče kulturnog djela ovakve snimke između ostalog vrlo su koristan “alat“ za turizam ovoga kraja. Kao primjer navela bih Nikolu Pejaka (Velika Gorica), sakupljača priča i

legendi Turopolja, Pokuplja, Posavine i Vukomeričkih Gorica i osnivača *Udruge za očuvanje kulturne baštine Mogut* po nazivu mističnih bića iz turopoljskih legendi. Nikola posjeduje privatnu zbirku audio zapisa (materijali otprilike 90 ljudi) koji su nastali njegovim izlaženjem na teren i traženjem ljudi koji bi pristali na razgovor/intervju. Udruga Mogut sudjelovala je na Noći Muzeja sa digitalnom izložbom *Između Save i Kupe*. Nikola je također gostovao u Dječjem vrtiću Žirek (u starijoj predškolskoj skupini) povodom projekta *Zaboravljene priče Turopolja* kojeg su započele odgojiteljice u vrtiću.

Međutim, ovakav pothvat koji uključuje izlaženje na teren i istraživanje o našem kraju nije previše prakticiran kod institucija, ali niti građana. Većinski je razlog što se nema volje trošiti vrijeme niti novac što je na neki način žalosno jer se time propušta prilika za prikupljanje brojne građe o turopoljskoj baštini. Stoga bi bilo idealno kada bi se našli prihodi i potaknulo građane na snimanje razgovora kao i videa. Ovdje važnu ulogu ima i knjižnično osoblje. Naime, trebali bi poticati autore da što više pišu o ovakvim temama, nakladnike da objavljuju ovakve teme, ali od velike pomoći bit će i njihov vlastiti doprinos što se odnosi na redovno (terensko) istraživanje o kulturi i povijesti mjesta u kojem djeluju i prema tome pokazati njegovu različitost, a ujedno i posebnost.

9. Popis literature

KNJIGE

1. Bukovec, D. (1999). *Velika Gorica*. Velika Gorica : Pučko otvoreno učilište, Odjel za kulturu
2. Dubravica, B. i Szabo, A. (2007). *Velikogorički leksikon*. Velika Gorica : Pučko otvoreno učilište Velika Gorica
3. Tošić-Grlač, Sonja i Ivana Hebrang Grgić. 2011. *Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama*. U: 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj: Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama: zbornik radova, ur.Ljiljana Črnjar, Vilijam Lakić, Ljiljana Sabljak, Sonja Tošić-Grlač i Ljiljana Vugrinec. (str. 51 – 64). Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
4. Grubačević, I. (2016). *Od Prve čitaonice do Gradske knjižnice Velika Gorica kakvu danas poznajemo*. U Matković Mikulčić, K. (ur.), Gradska knjižnica Velika Gorica u lokalnoj zajednici : 130. obljetnica otvaranja prve čitaonice u Velikoj Gorici (str. 47-85). Velika Gorica: Gradska knjižnica Velika Gorica
5. Huysmans, Frank. 2011. . *The future of the public library in the Netherlands in ten year's time*. U: 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj: Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama: zbornik radova, ur.Ljiljana Črnjar, Vilijam Lakić, Ljiljana Sabljak, Sonja Tošić-Grlač i Ljiljana Vugrinec, 51 – 64. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
6. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. (2011). 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika), ur. Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo
7. Malčić, H. (2016). *Otvaranje velikogoričke čitaonice – ekonomski, politički i geopolitički kontekst*. U Matković Mikulčić, K. (ur.), Gradska knjižnica Velika Gorica u lokalnoj zajednici : 130. obljetnica otvaranja prve čitaonice u Velikoj Gorici (str. 33-47).
8. Matković Mikulčić, K. i Bilić, S. (2016). *Kronologija knjižničarstva u Turopolju*. U Matković Mikulčić, K. (ur.), Gradska knjižnica Velika Gorica u lokalnoj zajednici : 130. obljetnica otvaranja prve čitaonice u Velikoj Gorici (str. 9-33). Velika Gorica: Gradska knjižnica Velika Gorica

9. Malnar, A. (1996). *Upute za poslovanje narodnih knjižnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
10. Muršić, M. (2020). *Pučko otvoreno učilište Velika Gorica : 60 godina kulture i znanja : 1960.-2020*. Velika Gorica : Pučko otvoreno učilište
11. Peranić, M. (2016). *Rastimo čitajući – 10 godina bajkovitog svijeta*. U Matković Mikulčić, K. (ur.), *Gradska knjižnica Velika Gorica u lokalnoj zajednici : 130. obljetnica otvaranja prve čitaonice u Velikoj Gorici* (str. 85-113). Velika Gorica: Gradska knjižnica Velika Gorica
12. Pernar-Robić, Lj. (2002). *Dobro došli u Gradsku knjižnicu Velika gorica*. Velika Gorica: Gradska knjižnica Velika Gorica
13. Pernar-Robić, Lj. (1996). *Knjižnice i čitaonice u Turopolju jučer i danas*. Velika Gorica : Narodno sveučilište Velika Gorica, Knjižnice i čitaonice : Matica hrvatska, Ogranak Velika Gorica
14. Vukičević, D. (2011). *O pojmu i izučavanja zavičaja*. U: 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj: Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama: zbornik radova, ur.Ljiljana Črnjar, Vilijam Lakić, Ljiljana Sabljak, Sonja Tošič-Grlač i Ljiljana Vugrinec, (str. 33-47). Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica

INTERNETSKI IZVORI

1. Batur, Monika, i Ana Barbarić. 2016. *Audiograđa kao dio zavičajne zbirke u narodnoj knjižnici – studija slučaja radijskih emisija Ivana Hermana*. Libellarium: časopis Za istraživanja U području Informacijskih I Srodnih Znanosti 9 (1):1-30. URL: <https://morepress.unizd.hr/journals/index.php/libellarium/article/view/3681> Pristup (01.05. 2022).
2. Fridl, B. *Uloga knjižnice u informacijskom opismenjavanju*. 2020. // Pogled kroz prozor. URL:<https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2020/04/30/uloga-knjiznice-u-informacijskom-opismenjavanju/> (10.04.2022).
3. Gradska knjižnica Velika Gorica. URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/>
4. Gradska knjižnica Velika Gorica. *Izješće o ostvarenom programu u GRADSKOJ KNJIŽNICI VELIKA GORICA za razdoblje od 01.01.2021. do 31.12.2021*. URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/wp-content/uploads/2022/06/izvjesce2021-sazeto.pdf> Pristup (27.04.2022).
5. Gradska knjižnica Velika Gorica. *Izložbena djelatnost*. URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/izlozbena-djelatnost/> Pristup (24. 04.2022).
6. Gradska knjižnica Velika Gorica. *O nama: Statut Gradske knjižnice Velike Gorice*. (2019). URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/> Pristup (24.04.2022).
7. Gradska knjižnica Velika Gorica. *Područna knjižnica Galženica*. URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/podrucna-knjiznica-galzenica/> Pristup (24.04.2022).
8. Gradska knjižnica Velika Gorica. *Središnji odjel za odrasle*. URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/sredisnji-odjel-za-odrasle/> Pristup (24.04.2022).
9. Gradska knjižnica Velika Gorica. *Nakladnička djelatnost Gradske knjižnice Velika Gorica*. URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/nakladnicka-djelatnost/> Pristup (24.04.2022).
10. Gradska knjižnica Velika Gorica. *Zanimljivosti iz knjižnice*. URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/zanimljivosti-iz-knjiznice/> Pristup (10.05.2022).

11. Gradska knjižnica Velika Gorica. *Zavičajni projekti*. URL: <https://www.knjiznica-vg.hr/zavicajni-projekti/> Pristup (10.05.2022).
12. Hrvatsko knjižničarsko društvo. 2009. *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu*. URL: <https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> Pristup (01.05.2022).
13. *IFLA Guidelines for Library Services to Children aged 0-18 – 2nd Edition (revision of 2003 Guidelines)*. (2018). URL: <https://www.ifla.org/resources/?oPubId=67343> Pristup (11.04.2022).
14. *IFLA Guidelines for Library Services for Young Adults*. (2008). URL: <https://repository.ifla.org/handle/123456789/605> Pristup (11.04.2022).
15. Klemenčić, M. (2021). *Turopolje uzduž i poprijeko*. *Studia lexicographica*, 15 (29), 141-151. URL: <https://studialexicographica.lzmk.hr/sl/article/view/360> Pristup 10.05.2022.
16. Krtalić, M., Hasenay, D. i Aparac-Jelušić, T. (2011). *Upravljanje zaštitom pisane baštine u knjižnicama – teorijske pretpostavke*. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54 (1/2), 1-36. URL: <https://hrcak.srce.hr/80113> Pristup (13.05.2022).
17. Laszowski, E., Barlea, J., Deželić, V., Šenoa, M. (1924). *Povijest plemenite općine Turopolja nekoć Zagrebačko polje zvane : Svezak III. Prosvjetni rad* [Elektroničko izdanje] U Zagrebu: Tiskom Tiskare „Merkantile.“ URL: https://marinknezovic.files.wordpress.com/2021/02/laszowskipovijest_turopolja_3m.pdf Pristup (12.04.2022).
18. Maurya, R. . (2016). *Role of Public Libraries in the Development of Society*. *Library Waves*, 2 (2), 139–142. URL: <https://www.librarywaves.com/index.php/lw/article/view/42> Pristup 11.04.2022.
19. Nadrljanski, Đ. (2006). *Informatička pismenost i informatizacija obrazovanja*. *Informatologia*, 39 (4), 262-266. URL: <https://hrcak.srce.hr/clanak/14157> Pristup (10.04.2022).

20. Stipetić Šušak, J. (2016). *Informacijsko opismenjivanje u narodnim knjižnicama*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 59 (3-4), 93-102. URL: <https://hrcak.srce.hr/187611> Pristup (10.04.2022).
21. Špiranec, S. *Obrazovanje korisnika u visokoškolskim knjižnicama : novi pristupi u mrežnom okruženju : magistarski rad*. Zagreb: Filozofski fakultet, 2005. URL: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/2060/> Pristup (10.04.2022).
22. *Turopolje*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62804> Pristup (10.05.2022).
23. *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara: pročišćeni tekst zakona*. (1999). Narodne novine 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15.
URL: <https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara> Pristup (01.05.2022).
24. *Zavičajnost (domicil)*. 2012. Proleksis enciklopedija online. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <https://proleksis.lzmk.hr/50952/> Pristup (01.05.2022).

Popis kratica

GKVG *Gradska knjižnica Velika Gorica*

POUVG *Pučko otvoreno učilište Velika Gorica*

Popis slika

Slika 1. Karta Turopolja s upravnim jedinicama

Slika 2. Knjiga – „Poszel apostolszki“ (naslov s podnaslovima)

Slika 3. Zagorka – Gordana (I. DIO – Proročanstvo na Kamenitim vratima)

Slika 4. Onufrius Kopriva kao pseudonim Augusta Šenoa- Naslovna strana knjižice „Čudnovita dveh kaputov zmešarija“

Slika 5. Izložba „Isusovci u Turopolju“ u izložbenom prostoru Pučkog otvorenog učilišta Velika Gorica (2009.)

Slika 6. Juraj Habelić – Pretisak djela „Zerczalo Marianzko“

Slika 7. Izložba Juraj Mulih (2014.)

Slika 8. Izložba uz 150. obljetnicu objavljivanja pripovijetke „Turopoljski top“ (2008.)

Slika 9. Glumac Adam Končić kao književnik August Šenoa (2008.)

Slika 10. Naslovnica knjige „Izbor iz djela“ Aleksandra Bresztyenszkyoga

Slika 11. Izložba molitvenika iz privatne zbirke obitelji Šenoa (2007./2008.)

Popis tablica

1. *Tablica 1. Zastupljenost vrsta građe u zavičajnoj zbirci i udio u postocima*
2. *Tablica 2. Prikaz (ne) knjižne građe u zavičajnoj zbirci sa dva, tri, četiri, pet, šest i sedam primjeraka*
3. *Tablica 3. Prikaz broja zavičajne(ne) knjižne građe sa primjercima i bez primjeraka*
4. *Tablica 4. Zastupljenost vrsta građe u zavičajnoj zbirci (po jednom primjerku) i udio u postocima*
5. *Tablica 5. Struktura knjižne građe u zavičajnoj zbirci*
6. *Tablica 6. Građa zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica prema najzastupljenijim skupinama UDK*
7. *Tablica 7. Zastupljenost skupine 8 prema UDK u zavičajnoj zbirci*
8. *Tablica 8. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (811.163.42) – Hrvatski jezik*
9. *Tablica 9. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (821.163.42) - Hrvatska književnost i udio u postocima*
10. *Tablica 10. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (Strana književnost)*
11. *Tablica 11. Knjige u zavičajnoj zbirci na hrvatskom i stranom jeziku*
12. *Tablica 12. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci na stranim jezicima*
13. *Tablica 13. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci na dva, tri ili više jezika*
14. *Tablica 14. Trojezična djela u zavičajnoj zbirci i udio u postocima*
15. *Tablica 15. Broj djela prema broju autora*
16. *Tablica 16. Broj djela prema broju autora (Autori sa više djela)*
17. *Tablica 17. Broj djela sa dva, tri i šest autora*
18. *Tablica 18. Najproduktivniji autori u zavičajnoj zbirci*
19. *Tablica 19. Broj autora u zavičajnoj zbirci po desetljeću i udio u postocima*
20. *Tablica 20. Mjesta izdavanja u zavičajnoj zbirci po gradovima te naseljima i općinama*
21. *Tablica 21. Najzastupljenija mjesta izdanja u zavičajnoj zbirci po gradovima*
22. *Tablica 22. Prikaz zavičajne zbirke prema starosti građe i udio u postocima*
23. *Tablica 23. Struktura zavičajne zbirke prema zastupljenosti nakladnika*

24. Tablica 24. Najzastupljeniji nakladnici u zavičajnoj zbirci

Popis grafikona

1. *Grafikon 1. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci sa dva, tri, četiri, pet, šest i sedam primjeraka u postocima*
2. *Grafikon 2. Struktura knjižne građe u zavičajnoj zbirci u postocima*
3. *Grafikon 3. Građa zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica prema najzastupljenijim skupinama UDK u postocima*
4. *Grafikon 4. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (811.163.42) - Hrvatski jezik u postocima*
5. *Grafikon 5. Struktura građe unutar skupine 8 prema UDK (Strana književnost) u postocima*
6. *Grafikon 6. Knjige u zavičajnoj zbirci na hrvatskom i stranom jeziku u postocima*
7. *Grafikon 7. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci na stranim jezicima u postocima*
8. *Grafikon 8. Prikaz knjižne građe u zavičajnoj zbirci na dva, tri ili više jezika u postocima*
9. *Grafikon 9. Prikaz dvojezičnih djela u zavičajnoj zbirci u postocima*
10. *Grafikon 10. Broj djela prema broju autora u postocima*
11. *Grafikon 11. Broj djela sa dva, tri i šest autora u postocima*
12. *Grafikon 12. Najproduktivniji autori u zavičajnoj zbirci u postocima*
13. *Grafikon 13. Mjesta izdavanja u zavičajnoj zbirci po gradovima te naseljima i općinama u postocima*
14. *Grafikon 14. Najzastupljenija mjesta izdanja u zavičajnoj zbirci po gradovima u postocima*
15. *Grafikon 15. Struktura zavičajne zbirke prema zastupljenosti nakladnika u postocima*
16. *Grafikon 16. Najzastupljeniji nakladnici u zavičajnoj zbirci u postocima*

Zavičajna zbirka Gradske knjižnica Velika Gorica

Sažetak

Tematika ovog diplomskog rada usmjerena je na prikaz zavičajne zbirke Gradske knjižnice Velika Gorica. Rad započinje određenjem pojma narodna knjižnica, predstavljanjem njenih temeljnih zadaća kao i koncepta od kojeg je sačinjena. Sljedeće poglavlje govori o povijesnom pregledu Gradske knjižnice Velika Gorica, ali i opisuje njeno aktualno stanje. Četvrto poglavlje rada dotiče se zavičajne zbirke kao i važnosti samog zavičaja. Osim definicije zavičajne zbirke, obrađene su i ostale značajke poput određivanja njenog teritorija, sadržaja i vrste građe, njenog smještaja, zaštite, nabave i obrade te promocije. Nastavno na opće informacije o zavičajnim zbirka, rad se u sljedećem poglavlju fokusira na samu zavičajnu zbirku Gradske knjižnice Velika Gorica. Posljednje poglavlje, uz postavljene hipoteze i ciljeve, donosi istraživanje spomenute zavičajne zbirke, a koje je provedeno metodom bibliografske i bibliometrijske analize. Svrha istraživanja bila je analitički prikazati zbirku, odnosno njezinu građu, kako bi korisnicima zbirke bilo omogućeno brzo pronalaženje podataka potrebnih za znanstvena ili stručna istraživanja ili u bilo koju drugu svrhu. Nadalje, rezultati istraživanja dali su i bolji uvid u vrijednosti i nedostatke zavičajne zbirke knjižničnom osoblju zaduženom za njenu izgradnju. Istraživanjem su dobiveni razni podatci, a oni najznačajniji su sljedeći: Najzastupljenija je knjižna građa, jezik publikacije koji prevladava je hrvatski, a nakladnici su najviše ustanove i udruge. Što se tiče autora u zbirci prevladavaju oni sa jednim napisanim djelom. Najviše je građe objavljeno u posljednjih dvadeset godina, a 23% građe je nastalo izvan područja Republike Hrvatske. Na samom kraju, rad se osvrće na preporuke vrsta zavičajne građe kojom bi knjižnica mogla unaprijediti svoju zbirku.

Ključne riječi: Narodna knjižnica, zavičajna zbirka, zavičaj, baština, zavičajna zbirka Gradske knjižnice Velika Gorica

Local history collection of the Velika Gorica City Library

Summary

The theme of this thesis is focused on the presentation of the local history collection of the Velika Gorica City Library. The thesis begins with the definition of the term public library, the presentation of its basic tasks, as well as the concept of which it is made. The next chapter continues with the historical overview of the Velika Gorica City Library but also its current state. The fourth chapter begins with the definition of the local history collection, as well as the importance of the local place. In addition, the other characteristics of the collection, such as the determination of its territories, content and type of the material, its protection, acquisition, processing, as well as its promotions, are also covered here. Following the general information about the local history collections, the next chapter of the thesis focuses on the local history collection of the Velika Gorica City Library. The last chapter, along with the hypotheses and aims, presents the research of the mentioned local history collection, which was carried out using the method of bibliographic and bibliometric analysis. The primary goal in this research was to present the local history collection analytically, so that the users of the collection can quickly find the data needed for scientific or professional research or any other purposes. Furthermore, the results of the research gave a better insight into the collection's values and disadvantages to the library staff in charge of its construction. The research yielded various data, and the most significant are the following: the most represented materials are books, the predominant language of publication is Croatian and the publishers are mostly institutions and associations. As for the authors in the collection, those with one work predominate. Most of the material was published in the last twenty years, and 23% was created outside Croatia. Finally, recommendations are given for the type of local history materials with which the library could improve its collection.

Keywords: National Library, local history collection, local land, heritage, local history collection of the Velika Gorica City Library